M. S. patta usada con 73 hoj. int.

Disputationes theologica morales aut. Dominico Garcia

anno 1628

Rottulata

Garcia de Conc.

DISPVTAONES

THEOLOGÆ MORALIS.

Opus peregrino pastientiæ fere inimitabilis exemplari,

PASSENTISSIMO JOB,

qui cordis examine repetito scientiam Cordis, sive concientiam magister eruditissimus edocuit. Dictata

A

R. P. M.

DOMICO GARCIA

in Colleg.º atomastice Doctorum Doctore &.

primæ cathedræ

meritissimo

moderatore

Scripta a D.D. Pro de Silva Phiæ Lyta..

ANNO AB INCARNATIONE Domini MCXXVIII.

PROLOGVS.

Vtina apenderent pecata mea, quibus iram merui; clamabat S. Job Cap. 6; itery 9, et sæpissime clamores repetit, ut opera illius in Staterà apendant, et gressus ipsius rectò examine dinumerentur. In Auditores Cordis Scientia, quæ regina Scientiarum est, practice nos docet. Illi ẽ adquirendæ totas animi vires impendamus. Scientia hæc Conscientia dicitur ab Bernardo.= Ideo disputationes de Conscientia suscipimus enodandas. Perdificeles sunt, fateor; at Labor improbus omnes prorsus difficultates eliminabit. Sapientes vos totò Corde desidero. Quò modò autem adeptos fuisse adbitremini, nisi prius Scientiarum Reginam salutaberitis. Timor Dñi Sapientiæ initium à Salomone vocitatur; at rectitudo Conscientiæ, et frequens illius cognitio, timoris Dñi initium est. Hæc sanè pro qualicumque nrì Laboris utilitate, et Emendatione.

Annò proxime elapsò huyus materiæ tractationem meditatus sum; sed quia vobis nota meæ valetudinis fatigatio quantum rei gravitas postulat mentis aplicationem non permisit, ea, viribus tantisper instauratis, libenter agredior. Brevitatis memor, claritatis non immemor dispersos equè, atque implexos humanæ Conscientiæ tramites pertransire intendo. Quatuor disputationibus materia dissolvetur. In 1ª de Conscientia in Omuni; in 2ª de Conscientia recta, et erronea; in 3ª de opinativa, aut probabili; in 4ª de dubia, et scrupulosa, Deò dante sermo erit.

DISPUTATIO. 1ª
De conscientia in communi

Pluralium meo videri inutiliter evolvunt ingenium Rs. dij de rigorosa conscientiæ definitione nimis scrupulosas quæstiones summulistico fervore multiplicant; plurimasque aliorum definitiones acriter carpunt, ut specularem quisque defendant. Theologiæ moralis jam diu professor, logicos ejus recessus prætermittere mens est. Ergo 1ª disputatio definitionem, vel descriptionem conscientiæ, hujusque divisiones, et quasi proprietates paucis quæstionibus circumscribet.

1. P. Salas 1.2æ tract. 8º Disp. unica de conscientia plures degerit hujus vocis usurpationes. Eas silentio præterimus, quia ad nostrum intentum parum utiles. Ut nominis etymologia dignoscatur, satis sint verba D. Bernardi in prologo retulisse. Conscientia igitur universaliter sumpta definitur sic: cognitio practica, et propria immediate, et in actu 1º determinans moralitatem actionum, vel omissionum propriarum. Definitio præscindit a conscientia divina, si talis appellari debeat tantum me divinæ rationis, a conscientia etiam Angelica, et humana.

2 Cura tamen de humana conscientia praecipue nobis agendum est; cum homines, non vero Angelos instruamus; igitur vera [illegible] actionis, vel omissionis indefinitione posita, adde actionis vel omissionis humanae, et humanae conscientiae definies. = Explico jam definitionem traditam. Primo dicitur esse cognitio; quae contrahi potest per judicium, vel apprehensionem; ut abstineamus modo a quaestione illa, quam sequenti Capite resolvemus; utrum videlicet conscientia sit determinatae judicium, vel in sola apprehensione salvari possit?

3 2o dicitur practica: omnes enim conscientiae explicant per ordinem ad actionem vel omissionem; excluduntque a ratione conscientiae cognitionem pure speculativam, quae scilicet praescindat ab operatione, vel sistat tantum in contemplatione rei factae, vel omissae. 3o debet esse cognitio propria, non aliena dici potest conscientia respectu actionis, vel omissionis propriae. = Dicitur 4o immediate determinans, seu regulans proxime humanos actus. Pro quo scias actus humanos duplicem habere regulam; alteram, quae est lex, vel divina, vel humana; alteram, quae est conscientia.

4o Lex sive humana, sive divina est regula mediata; solum enim regulat actus media cognitione, sive conscientia subditi; quae propterea est regula formalis, et immediata. Unde operatio, vel omissio talis evadit, qualis per cognitionem proponitur: mala, si proponatur ut mala; bona, si ut bona; indifferens autem, si proponitur ut indifferens. = Additur immediate, et in actu 2o; conscientia enim debet esse actualis regula operationis, vel omissionis; dicitur quod carentiam cognitionis supervenientis, quae sit prioris cognitionis retractatio.

5o Appono exemplum: primo modo dictavit haec practica cognitio: teneor hic, et nunc studere; paulo post dictavit judicium oppositum, teneor hic et nunc non studere. Prima cognitio nequit esse conscientia, neque regula, quae in actu 2o obliget ad studium. Secunda vero cognitio est utique regula in actu 2o obli-

gari ad studij omissionemque eius, qui est cognitio pure practica, quae est formaliter conscientia, determinare in actu 2° ad operationem, vel ad omissionem illius; et dicere Caeremoniae cognitioni superveniuntur, quae est extractio prioris cognitionis.

6. Dicitur praeterea determinativa ad moralitatem actionis, vel omissionis. Per hanc moralitatem nihil aliud alicui intelligendum, nisi quod actio, vel omissio bona sit, vel mala, vel indifferens. Diximus actionis, vel omissionis; non vero actionis, et omissionis, quia ut cognitio practica sit formaliter conscientia, satis est, quod moralitati quaelibet vel disjunctive, utramque vero non dicimus actionis tantum, quia haec vox actio rigorose loquendo non significat omissionem; dicitur in genere late, et improprie quodlibet exercitium voluntatis significat; verba autem in definitione sine necessitate impropria capienda non sunt.

Nec scrupulose notanda est particula illa disjunctiva vel, quam facit Ingenionis Recentior, quia aliter non recte explicat dicendi naturam nec intelligitur vis definitionis nisi antecedentia minimam; quod praeter abusio majus unum est, quae sibi particula disjunctiva ad alterius definitionis intelligentiam. Dicitur tandem actionis, vel omissionis, propriae, ut excludatur a ratione conscientiae cognitio practica circa actiones alienas: qualis non est practica cognitio, praeceptoris superioris obligationis corrigendi subditi actus eius immediate regulatur per talis cognitionem, et quae Superioris fidelitas contractio activa. Unde eludatur objectio. Caput 2um An conscientia sit habitus, vel actus intellectus, et qualis?

CAPUT 2um

An conscientia sit habitus, vel actus intellectus, et qualis?

8 Plura in difficultate unico titulo comprehendimus, easque variis conclusionibus resolvemus. = Enriquez Coltibro 1° quaest. 18, Et Durandus in 1° distinctione 39 quaest. 2ª conscientiam ponunt in actu, vel habitu Voluntatis. Scotus in 1° Distinc. 39 quaest. 1ª docet consistere in habitu intellectus practici. Communis Theologorum sententia cum Angelico 1ª parte, quaest. 79, Artic. 13 docet, conscientiam esse actum intellectus. Communi sententiae Patrum divini fuerunt. Sanctus enim in Clavi Lib. 1° Cap. 2° conscientiam ponit in apprehensione.

13 P. Granado Controversia 2ª de actibus humanis Tract. 12°, Disp. 1ª num. 8 docet ad actum mali inefficacem sufficere pro conscientia apprehensionem mali; ad actum vero efficacem requiri judicium proprium. = PP. Salas, Palao, Arriaga, Oviedo, et alii communiter conscientiam explicant determinate per judicium. = Recentiores aliqui tenent ad actum indifferentem sufficere pro conscientia apprehensionem; at vero necessarium esse judicium ad actionem, vel omissionem peccaminosam.

14 Sit 1ª nostra Conclusio: Conscientia non stat in actu voluntatis. Probatur: actus Voluntatis, qui ab adversariis conscientia dicitur, vel est formaliter bonus vel malus, vel indifferens; sed nullus eorum conscientia esse potest: ergo. Probatur 1ª et 2ª pars minoris: si actus ille esset formaliter bonus, vel malus, supponeret conscientiam per cujus conformitatem esset bonus, vel per cujus difformitatem redderetur malus: ergo etc. = Antecedens liquet: Nam juxta communem Theologorum sententiam bonitas actus consistit in conformitate illius cum dictamine practico ... in actu 2° obligatorio ... ; malitia vero stat in difformitate opposita.

11 Hoc vero dictamen practicum, et ad actum Voluntatis praesuppositum actus Voluntatis esse nequit; aliter in ipso argumentum

instaurabitur, et erit processus in infinitum. = Probatur sequela 3a minoris pari: nam actus ille est indifferens, nempe praescindens a bono, et malo; nequit esse regula actus boni, vel mali: ergo nequit esse conscientia. Consequentia legitima est. Atque probatur: actus conformis suae regulae indifferente erit tantum indifferens: nam est ipsa regula: ergo actus indifferens, nempe praescindens a bonitate et malitia nequit esse regula actus boni, vel mali.

12 Sit 2a

Conclusio: Conscientia non consistit in habitu voluntatis. Probatur: talis habitus praesupponeret conscientiam, siquidem praesupponere debet actus, a quibus generatus est; sed isti actus conscientiam supponunt, ut liquet ex probatione 1ae Conclusionis: ergo. = Confirmatur in quodam, qui actum bonum eliceret in eo instanti, in quo usum rationis illeceperat. Actus ille est conformis conscientiae, nempe ab ipsa regulatus, ut certum est; sed in quodam tunc non est habitus, ut est aeque certum.

3. 13 Sit 3a Conclusio contra Scotum: Conscientia non stat in habitu intellectus. Probatur efficaciter: nam conscientia de malitia mendacii nequit dictare, quod mendacium non sit peccaminosum; sed cum habitu illo, quem ponit Scotus pro conscientia dictare potest quod mendacium non sit peccaminosum: ergo ille habitus non est conscientia. Major est evidens. Probatur minor: nam illo habitu potest componi error invincibilis intellectus, quo hic, et nunc judicet mendacium non esse malum; sed mendacium positum sub tali errore non erit peccaminosum: ergo. Major negari non potest, minor liquet; quia error invincibilis excusat a culpa.

14 Restat ergo quod conscientia sit actus intellectus, siquidem iuxta rationem conscientiae non est habitu voluntatis, atque sit habitu intellectus, arguitur

aliud, quod ponit ei conscientia, et confirmat; neque conscientia perscribit voluntati regulam de eo, quod hic, et nunc debeat facere, vel omittere; id vero actibus intellectus proprium est, ex ipsis utrique constat. — Quis vero actus intellectus conscientiæ rationem induat, alia difficultas est, pro qua enodanda sit 2a Conclusio: Conscientia ex suo conceptu formali præscindit à judicio, et apprehensione; proindeque in utrolibet salvari potest.

15 Probatur: possibile est judicium, quod sit conscientia; et possibilis etiam est apprehensio, quæ sit conscientia: ergo conscientia ex suo conceptu formali præscindit ab utroque. De Antecedentis parte difficultas nulla est. Probatur 2a, quæ est præcipuum 2æ Conclusionis nodus: posita tantum apprehensione malitiæ potest dari peccatum; sed semper ac datur peccatum, datur conscientia: ergo et &c. Minor à Nemine negatur. Major probatur sic: odium Dei libere positum cum sola apprehensione malitiæ odii Dei, et simul cum carentia cognitionis excusantis à culpa tale odium, est peccatum: ergo &c.

16 Antecedens mihi videtur innegabile; quia illud odium ex se malum est, deinde apprehenditur ut malum, tandem malitia in illo inexcusabilis est, cur ergo peccatum non erit? Si dicas, quia talis malitia non cognoscitur per judicium, præcipium petis, et eam Conclusionem respondes. — Confirmatur Conclusio præcipue 3 Pat. Granado: ad habendum amorem efficacem vel odium proximi non requiritur judicium, sed sufficit apprehensio bonitatis, vel malitiæ physicæ: ergo similiter sufficiet apprehensio bonitatis, vel malitiæ moralis. Antecedens est communis Philosophia. Melior Conclusionis probatio est ipsa experientia.

17 Notandum enim est dari aliquas apprehensiones adeo claras, et vividas, ut per ipsas melius appareat objectum, quam per judicium obscurum: nunc ergo hoc judicium respicit, cur vivida, et clarior apprehensio

nonsufficit. = Confirmatur ulterius deducendo: Conscientia dubia vere est Conscientia; sed in Conscientia dubia non datur judicium circa bonitatem, vel malitiam; sed solum apprehensio vel bonitatis, aut non bonitatis, vel malitiae, et simul non malitiae: ergo.

18. Dicere autem quod in Conscientia dubia datur judicium reflexum, quo intellectus judicat illicitum esse operari sub dubio malitiae; ideoque non peccatum, quia fit contra tale judicium: hoc autem dicere impertinens est: 1º quia saepissime tale judicium reflexum non intervenit. 2º quia tale judicium non est Conscientia dubia, sed certa: enunciat enim certitudinem veritatis: ergo Conscientia dubia stabit in illis apprehensionibus, sub quibus voluntas determinat operationem.

CAP. 3um

Argumentis satisfacit.

19. 1um argumentum desumitur ex pluribus Scripturae locis, in quibus Conscientia dicitur bona vel mala, recta, vel iniqua; sed hae denominationes sunt propriae actibus Voluntatis: ergo. Respondetur: totidem esse Scripturae loca, in quibus cogitatio dicitur mala, injusta, recta, quin inde probetur cogitationem esse actum voluntatis. Ratio utriusque est, quia locutiones illae figuratae sunt: tribuitur enim cognitioni, id, quod proprium est objecti. Objectum proprie dicitur bonum, vel malum, et inde quae denominatio boni, vel mali redundat in cognitionem.

20. 2um argumentum: Lex consistit in actu Voluntatis; sed Conscientia est lex humanorum actuum: ergo. = Respondetur, legem proprie dictam esse actum voluntatis, quia est praeceptum Superioris; Conscientiam vero non habere rationem praecepti

propulo quendo, quamvis sit regula directiva: unde nego propositionem. = Instas: objectum conscientiae est bonum ut amandum, et malum ut fugiendum; sed actus Voluntatis tantum modo habet tale objectum: ergo etc. = Respondetur: concessa majore de objecto terminativo conscientiae; illam negando de objecto motivo: conscientia enim solum terminatur ad bonum ut amandum, et malum ut fugiendum, illud repraesentando Voluntati.

21 Non vero movetur ex bono, ut bono, et malo, ut malo, quatenus afective tendat in bonum, vel malum. hoc 2° proprium est solius Voluntatis, illud 1° competere potest, sive competit actibus intellectus, qui terminantur ad bonum, vel malum non sub ratione boni, vel mali, sed sub ratione veri. 3um argumentum proseciō. Conscientia est aliquid diu durans; quod non competit actibus intellectus, sed habitibus tantum: ergo. Et confirmatur, quia in dormientibus datur conscientia, non vero dantur actus intellectus.

22 Distinguo propositionem argumenti: conscientia in actu 1° est aliquid diu durans, concedo: conscientia in actu 2°, nego propositionem; et hinc ad confirmationem paratur solutio etenim in dormientibus solum datur conscientia in actu 1°, scilicet intellectus ejusque potentia tamquam virtus eliciens suas operationes, sive actus; non autem datur conscientia in actu 2°, scilicet actus aliquis, qui ab intellectu producatur. Hic actus transiens est, illius vero virtus, sive potentia ad illum est diu durans, sive permanens.

23 2um argumentum: effectus conscientiae sunt testificare, dictare, et similia, quae de actibus intellectus dicuntur; sed unus actus intellectus nequit esse effectus alterius; quia habitus est, qui producit actum: ergo etc. = Respondeo, conscientiam esse causam in genere directivo tantum; non autem in genere effectivo; hoc 2um absurdum est, sed longe distat ab ipso doctrina

nra. Diximus enim, rectificare, dictare est effectus conscientiae, quatenus conscientia dirigat voluntatem ad amplectendum bonum, et fugiendum malum: quod actibus intellectus proprium est.

22 3.º argumentum efformatur ex illo Davidis Psalmo 18.º *delicta quis intelligit, ab occultis meis munda me.* Ex quo inferunt adversarii posse dari peccatum, sine operatione conscientiae, qua cognoscatur malitia; ex inde conscientia non est cognitio, sive actus intellectus. Sed nego illationem: peccatum enim dicitur occultum, non quia malitia illius, quando fit, actualiter non cognoscatur; sed quia homo facile obliviscitur peccati post quod committit: fit ideo peccat actualiter, quia amplectitur objectum, quod ut morale malum illi proponitur per actualem cognitionem.

25 Instas: nunquam peccata dicuntur fieri ex ignorantia; sed cum ignorantia non stat actualis advertentia, sive actualis cognitio, ergo. = Respondeo: peccata dicuntur fieri ex ignorantia, quatenus non fiunt ex pura malitia, vel ex sola cognitione malitiae; at eo ipso supponitur, quod actualis cognitio malitiae, simul cum aliis, concurrit ad patrandum peccatum. Hinc falsum est, dari peccata ex ignorantia, ubi omnis advertentia, sive cognitio, quae ad minus sit apprehensio, vel dubium de malitia, excludatur. Cap. 2.us argumenta contra 2.m Obtuniorem.

CAPUT 2.us

Argumenta contra 2.am Conclusionem. =

26 Arguitur 1.º ex P. Salas citato: conscientia juxta D. Paulum est quaedam fides; sed fides est judicium, ergo. = 2.º: conscientia dicitur vera, vel falsa; sed veritas, vel falsitas solum competit judicio, ergo.

3º: effectus conscientiae sunt testificatio, et accusatio peccatorum; sed testi-
ficatio, et accusatio solum fieri possunt per judicia: ergo etc. =
Ad 1um dico, D. Paulum non esse intelligendum de fide in sensu rigo-
roso, et scolastico: aliter conscientia est firmum judicium habitum
propter dicentis authoritatem, quod falsum est.

25. Intelligit ergo de fide in
sensu grammaticali, in quo fides accipitur pro notitia dicto,
quod agere, vel omittere oportet; tali vero notitia haberi po-
test per apprehensionem. = Ad 2um distinguo majorem: conscientia dicitur
vera, vel falsa veritate, vel falsitate semper complexa, nego; vel comple-
xa, vel incomplexa, concedo majorem. Explico distinctionem, quae mino-
ri etiam adaptanda est. Veritas complexa dicitur, quando praedicatum
convenienter dicitur de subjecto; falsitas autem, quando dicitur dis-
convenienter. Veritas incomplexa dicitur praesertim conformitas ima-
ginis cum objecto; falsitas autem opposita difformitas.

28. Illa solum conveniunt ju-
diciis. Haec potest etiam reperiri in apprehensionibus. Sicut imago
dicitur vera, si recte delineata sit, et objecto conformis; falsa autem,
si male delineata, et difformis objecto; similiter apprehensio po-
test dici vera, vel falsa. = Ad 3um concessa majore, negatur
minor, quae improbata relinquitur ab Adversario: unde enim
convincitur, quod illi effectus nequeant ab apprehensionibus ema-
nare? possunt profecto, si habeant in his, justificatio, accusatio
peccatorum.

29. 2º arguitur ex aliis: sub eadem apprehensione malitiae po-
test dari contrarietas conscientiae; sed sub eadem conscientia nequit dari
contrarietas conscientiae: ergo etc. Major probatur. Casu possibili, quo plures
simplus apprehendant juramentum hic, et nunc esse illicitum, ita tamen
ut post hanc apprehensionem prius habeat judicium de bonitate jura-

menti; paulus vero de malitia illius. In hoc casu petrus, et paulus, sub eadem apprehensione habebunt conscientiam contrariam, ratione cujus petrus non peccabit, si juret; si autem paulus juret, peccabit: ergo etc.

3. Argumentum retorquetur contra Adversarios; et facile probatur, quod conscientia stare nequeat in judicio. Respondeo igitur distinguo majorem; sub eadem apprehensione malitiae, quae apprehensio sit conscientia in actu 2°, possit dari contrarietas conscientiae, nego majorem; si non sit conscientia in actu 2°, concedo majorem, et minorem; sed nego consequentiam. = In casu argumenti apprehensio malitiae non est conscientia in actu respectu petri, qui per judicium subsequens retractavit cognitionem priorem, sive apprehensionem malitiae. Ut autem cognitio sit in actu 2° conscientia, debet dicere carentiam omnis cognitionis supervenientis, quae sit antis retractatio, ut diximus anno 2°. Unde constat ad reliqua argumenti.

31 Prae oculis habenda est doctrina hujus Solutionis, ex qua pluribus argumentis paratur Solutio: semper enim ac apprehensio bonitatis, vel malitiae dicat carentiam cognitionis retractantis erit conscientia in actu 2°, et regula humanorum actuum, ratione cujus actus erit vel bonus, vel malus juxta naturam apprehensionis. = 5° arguitur, et potest esse instantia: si praecise concurrat duplex apprehensio contraria; una de obligatione jurandi, altera de obligatione non jurandi neutra est conscientia: atqui utraque dicit carentiam cognitionis retractantis: ergo etc. Major liquet: quia neutra ex illis apprehensionibus tunc obligat.

32 Sed quid respondebunt contrarii, si fingamus similiter praecise concurrentiam duplicis judicii contrarii? praeterea, et nobis Respondeo, quod

neutra ex illis apprehensionibus erit conscientia, si utraque proponat æqualem obligationem: tunc enim ex utraque resultabit conscientia perplexa, quæ absolute conscientia non est: ac proinde non obligat. Si vero una proponat majorem obligationem, quam alia; conscientia erit illa, quæ majorem inducat obligationem; et hæc erit quan retractatio alterius, de qua nequit affirmari, quod conjungat cum carentia cognitionis retractantis. Idem Adversariis dicendum est de duplici judicio.

33

6° Arguitur: ex vi apprehensionis non potuit constat intellectui unum extremum, quam aliud oppositum: ergo apprehensio malitiæ in mendacio non potuit proponere intellectui malitiam mendacii, quam carentiam illius; sed conscientia est conscientia utrumque: ergo si in sola apprehensione potest salvari conscientia, deberet facere, vel omittere, quod illa faciendum, vel omittendum proponit; sed hoc est absurdum; alioqui deberet elicere odium Dei, si illud apprehensio proponeret ut obligatorium: ergo. 8°. Pº. Theologi conscientiam vocant naturale judicatorium, rationis judicium, sententiam, et similia, quæ de apprehensione non verificantur.

34

Ad 6um negatur, nec urget, quod apprehensio nihil affirmet, vel neget: sicut enim ex vi visionis corporis potuit constat nobis color, quam illius negatio, quæ visio nihil potuit affirmare, vel negare; ita similiter. = Ad 2um respondere debent Adversarii in judicio invincibiliter erroneo, quod proponat odium Dei ut obligatorium: neutrum absurdum non est, odium Dei elicere sub tali judicio; ne non est absurdum, illud elicere sub illa apprehensione = Ad 8um Respondeo, Pº. Theologos loqui de conscientia ut frequentius formatur, cum quo stat, quod aliquando formari possit in apprehensione, de qua etiam dici potest, quod sententia est in sensu lato, scilicet pro notitia rei: quod sufficit ad rationem conscientiæ; aliter talis non erit conscientia probabilis, quæ sententia rigorose non est.

Disp. 2a. Divisiones conscientiæ proponit. Cap. 1m. dubia quædam de conscientia judicativa, et discursiva, adæquata, et inadæquata.

Quæst. 2ª

Divisiones conscientiæ proponit.

Caput. 1ᵘᵐ

Dubia quædam de conscientia judicativa, et discursiva, adequata, et inadequata.

35 Juxta Doctrinam, quæ admittit conscientiam in apprehensione dividi potest conscientia in apprehensivam, judicativam, et discursivam, quatenus conscientia formari potest vel per apprehensionem, vel per judicium, vel per discursum. Conscientiam formari posse per apprehensionem, vel per judicium, constat ex dictis Quæst. antecedenti. Formari etiam posse per discursum, patet in hoc: quidquid Deus mihi prohibet ut illicitum, illicitum mihi est; sed Deus mihi prohibet ut illicitum hic, et nunc mendacium: ergo mendacium mihi hic, et nunc illicitum.

36 Hic est discursus formalis; cui æquivalere dicitur actus hypotheticæ enunciationis totum objectum illius propterea dicitur Discursus virtualis; v.g. iste: mendacium hic, et nunc mihi illicitum est: quia a Deo prohibetur ut illicitum; et mihi illicitum est quidquid a Deo ut tale prohibetur. Hinc dubia quædam insurgunt breviter resolvenda. = 1ᵘᵐ an judicium, quod sit conscientia, debeat esse discursus virtualis? cujus dominum doctrinam negant hic Recentiores Ingeniosi, quibus subscribo.

37 Et probatur: nego præcise, quod qui habeat hoc judicium, mendacium hic, et nunc mihi illicitum est, sufficienter cognoscit malitiam mendacii, quod si ponat, peccabit. Sed illud judicium absque discursu virtuali non est; ergo absque discursu virtuali sufficienter cognosceretur malitia mendacii, quod si poneretur, peccatum erit; sed eo ipso judicium illud erit conscientia &c. = 2ᵘᵐ dubium: an singuli actus componentes conscientiam discursivam sint conscientia?

rei parvi momenti. Propterea,

38 Dico 1°: actus, qui est conclusio, sufficienter conscientia. Ratio: quia tali actui potest esse judicium illud, de quo de resolutione 1i dubii conscientiae esse probavimus. = Dico 2°: nulla praemissa seorsim ab alia est sufficienter conscientia. Probatur in syllogismo supra posito, in quo nulla praemissa distincta ab alia mihi proponit expresse sufficienter juramentum, vel licitum, quod tantum modo facit actus conclusionis respectu utriusque praemissae simul sumptae; atqui actus, qui sit conscientia, debet expresse sufficienter proponere bonitatem, vel malitiam obiecti ut mihi amandi, vel fugiendi: ergo.

39 Dico 3°: si utraque praemissa simul sumatur, et si syllogismus ex vi formae concludat, utraque simul habet sufficientem rationem conscientiae. Probatur doctrina Nobilissima Recentiorum: nam in syllogismo concludente ex vi formae id, quod affertur ex parte conclusionis, affertur etiam formaliter, vel adequate, vel inadequate in praemissis: unde ideo obiectum exprimunt praemissae simul sumptae, atque conclusio: sed conclusio est sufficienter conscientia, similiter praemissae simul sumptae. Nota: identitatem extremorum cum medio esse formaliter identitatem extremorum inter se, vel adequate, vel inadequate, si syllogismus ex vi formae concludat. Unde vivit fundamentum Recentiorum.

40 3um Dubium: an, et qualis sit conscientia adequata, et inadequata? Nosti ex Philosophia quaenam sit causa adequata, quae vero inadequata. Scis: quaenam sit adequata adequatione sufficientiae, quaenam adequatione exclusionis. Omitto singulares doctrinas, quas circa has causae divisiones tradidi in Physica; et juxta communiorem explicationem vobis fortasse magis gratam, resolvo 1°: illa cognitio erit conscientia sufficienter adequata, quae actualiter determinat ad moralitatem actionis, vel omissionis, sive concurrat, sive non alia cognitio actualiter determinans ad eandem actionis, vel omissionis moralitatem. Non indiget probatione resolutio, cognita notitia causae sufficienter adequatae.

41

Infero

D^a: q si occurrant plures cognitiones eodem modo determinantes actualiter ad moralitatem actionis, vel omissionis, haberent plures conscientias, quod absurdum videtur. Respondeo distinguendo: si occurrant plures cognitiones [illegible] haberent physice plures conscientias, concedo; plures moraliter conscientias; nego consequentiam. Omnes illae cognitiones, licet physice plures, moraliter tamen identificantur, et unicam moraliter conscientiam componunt; quia in eadem repraesentatione bonitatis, vel malitiae regulant unum actum voluntatis. Sicut juxta communiorem doctrinam plura praecepta circa eandem materiam, et unius eodem formali motivo, licet plura physice, sunt tamen unum moraliter praeceptum.

22 Resolvo 2°: conscientia exclusive adaequata erit illa cognitio, quae sola determinat in actu 1° praedictam moralitatem. Ut in [illegible] si sola apprehensio regulet [illegible] aliquem actum, dicetur conscientia adaequata adaequatione exclusionis: idest, non dicens aliam cognitionem eodem modo regulantem. Si vero concurrat tamquam actualiter, quia actus haberet duplex cognitio, quaelibet erit conscientia inadaequata inadaequatione exclusionis; quod optime componitur cum eo, quod quaelibet sit adaequata adaequatione sufficientiae.

23 Resolvo 3°: inadaequationem sufficientiae habebit illa cognitio, quae actualiter, non tamen sufficienter regulet actionem, vel omissionem in genere moris. Quod verificatur, quando concurrit duplex cognitio, ex qua resultat conscientia perplexa: quaelibet enim virtutem habet sufficientem, ut determinet moralitatem actus in actu vero 1° utraque est inadaequate tantum sufficiens, quia una impeditur ab alia; eo quod haec obiectum proponat amandum, altera fugiendum. = Colligitur ex dictis: conscientiam adaequatam nunc sufficienter, nunc exclusive fieri posse inadaequatam, et e contra, ut perpendenti facile constabit. Cap. 2um alii

Conscientiae divisiones.

CAPUT 2.

Aliae Conscientiae divisiones

24 Plures Conscientiam dividunt in Conscientiam de praeteritis, Conscientiam de praesentibus et aliam de futuris. Sed haec divisio admittenda non est: 1° quia Conscientia de praeteritis non terminatur ad facienda, vel omittenda, sed ad facta vel omissa: quod non est de ratione Conscientiae, ut liquet ex illius tradita definitione. 2° quia Conscientia de praesentibus potest respicere actionem, vel omissionem in priori naturae ad existentiam; et ita Conscientia est; potest tamen illam respicere, ut existentem, et praesentem adhuc; sed ita Conscientia non est, cum sit pure speculativa.

25 Alia Conscientiae divisio est in Dirigentem, et praecipientem. Prima regulat actionem, vel omissionem, non ut quid necessarium, sed tantum utile. Secunda regulat actionem, vel omissionem, ut necessarium quid, et obligans sub praecepto. = Alia divisio est in Conscientiam rectam, et erroneam; seu ut aliter veram, et falsam. Recta, quae obiectum proponit ut est in re. Erronea, quae obiectum proponit aliter ac est in re: v.g. bonum, ut malum, vel malum, ut bonum. Erronea vel est invincibiliter talis, vel vincibiliter.

26 Invincibiliter erronea datur, quando sine culpa ignoratur aliquid, quod si sciretur, non poneretur actio, vel omissio. Exemplum: omittit ieiunium prudenter credens omnem abesse obligationem ieiunandi. = Vincibiliter erronea datur, quando sunt principia sufficientia ad deponendum dubium, et ad huius depositionem debita diligentia non adhibetur: v.g. dubitas de obligatione ieiunii, et nullo, vel levi facto examine ieiunium

3

omitti. Error invincibilis dicitur error antecedens quia a nullo actu Voluntatis pendet. Vincibilis dicitur consequens; quia pendet ab aliquo exercitio libero Voluntatis.

27 Alia, et magis famosa Conscientiae divisio est in evidentem, certam, probabilem, dubiam, et scrupulosam. Evidens consistit in cognitione evidenti. Certa in principiis Certis. Evidenti opponitur Conscientia erronea. Certae opponitur incerta, quae talis erit vel physice, vel moraliter, vel metaphysice, vel de fide, prout fuerit Certitudo Conscientiae, cui contrariatur. = Conscientia probabilis, sive opinativa dicitur illa, quae gravi, et prudenti fundamento nititur; est tamen hoc fundamentum fallibile. Dicitur vero grave, sive ab intrinsecâ authoritate, quae stat in efficaci ratione, sive ab authoritate extrinsecâ, quae consurgit ex prudentiâ, doctrinâ, et probitate Doctorum.

28 Plura dicenda manent de hac Conscientiâ probabili, cui contrariari dicitur improbabilis Conscientia, quae nititur gravi, et prudenti fundamento destituta. Si vero alicui praesumptioni non gravi fuerit innixa dicitur Conscientia audax; si tamen ratione utatur, quae nec gravis sit, neque prudens dicitur temeraria. = Conscientia dubia pluribus patet explicationibus, de quibus fortasse redibit sermo. Pro nunc dubia Conscientia habetur, quando intellectus haeret, nec assentitur, nec dissentitur circa utramque partem moralitatis, quae per apprehensionem proponitur ob defectum rationis sufficientis ad unam potius partem, quam ad aliam.

29 In hac explicatione quatuor necessario interveniunt. Primum quod dicitur apprehensio utriusque partis: quomodo enim dubitet aliquis in mera Carentia assensus, et dissensus. Secundum a tali Carentia dissensus, et assensus, quae

eius assensum praebet, vel dissensum, non dubitat. Sed quod huic carentia detur ex defectu rationis sufficientis: si enim ex imperio Voluntatis intellectus omittat assensum, vel dissensum, non debetur dubitatio. 2.ᵒ quod haec versetur circa moralitatem: aliter ad Conscientiam non pertinebit.

50 Conscientia dubia subdividitur in positivam, negativam, et suspiciosam. Qualem dubiam positivam, qualem negativam late explicuimus in materia de poenitentiae Sacramento Quaest. 3ª Diss. 2ª pro nunc doctrinam omnem, quae nostrae non contrariatur, explicabo. Igitur Conscientia dubia positiva est, quando pro utraque parte sunt leves rationes, vel si graves, relinquunt tamen voluntatem indifferentem, ut determinet intellectum ad quamlibet partem. Conscientia dubia negativa datur, quando pro utraque parte nulla ratio est, vel si datur, insufficiens est ad inclinandum intellectum in utramlibet. Suspiciosa datur, quando pro unica tantum parte ratio aliqua levis apparet.

51 Conscientia scrupulosa datur, quando ex levibus fundamentis apprehenditur malitia in actione, vel omissione et grave fundamentum persuadens, talem malitiam ibi non esse. Observandum est 1.ᵒ hoc grave fundamentum a scrupuloso cognosci, ideoque contra Conscientiam scrupulosam licet posse operari. = 2.ᵒ Conscientia scrupulosa proprie Conscientia non est; quia non est regula sequenda pro agendis, vel omittendis. = 3.ᵒ Conscientia dubia, quatenus repraesentat malitiam in obiecto vere est Conscientia: est enim regula, qua malum fugiendum proponit, et quod in illis circunstantiis facere debemus. Quaest. 3.ª De obligatione Conscientiae, et de illius dispensatione. Cap. 1.ᵘᵐ Modus, quo Conscientia obligat, explicatur.

Quaest. 3.ª

De obligatione Conscientiae, et de illius dispensatione.

CAPUT 1.^m

Modus, quo conscientia obligat, explicatur.

52 Ex Divisione conscientiae in dictantem, et praecipientem, quam tradidimus num. 25, constat, dari conscientiam, quae non obliget, et quae possit obligationem inducere. Utrumque adeo certum est, ut in illius probatione non liceat immorari: nam 1.° actus proponens ut honestam auditionem Sacri, quando dies festus non est, conscientia est; et nullam audiendi Sacrum imponit obligationem. 2.°: apprehensio, vel judicium proponens actionem, vel omissionem ut praeceptam, quia bona; vel prohibitam, quia mala, est vera conscientia, et sine dubio obligat.

53 Si autem conscientia praecipiens est dubia, vel vincibiliter erronea, obligat nihilominus: nam si dubia est, obligat ad diligenter examinandam obligationem, ut dubium deponatur, vel saltem ad amplectendam partem tutiorem. Si est erronea vincibiliter, obligat ad vincendam ignorantiam, ut suo loco dicemus. = Tria tamen dubiola hic resolvenda sunt. 1.^m an conscientia obliget ratione sui, vel ratione obligationis objecti, quod proponit? 2.^m quanam existentia conscientiae requiratur ut obliget? 3.^m, quo duplex peccatum sit agere contra conscientiae obligationem?

54 Circa 1.^m probabilius mihi est conscientiam obligare ratione sui: nam conscientia dicitur interna Lex, quam a Deus Cordibus nostris imprimit; Lex obligat non ratione alterius; sed ratione sui. Praeterea, regula ratione sui regulat; sed conscientia est regula actus humani. Ergo. = Objicit Nobilis Recentior: conscientia praecise est, applicatio obligationis; sed applicatio obligationis non obligat ratione sui: ergo. = Sed dici potest de Lege, et de regula: unde tenebitur adversarius res=

respondere: ideo negat mayor, et solutio constat ex parte hujus, et reponsi.

55. Circa 2. Communis sententia Doctorum Thomistarum aliquos docent non sufficere existentiam habitualem, vel virtualem conscientiae ad obligationem inducendam; sed requiri existentiam actualem physicam. Haec doctrina Communis consequens est ad definitionem, quam pro conscientia tradidimus. Probaturque efficaciter: eatenus conscientia obligat, quatenus Voluntati praescribit actualiter aliquam obligationem; sed quando conscientia actualiter non existit nullam obligationem praescribit actualiter Voluntati: ergo. Minor innegabilis est. Mayor liquet, si enim nulla obligatio proponatur actualiter Voluntati, datur totalis ignorantia, vel innadvertentia obligationis, sed in tali ignorantia vel innadvertentia obligationis, nequit conscientia obligare, ut patet.

56. Confirmatur: si odie conscientia dicerem, eram sine obligatione audiendi sacrum, et eram immemor hujus obligationis sacrum non audiam, non pecco: ergo quia ad inducendam bonitatem, vel malitiam in actione, vel omissione non sufficit conscientia praeterita. Tamen vere debet reputari: aliter omnis [illegible] cujuslibet obligationis peccaminosa erit: quod intolerabile, et plurimum absurdum est. = Roboratur: nam in casu confirmationis praeterita conscientia odie non manet, nec in se, nec in effectu: ergo in omissione Sacri malitiam causare non poterit. Consequentia legitima est, quia causa ut causet, vel debet physice existere, vel saltem virtualiter, nimirum in aliquo effectu, ut mille patet exemplis.

57. Opponitur 1o: [illegible] ut habitualis sit non requiritur physica existentia peccati, sed sufficit quod retractatum non sit [illegible]. Ergo [illegible] operatio [illegible] denominatio [illegible] habitualis [illegible]

moralis, ad nequ sufficit moralis permanentia peccati, quia ... [illegible] retractatus non sit; denominatio vero ... [illegible] ... nisi quae practice praepemuntur, adhuc ... [illegible] ... manet a denominatione ... [illegible] ... regula, seu cognitioni.

58 Opponitur ... [illegible] ... ut actiones externae sint meritoriae, sufficit intentio virtualis, nec requiritur actualis: similiter. Consequentia tenet a paritate. Ant. est doctrina omnium. Sed neque ... [illegible] ... propter disparitatem clarissimam. Ant. Propterea; non est assignabilis effectus, in quo maneat ... [illegible] ..., ut virtualiter continere dicatur; licet assignabilis est ... [illegible] ... externus, in quo manere censeatur intentio illa actualis. = Opponitur ... [illegible] ... qui venerunt, ... [illegible] ... ... [illegible] ... non retractatur ... [illegible] ... non retractatur ... [illegible] ... ... [illegible] ... habet.

59 ... [illegible] ... ant., neque consequentia propter disparitatem ... [illegible] ... eadem ant. intentio ... [illegible] ... in ... [illegible] ..., licet physice non ... [illegible] ... ... [illegible] ... in aliquo effectu, scilicet in ... [illegible] ... in alio ... [illegible] ... non ... [illegible] ... physice ... [illegible] ...; id est moraliter, quia in ... [illegible] ... manet ... [illegible] ... Circa ... [illegible] ... dico ... [illegible] ... quando fit ... [illegible] ... peccatum ... [illegible] ..., non ... [illegible] ... pariter per ... [illegible] ...

... [illegible] ... hujus ... [illegible] ...

scientiæ, præcepto non furandi v.g., et scientia proponente malitiam furti tamquam ut sic: ergo, et unicum est peccatum contra utramque. Respondeo ant.; neque ideo committitur peccatum furti, quatenus per conscientiam furtum proponitur ut malum, et prohibitum: ergo etc. Dices 3º: qui furatur, duplex præceptum violat: ergo duplex peccatum committit: ergo etc. Probatur ant.: 1um præceptum est de sequenda conscientia obligante. 2um de non furando, sed utrumque violatur per furtum: ergo etc.

61 Similiter probari posset triplex præceptum violari in quolibet furto: duo assignata in argumento, et 3um de obedientia præstanda Deo. Quod tamen falsum est. Ideo distinguo ant.: qui furatur, violat duplex præceptum adequate distinctum, nego: inadequate distinctum, concedo ant., et nego consequentiam. Igitur præceptum sequendi conscientiam est præceptum generale, quod cum quolibet præcepto particulari constituit unam obligationem adequatam, et habet idem motivum; unde unum tantum modo peccatum committitur, quando fit contra conscientiam obligantem, quæ in casu argumenti non obligat ut sic, sed determinate in materia furti, et ex motivo justitiæ.

62 Dices 2º: si qui furetur, judicans in furto esse duo peccata, unum contra præceptum non furandi, alterum contra conscientiam, duo peccata committit: ergo conscientia ut distincta a præcepto non furandi specialem obligationem inducit: ergo etc. Distinguo consequens: conscientia ut distincta etc. specialem obligationem inducit, si talis obligatio specialis exprimatur formaliter ex parte conscientiæ, concedo consequentiam: si formaliter non exprimatur, nego consequentiam. Duplex peccatum tunc non committitur, quia obligatio non furandi sit in re adequate distincta ab obligatione conscientiæ; sed quia proponitur ut talis, quidquid sit, an in re sit adequate distincta vel non.

Inde patet non probari, quod agatur de obligatione [illegible] ... [illegible] Cap. 1o de obligatione efficienti proponentis mali in Omnium.

CAPUT 2um

De obligatione efficientiae proponentis mali in communi.

63 Verum difficultatem renovat casus, quo cognoscat v.g. [illegible] dationem mali proprie, quin aliter sciat de gravitate, vel levitate malitiae. Tunc Dubium, peccetne mortaliter, an venialiter tantum, ut mendacium? Prima sententia docet, peccare mortaliter. Ita P. Castro Palao hic Disp. 1a punct. 3o, ubi citat pro se PP. Sanchez, Vazquez, et Azor; iis Suarez, et Bonacinam, quos sequuntur Recentiores multi. 2a sententia tenet, solum peccare venialiter. Ita PP. Salas, Valentia, [illegible], Hamiltonis, et alii quos citat, et sequitur P. Oviedo de bonitate et malitia [illegible] 1a punct. 3o. Adhaerent Diana [illegible] in [illegible], et PP. Arriaga, et Dambruenus Lib. V. de [illegible] Cap. 1o Paragrapho 3o.

64 [illegible] 2a sententia placet: [illegible] [illegible] [illegible] debet in [illegible] [illegible] non [illegible], an mali sit grave, vel leve, sed tantum [illegible] mali proprie: [illegible] illud [illegible], et [illegible] non [illegible], [illegible] [illegible] mali [illegible] [illegible], an mali [illegible] vel Charitatis [illegible] [illegible] mali [illegible] [illegible] [illegible] Charitatis [illegible]

communi Doctorum sententiae.

65 Hoc stabilito probo conclusionem quatenus est contra sententiam oppositam: semiplena advertentia malitiae gravis nequit reddere actum graviter peccaminosum; sed illa cognitio praecisiva, quae sola habetur praecisive mali in communi est ad summum semiplena advertentia malitiae gravis: ergo nequit reddere actum graviter peccaminosum: ergo etc. Major est prolog[u]ium inter Theologos commune. Probatur minor: illa cognitio praecisiva non est clara, sed tantum obscura cognitio malitiae gravis; atqui cognitio non clara, sed tantum obscura malitiae gravis est semiplena illius advertentia: ergo. Major est communis doctrina de praecisionibus in logica. Minor conceditur ab adversariis.

66 Probo 2° conclusionem: ideo peccaret mortaliter, qui praecise cognoscit malum in communi, quia se exponeret moraliter periculo peccandi mortaliter; sed non se exponit tali periculo: ergo etc. Major est aequivalenter oppositae sententiae. Probo minorem: qui praecise cognoscit malum in communi, non habet cognitionem de periculo peccandi mortaliter; sed ad se exponendum tali periculo necessario requiritur cognitio de illo: ergo etc. Major ex suppositione quaestionis debet constare. Minor etiam: nam ideo non peccat mortaliter, nec fit irregularis, qui casualiter occidit alium, quia non cognoscit periculum occisionis, ut cum Eximio Suarez docet adversarius noster Palao disp. 6. punct. 13 num. 1.

67 Confirmatur conclusio: qui semiplenam cognitionem habet obiecti graviter illiciti, tantum habet semiplenam advertentiam, et peccat venialiter: ergo a fortiori tantum venialiter peccabit, et advertentiam habebit semiplenam, qui praecise cognoscit malum in communi. Consequentia patet: quia praecise cognoscens malum in communi multo

objectum cognoscit malitiã gravẽ, quã remissiones, ut clarum est. = dicendum ergo est in casu questionis solum dari peccatum veniale; nam voluntas amplectitur libere aliquod malum cognitum, ut malum; ex defectu autem plenæ advertentiæ tantum quod tale malum leve sit, ... solum peccatum veniale.

68 Rogas hic, ad quam speciem pertineat malitia hujus peccati? respondeo pertinere ad speciem actus amplectentis malitiam in communi, quæ est etiam species aliqua infima. Ratio; quia actio individua moraliter mala ad aliquam speciem infimam in suo genere spectare debet; sed actus libere amplectens malum morale in communi est aliqua actio individua moraliter mala; ergo ad aliquam speciem infimam spectare debet. Unde nec in tali specie adhuc non ponitur, nisi quia amplectitur malum morale in communi, vel contingenter: ergo = Sed tali specie habebit ille actus ratione generica, qua convenit cum aliis actibus moraliter malis, et ratione etiam differentiabilis ejus. Cap. 3um fundamentis satisfacit adversariorum.

CAPUT 3um

Fundamentis satisfacit adversariorum.

69 Fundamentum 1um qui nec illa cognitione amplectitur amare malum; amaret peccatum in genere; sed qui amat peccatum in genere, amat mortale, quantum est ex se: ergo. Probatur minor: qui amat malum ut indifferens ad mortale, et veniale, amat mortale quantum est ex se, sed qui amat malum in genere, amat malum, ut indifferens ad mortale, et veniale: ergo &c. = Respondeo ... majore, negando minorem. Ratio hujus; quia amans malum in genere, sicut cognitum per illam cognitionem præcisivam ... determinatur ad veniale tantum, sicut per ipsam determinationem

voluntatis venialiter tantũ peccatio defectu plenæ advertentiæ juxta dicta in probationibus nris.

10 Ad probationẽ minoris omissa majori, quæ potrat distinguo; nego absolute minorẽ, quia ad hoc, ut ametur malũ, ut indiferens ad mortale, et veniale opus ẽ, quod clare cognoscatur mortale, et veniale; qui vero cognoscit malũ in Omnum, non cognoscit clare mortale, et veniale, ut probatũ ẽ. Solũ ẽ permitti potest, quod cognoscat malũ indiferens ad mortale, et veniale specificative; non vero reduplicative, ut indiferens &c. Ad hoc lᵘ necessaria ẽ clara cognitio utriusq; et ideo si malũ ametur, datur peccatũ grave. Ad 2ᵘ illa cognitio non requiritur, et ero illius defectu datur ad summũ peccatũ leve in amore illius mali, ut nc.

11 Fundamentũ 2ᵘ ex data doctrinã, ait P. Vazquez, sequi videtur nulla Rusticorũ peccata fore mortalia, quia in suis actibus tantũ cognoscitur ut malũ, non vero ut mortaliter malũ; quod juxta doctrinã requiritur ad peccatũ mortale. Nego ilationẽ, et rationẽ illius: licet enĩ Rusticus in suis actibus non agnoscat malitiã mortalẽ, quã nri Theologici exprimunt; agnoscit tamẽ gravẽ obligationẽ fugiendi illã malitiã; distinguit qẽ inter obligationẽ non furandi Centũ aureos respectu furti unius asi. Quod si adeo rudes sint, ut nullo modo malitiã mortalẽ agnoscant, nec de illa dubitent, velut innocentes a Culpa liberandi sunt.

12 Fundamentũ 3ᵘ: qui sub cognitione imperfecta cognoscit malũ in Omuni, non Cognoscit proprie malitiã levẽ: ẽ neq veniali ter peccabit. Probatur Sequentia: ... non peccat mortaliter, ... malitia gravi non ... [illegible] ... non cognos=

advertentia malitiæ levis, non peccabit venialiter. Sic consequentia;
et illa ante probationem consequentiæ patet, ut nunc. Dispar autem ratio
apud omnes cum plena advertentia conveniunt requiri, ut inde sit peccatum
ex nostro Casu, probatum est. Ad peccatum autem leve sufficit etiam juxta
ta omnium doctrinam vel quod expresse cognoscatur malitia levis,
vel quod leviter, et imperfecte cognoscatur malitia gravis. Hoc
2º evenit in Casu quæstionis.

13 Fundamentum 2um: cognitio proponens
malum in communi, nec proponit malitiam gravem, nec levem: ergo nec gra=
viter, nec leviter obligat: ergo &c. Probatur 1a consequentia: si obliga=
ret, obligaret ad culpam, quæ nec gravis est, nec levis. Respondeo,
antecedens verum esse de clara, et perfecta propositione malitiæ levis, aut
gravis; falsum tamen de propositione obscura, et imperfecta, quæ
si sit malitiæ gravis, sufficit apud omnes ad inducendam levem obliga=
tionem; si sit malitiæ levis, plures eandem obligationem adstruunt.
Cap. 2º. An sit proprie dispensabilis obligatio conscientiæ.

CAPUT 4um

An sit propie dispensabilis obligatio conscien=tiæ?

14 Dixi in titulo proprie dispensabili, quia in præsenti loquimur de dispensatione propria, et directa, quæ scilicet, manente lege, tollit, vel suspendit legis obligationem. Non vero etiam de dispensatione indirecta, et impropria, quæ scilicet fit reddendo licitam materiam, quæ antea prohibita erat, eo quod circumstantiæ prohibitionis varientur. Deum autem taliter dispensare posse etiam in jure naturæ, docuimus in materia de dispensatione Dei.

1a = Claret jam difficultatis sensus: et in ea suppono, hominem dispensare non posse in obligatione conscientiæ.

15 Ratio; quia obligatio

ferentiæ esse de jure naturæ: in jure autem naturæ hominis dispensare non posse, ut omnium Theologorum doctrina, et Eximius noster, quos secutus sum in relata materia de dispensatione. Sic ergo devolvitur ad dispensationem divinam. = 1.a sententia asserit, obligationem fraternæ correctionis esse dispensabilem a Deo. Hanc sententiam reputant probabilem Antonius Perez in Laurea Salmanticensi, Certamine 10 Scholastico num. 30; Corduba, et alij. 2.a sententia docet oppositum. Ita Eximius noster, et Acutissimus Vazquez, quos sequuntur P.P. Salas, Granado, Arriaga, Oviedo, et recentiores communiter.

16 Cui [illegible] sententiæ juxta principia stabilita in dicta materia de dispensatione. Probatur solum: dispensatio in obligatione correctionis implicatoria est: ergo obligatio correctionis non est a Deo dispensabilis. Probatur antecedens: implicat dispensatio circa actionem furandi v.g. [illegible] sine dispensatione in [illegible] furtum esse malum, et [illegible] furti peccaminosum; sed etiam posita illa dispensatione, [illegible] [illegible]. Major certa, si quidem effectus dispensationis est [illegible] quod antea [illegible] erat [illegible]

17 Minor probatur: libere amare malum morale, cognitum ut tale, est peccatum; sed etiam posita illa dispensatione, actio [illegible] correctionis proponente furtum ut peccaminosum, est libere amare malum morale cognitum ut tale: ergo. = Major est innegabilis: [illegible] [illegible] innotescere potest natura peccati. Minor [illegible] [illegible] scilicet manente [illegible] actualiter [illegible] furtum esse malum, aufferatur obligatio illius per dispensationem, ac proinde malum non sit furtum, quod proponit ut malum; [illegible] implicatio talis dispensationis.

18 [illegible] [illegible]: in tali dispensatione impedit obligationem correctionis [illegible], vel non? Si hoc, [illegible] non [illegible]

pensatio, ut liquet a minori in meate anti. Si v[illegible] illas
haut raone dicti: a illa disposc implicaone involvit: Sig dtra
eius e quia dispsiao in obligaone diqtu supont manere
ne ipsa dictu xta dicta in [illegible] [illegible] dicti destruit.
quia; inintelligibile est, qd dictu ponat praecep, et non se-
cudo bona vl mala, et sequidg, et qd ac mala n est, sed potius
amanda, et bona pr [illegible] dispensatione, qz dicitur dicta
dicta est retractacio, et destructio dictu.

CAP. V^m^

Ab opositis vindicatur.

1º **O**ppones primo:
Deus pt directe dispensare in oni obligaone: si obligao [illegible]
quidem diq, est a [illegible] diqtu obligao: [illegible] Maior [illegible]: onis
dictu obligao [illegible] ex [illegible] praecepto divino, l positivo, l na-
turo; sed Deus pt dispensare in onibs sui praeceptis: [illegible] Nali-
quid; qa peccatu tale est pr oponi [illegible] divina. Respondeo
[illegible] maj, et maj pbaonis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; qa
plura sunt peccata, qz [illegible] [illegible] [illegible] a phibitione Divina
sunt peccata, et phibita [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], et [illegible]
ipse mala sunt: unde rao peccati melius explicat[illegible] [illegible]
[illegible] recta.

2º **O**ppones secundo: Deus pt directe dispensare in praecepto
[illegible] n meretur [illegible]: [illegible] pt dispensare in obligaone dicti
[illegible]. Prob. maior: posita dispensatione illius praecepti
[illegible] n ee malu; [illegible] non est malu agere [illegible] [illegible]
[illegible] malu in [illegible] [illegible] [illegible] se implicat in [illegible].
Maior illius [illegible] est [illegible] nostra [illegible] de dispensatione [illegible]

mito, et mīn, no, cuius probatione dixeras: posita dispensatione negati
hīc, non est malū, si integra adhuc opponat ut malū negatiuē; non si
integra illud non opponat ut malū: idco mīn, id nō suppony, qd illa gnio
hīc fiat integra.

81 Ex confirmatione nostra dū illustratur doctrina, nam
posita dispensatione adhuc gnio practice opponit negatiuē, ut
iuxerdy, vel n. Si hoc secūdy: talis gnio integra n̄ est, pindeq
nullius integra obligatio dispensabil hīc. Si primy: vel n̄ implicat:
secundū eny negatiuē erit malū, quia ut tale opponit pr[illegible] gnioni
et n̄ erit malū, quia obligatio fugiendi illud ablata est pr dispensati
onem, quā pōly destruēy advertāq.

82 Opponi[illegible] ideo agere
integra et manere malū, quia prohibitum; id pr dispensationē aufert
prohibitio: ergo posita tali dispensatione n̄ erit malū morale agere
integra: Omitto maj, et disquo min, id pr dispensationē n̄ implicatione
tonem aufert prohibitio; idc: pr dispensationē implicatoriam non
mīn, et contra. Dispensatio in obligatione integra involuere implicationem
abunde a nobis probaty est, unde nil dicendy occurrit

83 Opponi: Deus pt dispensare in aliquibs praeceptis naturalibs: ergo in obligatione integra. Ras illa(?), quia nulla ras
dispensationis dat p praecepto sequendi integra, que n̄ det, vel quae n̄ militet p aliis praeceptis. Si nunc verus ans pta nostra sentia
de dispensatione in lege nae, nulle est argumty, vel illud omitte, et
nego adiq ey illius pbatione. Ras specialis est, qd posita dispensatione
in obligatione integra manent peccaminosa illa actio ad quae dispensatio
dedit, et nil peccaminosa n̄ est gnio favens dispensationi, qd implicatoriū est.

84 Opponi [illegible]: Deus pt [illegible] hoc [illegible]
hī vel [illegible] ergo si Deus judicet se pecare in negatiuo n̄ peccat

... quovis [illegible] ponat; si in hoc casu [illegible] [illegible] judicium, l conscientiam [illegible] peccabit: [illegible] prima [illegible] [illegible] Deus [illegible] velle [illegible], quale est [illegible] mali oppositum et mali: [illegible] dicta. Secundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] casu [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fonat affirmare malitia immediate.

CAP VIIII

Unde sumatur rectitudo conscientiae in communi?

55 Conscientia [illegible] regula [illegible] [illegible] judicii [illegible] [illegible] moraliter bonus, et [illegible] [illegible] [illegible] evadit moraliter malus, ut dictum [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipso, [illegible] [illegible] regula [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] rectitudine, l rectitudinem: [illegible] enim regula [illegible] [illegible] juste, legitime regulare, [illegible] [illegible] et rectitudinem [illegible] [illegible] autem haec [illegible] [illegible], e difficultas [illegible] qua tot fere [illegible] placita, quot [illegible].

56 Aliqui [illegible], illa [illegible] [illegible] in conformitate [illegible] [illegible] cum suo [illegible]. Haec explicatio [illegible]; quia [illegible] [illegible] in omnibus [illegible] errore, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ideo alii docuerunt, [illegible], [illegible] in conformitate [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] obligatione [illegible]. Explicant doctrinam: [illegible] haec conscientia [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] judico me teneri ad jejunium, teneor jejunare; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] teneri ad jejunium: [illegible] teneor jejunare hic, et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] recta, rectus est, quatenus cum [illegible] [illegible] conformat. [illegible] ratione talis [illegible] [illegible] [illegible] obligatio [illegible] [illegible].

87 Minus competit [illegible] hæc a [illegible]. Quia [illegible] ratione; quia per illius comparationem sufficit experientia, qua [illegible] nos [illegible] habere [illegible] rectum absque illo [illegible] reflexo. Tertio: aliquis [illegible] difformitatem explicat [illegible] æquivalentiæ ad aliud [illegible] rectum; [illegible] hic [illegible] teneor hic et nunc jejunare, [illegible] æquivalet huic: attentis omnibus circumstantiis, hic et nunc [illegible] teneor jejunare; [illegible] autem hoc secundum judicium habet difformitatem [illegible] suo obiecto; [illegible] primum [illegible] huic æquivalens.

88 Dices: [illegible] judicium supra se ipsum non reflectit [illegible] ut secundum æquivalere debet reflectere supra se ipsum: [illegible] probat; [illegible] æquivalere debet explicare [illegible] circumstantias, quas attingit [illegible], sed [illegible] quas secundum judicium [illegible] ipso judicio primo. [illegible] Quarto: Ingressus docet rectitudinem [illegible] in aptitudine, quam habet dictamen ad regulandos humanos [illegible] qualitate [illegible] moralitatis. Placuit [illegible], quam explicat [illegible] quæ [illegible] dictat illa aptitudo [illegible].

P[illegible]

[illegible], quæ [illegible] aliqui [illegible], stare in difformitate [illegible] non [illegible] ut talis. Sed [illegible] prius est dictamen rectum, [illegible] rationalis dicatur difformis. Secundo rectitudo [illegible] in difformitate [illegible] [illegible] regula morali. Sextum, [illegible] nostris [illegible] rectitudinem dictaminis stare in ordine ad actum voluntatis, quem dirigit. Hinc [illegible] est practice rectum, quatenus dictamen [illegible] objectum, in quo si voluntas [illegible], tendit recte, et laudabiliter.

([illegible]) 89 Verum [illegible] habet [illegible]: at minus [illegible]. [illegible] prius [illegible]

ea, quod contraria sit [illegible] veritas, ut ita objectum reddat appetibile [illegible] bonitate. Praeterea: rectitudo autem voluntatis explicatur ab Scoto per ordinem ad rectitudinem conscientiae: humana enim rectitudo per ordinem ad rectitudinem [illegible] aut: unde circulus videtur committi. Relictis ergo aliis explicationibus, quae [illegible] patitur [illegible], rectitudinem conscientiae explico cum [illegible] Resolutione.

11 — Certitudo, veritas, et rectitudo conscientiae in [illegible] [illegible] [illegible]; ut verum, [illegible] fundatum, [illegible] [illegible] [illegible] vel ut bonum morale, vel ut malum, vel ut indifferens, vel ex errore [illegible], vel ex fundamento certo, aut saltem probabili. Probatur [illegible] [illegible] [illegible] fundato [illegible] quo: prima pars [illegible] ut [illegible] [illegible] fundato [illegible] [illegible], ponit rectitudo, aut veritas contra: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] augent haec veritas, [illegible] [illegible].

22 — Quoad primum ostendit enim conscientia certa; conscientia invincibiliter erronea et conscientia vera probabilis: idem enim recte [illegible], quia objectum proponunt ut [illegible] ex fundato prudenti. Quoad secundum: in conscientia temeraria, et scrupulosa [illegible] a rectitudine deficiunt; quia [illegible] proponunt objectum ut [illegible]; [illegible] ex prudenti fundamento. Confirmatur: illud dicitur conscientia recta [illegible], quod recta ratione; id [illegible] [illegible] ut verum ex prudenti fundamento [illegible] ratione [illegible]. Maior est certa; et [illegible] [illegible]; nulla enim [illegible] demonstrat, quod ad rectam rationem ut [illegible] [illegible] [illegible] quod objectum sit in se quale [illegible] [illegible], sed quod [illegible] ex prudenti fundamento.

DISPUTATIO IIª

De conscientia recta, et erronea.

Nam cum materia in con, illiusque divisiones, ad quas comparatas [illegible] diximus hucusque. Jam recta methodus ad speciem materiae [illegible] explanandam deinceps expellet. Disputatio [illegible] de materia recta, et [illegible] nea tota parcia operis sibi vendicat. Primo de materia recta, quae aliquis certa dicit: secundo de erronea, tum invincibili, quam vincibili [illegible] erit.

QV. III.

De certitudine, contra quam debet habere conscientia recta ad bonitatem moralem actionis [illegible]

CAP. Im.

Sententia eligitur, et probatur.

1 Supponimus est primo ad rectitudinem operationis non requiri certitudinem metaphysicam, aut physicam, sed sufficere certitudinem moralem. Ex [illegible] theologia D. Thomae, qui apud [illegible] citatus, requirit [illegible] magistra certitudine. Sed hoc [illegible]: nam qui talis operatur, ut [illegible] prudenter [illegible] dubio de rectitudine operationis, recte operatur; sed [illegible] habet certitudinem moralem de rectitudine operationis, non relinquit illum dubio prudenti de operationis rectitudine: ergo. Supponendum est secundo rectitudinem, vel ex positiva voluntate, [illegible] omnimo, [illegible], quam solum dicit carentiam pecc.

2 Tertio: rectitudinem, quam [illegible] in praesenti facimus dicimus, in speculativam, sive finalem, et practicam, sive [illegible] speculativa; sive [illegible] dat in illo [illegible] rationis, ut [illegible] adversus ostio, ut [illegible] [illegible] theologi [illegible] [illegible] Suarez. D. 6. de fide. SS. 5. [illegible], sive [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

3. Quaeritur [illegible] restitutionem [illegible] [illegible] cognoscere [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] hoc, quae [illegible] [illegible]. Cognoscit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praecepti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praecepti [illegible] omittens [illegible] [illegible] recte [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] recte [illegible] [illegible] [illegible] mihi in jejunare [illegible] stomachi [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] restitutionis [illegible] [illegible] [illegible] recta moralis [illegible].

4. Duplex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praecepti [illegible] restitutionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cajetanus [illegible] [illegible] [illegible] Gran. [illegible] [illegible] Moya in select. tract. 1. qq. 6. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Secunda [illegible] [illegible] [illegible] restitutionis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] hac [illegible] D. Thomas S. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de Ledesma [illegible], et alij.

5. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. S[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de honestate observandi [illegible].

6\. Patet tertio [illegible] ratione [illegible], quia [illegible] contra veritatem [illegible] habere qui se dicunt doctrina [illegible] [illegible] inferri [illegible] neminem judicium speculativum certum de rectitudine [illegible] rationis, et necessarium judicium speculativum probabile, [illegible] [illegible] [illegible] Eximii Suarez, sed, ad [illegible] legi in 1a 2ae Disp. 12. Sect. 3 ubi [illegible] ex omnibus [illegible] doctrina cum [illegible] [illegible] Disp. 39. et quolibet. 8. art. 13. Eximius noster fidei [illegible], quidquid reclamet [illegible] [illegible] qui in nullis [illegible], sive [illegible] nobis oppositum tenere [illegible], ut [illegible] argumentis [illegible] [illegible] [illegible].

7\. Propterea dico [illegible] ad licite operandum non requiri judicium speculativum certum de rectitudine [illegible]. Probatur: ad licite operandum sufficit judicium practice certum de rectitudine [illegible]: ergo non requiritur judicium speculativum certum. Probatur ant.: qui operatur cum certitudine practica de rectitudine [illegible], prudenter operatur, [illegible] prudenter operari, [illegible] licite operari: ergo [illegible]. [illegible] videtur [illegible], et maior firmatur [illegible] [illegible] adversariis [illegible] [illegible] competit: ea enim de necessitate judicii speculativi [illegible] [illegible] [illegible].

8\. Dico secundo: [illegible] requiri [illegible] practica de rectitudine operationis. [illegible] [illegible] [illegible] quolibet supra citato ubi [illegible] [illegible] [illegible] probabilis [illegible]: qui de practica probabilitate [illegible] [illegible]. [illegible] 1a 2ae qq. 19. art. 5, [illegible] vocat applicationem [illegible] [illegible] [illegible] probabile, [illegible] [illegible] [illegible]. Probatur [illegible]: [illegible] operatur absque [illegible] practica certa de rectitudine operationis, [illegible] periculum peccandi, [illegible] operatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Probatur maior: qui operatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

de rectitudine [illegible] frequentes [illegible] operantis [illegible] [illegible] operari [illegible] iudicio [illegible] [illegible] saltem ex [illegible] [illegible] certi, certe, parere tale iudicium [illegible] formidat, se pec[illegible] care. Respondet [illegible] Rm. ut evitet periculum peccadi, satis esse, ut excludat formidinem practicam [illegible] vo requisit [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible]. Ut qui Ros ibe alius [illegible] [illegible] Rem. [illegible] [illegible] [illegible] responsionem, ut videtur, [illegible] requirens certitudinem practicam [illegible] ad licite operandum. Stat ergo [illegible] nostra.

10 — Resolvit aliquis: illud periculum [illegible] [illegible] quod vitare non tenemur. Sed dico est: qui operatur cum iudicio [illegible] probabili immediate ignorat periculum, quod sepe [illegible] est cum operatione posita [illegible] iudicio [illegible] probabili: ergo tale periculum [illegible] est. Confirmatur [illegible]: qui habet suspicionem, vel scrupulum peccati, prius debet se resolvere, saltem expensive, ut operando non peccet: atqui [illegible] qui [illegible] iudicio [illegible] probabili de rectitudine operationis, habet plerumque suspicionem de peccato: ergo nisi aliunde habeat certitudinem saltem practicam de rectitudine operationis, peccabit si illo modo operetur.

11 — Maior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible]. [illegible] [illegible]; qui operatur [illegible] illo iudicio habet formidinem practicam de peccato, quod plus est quam suspicio, vel scrupulus. Debet ergo hic regulare suam operationem per dignationem saltem practicam [illegible] de rectitudine illius, ut ab ipsa peccati malitiam [illegible]. [illegible] tamen, quod illa certitudo moralis est; nec requiritur certitudo physica, aut metaphysica, quam [illegible] [illegible] res agibiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] numero 1o.

CAP. IIIm.

Solvit argumenta

~~A. Auctor primo: [illegible] in fente, non [illegible] eadem [illegible]~~

Nec deest animus lector

sed malitiq fapere

superest.

Solvuntur argumenta.

12 Argues primo: ex nostra sententia infertur, nos posse certos esse de statu gratiae, quod est contra Sacram [?] dentem sapientissime, homo nescit, an sit amore, vel odio dignus; item, vix justorum esse [?] metus, et similia: sed hoc est absurdum: ergo absurda est sententia nostra.
Nego absolute illationem: Vel enim certi moraliter simus de contritione peccati in hoc determinato actu; certi non sumus de contritione malitiae in omnibus, quos operati sumus: potuimus enim aliquando peccare, vel ex odio, vel ex temeritate, vel ex ignorantia invincibili: unde ignoramus, an Deus peccata remiserit, proindeque sunt metus, et ideo debemus ambulare.

13 Argues secundo: ex nostra sententia infertur, quod nulla erunt peccata dubia, occulta, et scrupuli in operationibus conformiter ad nostram sententiam. Nego illationem: si enim aliquando peccavimus, et peccatorum obliti sumus, illa erunt peccata occulta. Deinde dubium incidere posse, an satis confirmaverimus conscientiam practice certam; proindeque dubium de bona, vel mala operatione. Si autem cum hoc dubio practico operamur, peccabimus. De scrupulis non est difficultas, quia scrupuli excluduntur etiam certitudine morali.

14 Argues tertio: ut evitet periculum peccandi formale in operatione, satis est, quod ponatur moralis diligentia, ita ut, quod videat honestum; sed etiam posita tali diligentia, non semper erit certum, quod operatio honesta sit: ergo.
Concessa maiore, distinguo minorem: non semper erit certum ex vi judicii speculativi, concedo: ex vi judicii practici, nego minorem, et consequentiam. Supposita morali diligentia, absolute probabile sit mihi licere hanc operationem, eo ipso judicium practice certum de operationis rectitudine possum efformare: quod ex dicendis [?] inferius [?] magis constabit.

15 Instas: doctrina hec falsificatur 1° in rusticis, qui juxta illa practica certa non efformant. Secundo; in quolibet alio; siquidem nullus certo scire potest, illud judicium practicum esse certum; et in illo sine peccato procedere: ergo doctrina nulla est. Nego primum antecedens instantiae: si enim a rusticis, cur ita, vel illa operatione peccatum non faciunt? Respondent, quia talem operationem licitam sibi existimant; et sub hoc judicio illam ponunt. Si ita vero respondere nesciunt velut ignorantes, loquendi modum.

16 Ad secundum dicunt adversarii respondere in suo judicio probabili, vel probabiliore de rectitudine operationum. Nego tamen antecedens: quia moralis certitudo de operationum rectitudine (quam tantum requirimus) facile haberi potest; siquidem ab experientia edoceat de rectitudine propriae intentionis, sive de bona fide in operando: haec enim bona fides, et intentionis rectitudo moralem certum facit, quod ex passione, vel malitia non procedat; vel circa veritatem obiecti ut est in se deest, vel ignorantia, vel inculpabilis error.

17 Arguis quanto, dicit Patimus oppositae sententiae propugnaculum: qui operatur ex judicio prudenti non peccat; sed qui operatur ex judicio probabili, operatur ex judicio prudenti: ergo. Maior constat, nam operans ex judicio prudenti prudenter operatur; operatio autem prudens peccaminosa dici non potest. Minor ergo: nam judicium probabile est judicium prudens, et a temeritate longe distans: distinguo maiorem: qui operatur ex judicio prudenti, quod removeat periculum formale peccati, non peccat; concedo maiorem: quod non removeat periculum formale peccati, nego, nego propositionem, et suppositum falsum, quod tale judicium sit prudens.

18 Ex dictis infertur: operantem immediate ex judicio tantum probabili non operari prudenter; quia judicium tantum probabile non removet periculum formale peccandi, cum dicat formidinem de peccato in operatione ponenda. Sed dices illa enim instas: judicium probabile suffi-

ad removendu dictu peccati: q solus nulla e[st]. Probas an[tecedens]: operans
in mente ex judicio probabile, ita judicat: mihi hic licitu est non jejunare;
(sed cu hoc judicio impossibile est alteru, quo ita judicat, pecco non
jejunando: q[uod] e[rat] p[robandum].

23 Vt res penitus veritas claneat, rogo: operans ex judicio in mente probabili, illud eruat ex formidine, vel non? Si primu, non removet periculu peccandi ut patet; cu supervenire possit aliud judiciu, quo dicat, pecco non jejunando. Si secundu, jam non erit judiciu tantu probabile, sed practice certu, vel ex illo in mente ponat operans: cu autem secundu aliud judiciu elicere prudenter non posset. Vnde deducit ad sequens: tantu, cuius an[tecedens] falsu est.

25 Instas adhuc: primu judiciu de honestate jejunij fundat, et quasi trahit post se judiciu practice certu de jejunij honestate: q excludit formidine, et periculu peccandi. Omitto an[tecedens], et n[eg]o cons[equentia]: de exclusione formalis illa vo dicendo de exclusione fundamentali, qd certu fieri ex ante, qd omittamus, et unde nil contra nos.

24 Arguess quinto: Medicus licite adhaeret remedia dubia, quaevis probabilia tantu sunt operari: q licite pt quis operari, et tantu probabiliter se non peccaturu dicat. Resp. cons: n[eg]o tu Medicus operat ex judicio practice certo de operationis honestate illius cuj operatio regulat per hoc judiciu: licitu est sola Medici sine regula adhaerere remedia dubia, qn aliquando desperatur probabilis est salute. Ad dicendu de Missionibus Paraquariae, et alias regiones Barbarorum adeuntibus sine illos docendos ad vera fidei, et probabiliter tantu judicat, se non peccaturos, ergo si omnes viros, et foemina devenientes ambulant.

CAP. IIIIm

Alia argumenta, et observationes aliae.

22. Argues sexto: qui operat cum conscientia invincibiliter erronea, non peccat; sed talis non operat cum judicio certo: ergo &c. Maior est in nobis; et minor est certa; quia illud judicium invincibiliter erroneum magis dubium est. Resp. operans cum judicio invincibiliter erroneo, operari cum judicio certo: duplex enim judicium potest in operante videri; aliud quasi directum; reflexum aliud; quando vult Reus mentiri, ut homicidium evitet; direct. cum existimat quod homicidium potest evitari per mendacium, licitum est mentiri; dein homicidium non potest evitari per mendacium: ergo mendacium meum licitum est.

23. Potest etiam quasi reflexe, reiteratque invincibiliter judicat licitum esse mendacium, et mentitur non peccat; sed eas judicio invincibiliter meo licitum esse mendacium: ergo pro homicidio impediendo: ergo mentiens meo non peccat. Dico jam operantem regulatam per conscientiam erroneam invincibilem non operari cum primo judicio, quod falsum est, sed cum hoc secundo, quod utique est verum, certum et liquidum; ac proinde minor arguti, et eius probatio falsa sunt. Cuius falsitatis affirmatio desumi potest ex iis quae supra diximus à num. 9.

24. Argues tandem: ad licite operandum necessarium est judicium certum de honestate operationis, ergo ad illicite operandum necessarium est judicium certum de inhonestate; sed hoc est falsum: ergo. Hoc magis. Eximius noster, et fundamentum in proloquio illo bonum ex integra causa; malum ex quocumque defectu: unde si judicium certum de honestate non habeat, possum dicere denotare carentiam talis judicii. Sicut ex operatione, operatio inhonesta, quia quilibet est defectus volitionis, se exponit morali periculo peccandi.

25. Pro difficultate quam melius percipienda, observabis primo, et in appendici vtrumque eiusdem Patronos quilibet parte esse, conciliare, propositum adversarios, qui dicto judicio totum innituntur judicant, ut honestatem in operatione defendant; neva alio judicio quasi reflexo semper, aut fere semper uti, quando honeste operantur. Ita aliqui Patres cum adversariis, quos citat citatus Lacroix

numero suo 66. Constat: non unde probat, sufficere judicium directum probabile, quia tale judicium est prudens; quia Deus pro hoc non plus exigit, quam humano modo operari; quod prudens in negotiis gravissimis magis exigere non regnat, et hujusmodi multa alia.

26° H et similes rationes supra judicium probabile reflexum; et ex ipso procul dubio ad operationem deducitur: in ipso quo ultimum dictamen instrui videre dicendum est; quod quidem dictamen practice rectum esse, anime non nabit. Observabis secundo. Ad licite operandum non requiri, quod judicium speculativum, sive directe, et certum moraliter: alioquin licitum non esset usus opinionis etiam probabilissimae, quae ut talis tenos probabilitatis non expedit. Hoc vero damnatum est ab Alexandro VIII. Pontifice: unde infert obligationem sequendi tutiora; quod pro omni casu, vel in omni eo fere durissimum est.

27° Observabis tertio: haec duo judicia non sunt contraria, quod hoc obiectum probitum est, certum judicium moraliter peccare in prosequtione hujus obiecti, non pugnant inter se; cum non sint de eodem secundum: nam primum pro obiecto habet entitatem aut vel subiacet prohibitioni: secundum autem pro obiecto habet autem circumvestitum positione licitae ignorantia in vinculo prohibitionis; et similibus: unde sunt opponi possunt judicium primum, et secundum, speculative directe, speculativum directe ... in judice; in quo ocurrere possunt haec duo judicia; certum sum, me non peccare eligendo hanc legem, si secundum allegata, et probata sit; certum: Ac non sum certus, hanc damnationem non esse prohibitam; cum possit in se jus ignorare.

QUAESTIO IIa

De concientia erronea.

CAP. Im

Explicatur, Dividitur.

28 Conscientia erronea est illa, quae obiecto difformis est talis ex parte physice, vel moraliter, pendeatque physice, vel moraliter erronea. Et circa praecepta intrinsecus conscientia moraliter erronea venit explicanda, quae illa appetitum recto difformis est, quia ipsa dicta obiectum proponit aliter ac est in se, ut bonum, vel malum, vel malum ut bonum, vel malum aut bonum ut indifferens. Legendus Sacrocastro citatus a num. suo 50. Conscientia erronea subdividitur in erroneam vincibiliter, et erroneam vincibilem.

29 Vincibiliter erronea proponit obiectum aliter ac est in se, certum cum aliqua dubitatione, remorsu, vel suspicione de ipso errore. Erronea invincibiliter obiectum proponit aliter ac est in se, sine dubitatione, suspicione, vel remorsu vel remonitu de errore. Ideo prima dicitur subiective incerta. Secunda est certa subiective. Error primus deponi potest. Error secundus non item. Si error deponi potest, non deponat peccaminosa evadit operatio posita sub conscientia taliter operante. Contra peccaminosa non erit, si error deponi non potest.

30 Ad clarionem huius doctrinae veritatem nota primo, conscientiam invincibiliter erroneam dici inculpabilem, probabilem, certam, inculpabilem; quatenus error vinci nequit, et non est obligatio vincendi illum. Conscientiam vincibiliter erroneam dici improbabilitatem, convincentem, et culpabilem; quatenus error non vincitur, cum sit obligatio, et potestas ad illud vincendum. Nota secundo: conscientiam practice certam de qua supra locuti fuimus, et quae vocabatur dictamen proxime, et absolute probabile includere invincibilem errorem de licitate, quae potest in ipsa stare cum quo speculative incerta sit.

31 Tertio: opus est, quod antecedat aliqua dubitatio, vel suspicio malitiae, aut obligationis inquirendi veritatem, ut conscientia erronea sit, et dicatur culpabilis, aut vincibilis: si enim non datur aliqua cognitio, vel dubitatio malitiae, non datur dicti liberatio, ac proinde nec peccatum. Quarto: conscientiam invincibilem posse transire in conscientiam vincibilem, et e contra. si enim nulla dubitatio, aut suspicio malitiae intercedat cum erronea judicante, dabitur error

invincibilis, qui vincibilis erit, si dubitatio, aut suspicio mali superveniat.

ed. scilicet discurrendum est.

CAP. IIIm.

Utrum ratio conscientiae dicatur proprie de conscientia erronea?

32 Levis est difficultas, quae movet scrupulosum quidam R. Ron. dum docet dictamen invincibiliter erroneum esse proprie dictamen; vincibiliter autem erroneum esse tantum secundum quid. Sed re levi cum R. Ros aliis loquendum judico. quia de dictamine invincibiliter erroneo discrimen esse non debet; supponendum cum communissima sententia ipsum esse regulam proximam, et certam actionum, l. operationis humanae, proindeque verae conformare rationem dictam; quod ex dicendis amplius stabit.

33 De dictamine vincibiliter erroneo; dico dictamen vincibiliter erroneum specificative sumptum non est proprie dictamen; talis autem est si reduplicative sumatur. Prima pars probatur argumenta adversariorum, ut videbitur. 2a probatur sic: dictamen vincibiliter erroneum reduplicative sumptum est regula proxima et certa de eo, quod fieri debet in circumstantiis, in quibus ipsum dictamen vincibiliter erroneum datur; ergo. Cons. legitima est, quia in antecedente includitur ratio propria, et rigorosa conscientiae. Probatur ant.

34 Conscientia invincibiliter erronea in sui reduplicatione, l. proponit utramque partem rationis, ut illicitam, l. utramque ut obligatoriam, l. unam ut obligatoriam, aut licitam; sed quocumque modo ordinet, est regula proxima. Ergo. Probatur minor: si proponit utramque partem ut illicitam, l. ut obligatoriam, dictat tunc, adhaerendum esse prudentem diligentiam veritatis inquisitione; si proponit unam partem, ut obligatoriam, aut illicitam, dictat tunc virtute dictamen tertium ad

examinandq veritatem; l ut fugiat illicitum, l ut amplectat honestum; ad hoc sine dubio est ea regula proxima &c. Maior veritas dictabitur dum de conscientia vincibili reddat sermo.

31. Inter confirmat efficaciter: quando homo est in statu conscientiae vincibiliter erroneae, habet regulam proximam, a qua dirigi possit in operando, l omittendo; sed non aliam regulam nisi conscientiam vincibilem ~~..........~~ reduplicative sumptam: ergo. Minor debet constare ex suppositione quod conscientia vincibilis specificative talis proprie conscientia non sit, neque ulla regula habeat, non est homo tunc in statu conscientiae pure vincibilis. Maior probat: quando homo est in tali statu potest rationabiliter, et prudenter operari; sed homo nequit taliter operari sine regula proxima, et vera conscientia, a qua dirigatur: ergo. Maior constat: aliter homo tunc peccare non posset, nec esset perfecte liber, quod est falsum.

36. Dices cum: conscientia vincibiliter erronea dictat aliquid tenens ab ipsa ratione conscientiae proprie talis: ergo &c. Probas ant: conscientia vincibiliter erronea ut talis dictat judicium reflexum, certum moraliter, dicens illicitum esse sequi suam conscientiam, nisi dubium vincat: ac dictat quicquid tenens ab ipsa ratione conscientiae. Liquet consequentia eo ipso, quod conscientia sit regula certa moraliter, de illius ~~.....~~ respectu, quod possit quis licite illam sequi. Respondendo an de conscientia vincibili reduplicative sumpta. Ad probationem possit narrare majus: ~~.......~~ quia non semper inveniet illud judicium reflexum.

37. Sed omisso ante, nego cons: siquidem ex ante potius infert oppositum: si enim conscientia vincibilis, qua talis dictat illud judicium, jam judicium hoc est regula certa moraliter, et consequenter distinctum a conscientia, quae esse proprie conscientiae. Hinc patet solutio ad aliud argumentum, quod ex hac parte potest conformari: licitum non facere id, quod conscientia vincibiliter erronea dictat faciendum: quia proprio vera est de conscientia vincibili in sensu specificativo; falsa tamen in sensu reduplicativo per solutionem datam superiori argumento.

QUAEST. III.

An, et qualiter obliget concientia invincibiliter erronea?

CAP. Jm

Aliorum, et nostra Sentia.

38 Prima sententia apud Eximium nostrum citandi nati absolute, dictamen invincibiliter erroneum obligare. Secunda asserit tale dictamen obligare, si proponat ut obligatorium, quod in re bonum est, vel saltem indifferens; non obligare si proponat ut oppositum, id quod revera est prohibitum. Hanc seq. vocat D. Thomas hic irrationabilem, et indesequentem. Illam pariter docere ab Alexo. Alex. judicat Eximius. Tertia sententia longe distincte procedit; docet tale dictamen ligare; non obligare. Sed haec doctrina fatalis habet a Oleibo; propterea quod nemini sensit quamquam sententiam defendere.

39 Quarta igitur sententia docet dictamen invincibiliter erroneum obligare, quando obiectum ut obligatorium proponit; deobligare autem, si proponit ut non obligatorium. Ita Angelicus Mag. Shi. Bonaventura. Ricardus. Corduba. et alii. Ex nostris PP. Valentia. Vazquez. Sanctius. Thomas Sanchez. Palao. Tanner. Oviedo. Tambur. L. 1. in Decalogo. cp. 3. §2; et plures alii sequentes Eximium Suarez. in 1m 2æ. Disp. 12. SS. 2. anud. 6. Cum his est nostra sententia.

40 Quam probat primo authoritate D. Pauli in Epist. ad Romanos. cp. 14. ubi cum indicaret Apostolus nullum cibum esse prohibitum, nisi quod judicaret prohibitum esse, subjungit; omne enim quod non est ex fide peccatum est. Quae verba, ut Eximius Doctor, et omnibus PPbus sive graecis, sive latinis exponunt. Ita quod non est secundum dictamen, vel est contra dictamen rationis, est malum, peccatum est; ponitque peccare illos, qui cibo, quem prohibitum esse, judicabant, utebantur.

41 Probat secundo ratione: voluntas amat, vel fugit obiectum prout ei proponitur, sive media ratione, sive eo modo, quo per rationem proponitur: ergo si

amat obiectum invincibiliter propositum ut malum, amat obiectum ut malum: Si fugit obiectum invincibiliter propositum ut obligatorium, fugit obiectum ut obligatorium. Ante est [illegible] dist. Consequentia legitime infert: modo sic; sed amare obiectum ut malum, et fugere obiectum ut obligatorium est peccatum: ergo talis conscientia obligat, alioquin peccatum non esset agere contra illam.

22. **C**onfirmatur primo: ideo voluntas peccat amando obiectum ut malum, quia amat libere malum cognitum ut tale; sed quando amat obiectum invincibiliter cognitum ut malum, licet revera tale non sit, amat libere obiectum cognitum ut peccaminosum: ergo tunc peccat, ac proinde conscientia invincibilis obligat. **C**onfirmatur secundo: et intus errat, dum proponit ut malum bonum, quod tale non est, voluntas in illud amando, libere amat quantum est ex parte malum; similiter fugiendo quantum est ex parte bonum obligatorium, si fugiat obiectum propositum ut tale, et intus conformiter errori, sed quomodo operatur peccat: ergo etc.

23. **P**robatur secunda pars conclusionis, scilicet conscientiam invincibilem deobligare, si proponat obiectum ut non obligatorium; quia quaevis in re obligatorium est; neque ideo conscientia proponens ut non obligatorium obiectum, quod in se tale non est, deobligat, quia proponit obiectum non obligatorium; sed etiam conscientia invincibiliter erronea proponere obiectum ut non obligatorium: ergo. Maior certa; minor supponi debet. Consequentia vero [illegible] a paritate: quia in utroque casu obiectum proponitur eodem modo; si autem in casu invincibilis erroris datur ex parte obiecti obligatio, consequenter est actus non daret; quia invincibiliter ignorat, vel non cognoscit.

CAP. IIm

Objectionibus satisfacit.

22. **O**bjicies primo: conscientia invincibiliter erronea potest proponere ut obligatorium id, quod est intrinsece malum: sed conscientia nequit obligare ad id, quod est intrinsece malum: ergo. **M**aior liquet; quia potest proponere ut obligatorium mandatum, vel. Minor etiam; quia neque Deus obligare potest ad id, quod est intrinsece malum: ergo multo minus

ignorantia. Confirmatur ponere medatum, cujus [illegible] [illegible]
expressivo caritatis [illegible] Dei, et ignorantia obligare [illegible]
[illegible] Peccatum: Lex Divina absolute prohibet medatum [illegible]
[illegible].

25 Resp. ad objectionem dicendum: quod quando [illegible] ignorantia neque obligare [illegible], quod est contrarium [illegible] malitiae [illegible] ut tale; [illegible] si non cognoscat ut tale [illegible] haec dicta omnes fere transcurrunt objectionem [illegible] [illegible], quia Deus neque non cognoscere malitiam [illegible] [illegible] pendere [illegible] quod [illegible] ad amplectendum malum [illegible] contingit, quod malum [illegible] ignorare [illegible] [illegible] obligare, si illa invincibiliter ignorare [illegible] judicet [illegible].

26 Ad confirmationem [illegible] dicendum [illegible] Lex Divina prohibet medatum absolute [illegible] ut malum; [illegible] si non cognoscat ut malum; [illegible]. [illegible] sequamur [illegible] nostrarum actionum [illegible] Divinae Legi conformes [illegible] [illegible]; quando [illegible] potest medatum non cognitum ut malum, [illegible] potius ut obligatorium [illegible] ignorantia invincibili [illegible] [illegible] nostrarum actionum: unde non operatur contra prohibitionem Divinae Legis.

27 Nota, pro dictorum [illegible] [illegible] mens [illegible], [illegible] aliud argumentum [illegible] ignorantia neque obligare [illegible] Legis [illegible] ut tale [illegible] ut tale non cognoscat: [illegible] ignorantia [illegible] superiores; [illegible] invincibiliter circa Legem pendere [illegible] superior [illegible] Lex non [illegible]. Similiter dicimus, ignorantia invincibilis [illegible] ad id, quod est prohibitum Lege naturali, non cognitum ut prohibitum, sive non [illegible]: si enim haec prohibitio [illegible], illa obligatio nulla [illegible].

28. Objicies [illegible]: ignorantia invincibilis [illegible] non plus obligat, quam [illegible] [illegible] invincibiliter [illegible] non [illegible]. [illegible] [illegible]: non plus obligat, quam [illegible] cognitum ut tale; [illegible] non cognitum ut tale; [illegible] non [illegible] obligare actualiter.

Quoties eligimus id quod supponitur injuste invincibiliter, eligitur [illegible] ex supposito quod malum [illegible] [illegible] quando fraude sit vim aliquam obligandi; nam [illegible] hic conscientia [illegible] sit in [illegible] scilicet supponente obiectum ut obligatorium; illa autem dignitas deest in dictamine invincibiliter erroneo.

22.

Obiicies tertio: ex talis dictamine obligatoria [illegible] supponere aliquid divina fide credendum, quod revera de fide non est, teneretur homo [illegible] fide divina [illegible] tale obiectum; sed hoc falsum est, quia virtus fidei divinae nequit [illegible] falsum: ergo. Respondeo distinguendo antecedens: teneretur homo quoquo modo se credere, seu [illegible] credere tale obiectum, concedo; teneretur absolute, et simpliciter credere, nego. Secundo modo teneretur, quia non est in sua potestate, quod virtus fidei [illegible] ad [illegible] falsum. Primo autem modo non tenetur, quia invincibiliter judicat se ad [illegible] [illegible] obligatum esse. Hic [illegible] [illegible] in materia de fide.

[illegible]

Obiicies quarto: ex talis dictamine invincibiliter obligans [illegible] mendacium supponitur ut obligatorium, posset voluntas affirmativa intendi a Deo; sed hoc est absurdum: ergo. Utraque praemissa probatur: primo major, quia mendacium in illa hypothesi esset contra legem Dei, [illegible] manet inconcussum num. 26. Deus autem voluntate affirmativa intendit [illegible], quod est suae legi conforme. Secundo minor, quia mendacium est intrinsece malum, et ut tale repugnat a Deo. Absurdum est Deum intendere malum [illegible] ut tale: ergo. Confirmatur: Deus nequit praedestinare ad malum peccati, seu ad malitiam peccati; tale est mendacium in illa hypothesi: ergo Deus ad illud praedestinare non potest juxta nostram sententiam: ergo.

24.

Superbolat sphaeram [illegible] nostrae difficultas haec: quam dignissimos sacrae theologiae magistros [illegible] vindicavit eruditione. Nos humana vestigia illorum aurea sequamur a longe vestigia. Duplicem exhibeo solutionem; quam malueris elige. Respondeo primo, distinguendo majorem, et distinguendo majorem probationis: mendacium in illa hypothesi esset contra legem Dei pure existimatam, concedo; esset contra legem Dei existimatam et [illegible] existentem, nego. Deus autem solum intendit affirmative id, quod est conforme suae legi vere existenti; non enim decet infinitam eius veritatem, et sapientiam

posse antecedere creaturae errorem, et ea, quae ex tali errore possunt consequi, quae tamen sunt intrinsece mala.

Nec inferunt hinc, mandatum in tali hy-

52

pothesi esse a Lege Dei: potius enim est a tali Lege quam existimatum ut veram, quod sufficit, ut obligatorium sit nunc creaturae; non autem sufficit, ut a Deo appellari possit. Resp. secundo dicendum magis in vigore invincibilis obligationis, mandatum quatenus moraliter malum, quatenus moraliter malum infertur posse voluntate deputativa intendi a Deo; non autem quatenus est moraliter malum non inferunt moraliter malum; videlicet. hanc distinctionem minorem accepi dubit.

53

Ad minorem majorem dicendum est: mandatum, quatenus moraliter malum inferunt, est intrinsece malum; nego: quatenus non inferunt moraliter malum, nego majorem, et dicta distinctione minorem nego consequentiam. Itaque mandatum tantum sub judicio invincibili dictate, non est peccatum, sed potius virtutis, ... modo ... moraliter malum; ... a Deo intendi potest voluntate ... solum peccatum, et moraliter malum ... ponatur sub errore vincibili; hoc autem pacto potest a Deo intendi.

54

Ad ... majorem omittitur antecedens ... subsumpta; quia ... nullo modo antecedens ... nullo modo ad illud predestinare. Juxta secundum argumentum ... dicendum ... majorem; Deus nequit destinare ... ad malum primum peccati; ... ad malum remotum, nego majorem: mandatum vero in illa hypothesi non est malum primum peccati, sed tantum remotum.

55

Itaque malum peccati duplex est, primum, et remotum. Primum est malum peccati inferunt ... malitiae ... est enim malum peccati positum sub libertate, et ... de malitia. Ad hoc nequit Deus destinare ... nostradamus doctrina contra Praemotores.

Materiae moraliter narratione non includit ejus malitia formali; solum enim est materiale aut ei aliquid peccaminosum ponit, posita, sive libertate, sive cognitione invincibili dictaminis, et ea mala, seu bona moraliter. Materiale peccati hoc modo positum (moraliter) potest a Deo volitum, neque inde indigens, nec absurdum.

16. Nec major difficultas est in hac doctrina, quam in concursu physico Dei, talis enim concursus, quo Deus actus physica Dei a Deo potest poni, quam Deus sit causa moralis peccati. Similis ergo doctrina traditur a sapientissimis DDbus, qui ex Angelico Magistro colligunt, in materia de fide, et docent, Deum posse causare practice errorem oppositum fidei, ex suppositione, quod quis [illegible] judicet in invincibili dari obligationem credendi quaternitatem Personarum in Deo. Quod si reputes absurdum ex doctrina illata, inquirant in praeterita hipothesi fore eius vindictus, et materiae; [illegible] absurdum, ostendet [illegible] utrumque.

QV.° JV.a

An actus liber positus ex errore invincibili de illius bonitate sit honestus, vel meritorius?

CAP. J.m

Affirmativa resolutio.

17. [illegible] veluti celeberrimam doctrinam tradit D.r Eximius nostra Sectae Conimbricensis [illegible] Card. [illegible] Disp. 56. [illegible] vocat Lacroix. L. 1.° num. 12; ubi [illegible] Almain. Corduba. Silvius, et [illegible] alios; ex Nostris P.P. Thomas Sanchez. Granad. Azor. Vasquez. Amic. Becq. Sparza. Fernandez; quibus adde [illegible] Marin. [illegible] doctrina in materia de fide. Disp. 5. SS. 1. tot, et [illegible] DDbus subscribo.

18. Sententia videtur de mente D. Angelici variis in locis, quos [illegible] Lacroix; ubi [illegible] exemplo putat honestum illum, qui judicans invincibiliter esse [illegible]; hic putans honeste, et laudabiliter operari tradit

S. D. Qd dicitur in casu mentis D. Thomae, certo credit Doctores nostrae quaestionis minus modeste informat rationem quaeque dein baptizatus, qua subpraeesse nominatus fuit Antonius Celta, dein suppositione nuncupatus Autor iste contendit, ac dicere quaestionis, et similes nec bonos esse, nec malos. Allegat D. Thomam, qui oppositum expresse docet 1a. 2a. qq. 10. art. 9. ubi ait, omnes actus in individuo, vel esse malos, vel bonos.

59. Probatur 2a pars nostra ratione: actus bonus sufficit specificari a motivo formali; sed in casu quaestionis motivum formale boni moralis est, quod supponitur esse motivum charitatis: ergo. Probatur Maior, et adjuncta probatio dicitur probare anteced. Maior probatur: quia obiectum formale nihil habet realis bonitatis, si bonum motivum formale illa habeat, actus evadit bonus: ergo. Probatur Antecedens: ... multa exempla: illud, qui ac ... ... onde narrat in bonum finem: illud etiam qui ... motivum misericordiae eleemosynam donat pauperi ... et sic de aliis.

60. Confirmatur: quidem ... bito modo, et fine facit, quidquid moralis potest vel ... facit obligationi, honeste, et meritorie operatur; sed errore invincibili judicat ... ... ex motivo charitatis, si illud ponat, debito modo, et fine facit, quidquid moralis potest ... Nescio quomodo possit ... nostrae. Confirmatur iterum: si in illa hypothesi hoc ... non poneret, peccaret contra charitatem: ergo, si illud poneret, ageret ex charitate: ergo laudabiliter, et honeste. Illa omnes bonum ... et ... probat anteced. Addere potest exemplum judicum, de quo supra num. 22.

61. Tenendum 1a. ... ... Probatur primo authoritate D. Thomae 1a. 2a. qq. 19. art. 6. ubi nat. bonum esse voluntatem concordem rationi erroneae. Secundo: operans, quod rectae rationi non conformat, vitiosus est: sed operans conformiter conscientiae invincibiliter erroneae, non conformat rectae rationi: ergo. Tertio: bona voluntas respicit prudentiam; sed voluntas conformis rationi erroneae prudentiam non respicit: ergo. Quarto: implicat, quod voluntas recta sit ...

mitatis cum regula non recta; et talis est dignitas invincibiliter erronea. Maior patet à paritate lineae, quae recta est nequit per difformitatem cum regula non recta.

62. Ad primum D. Thomas ibi loquitur de ratione invincibiliter errante; non vero de dignitate invincibili. Ita cum D. Thom. Sanchez communiter nostri Doctores. Ad secundum nat minor: nequidem dignitas invincibiliter erronea habet practicam rectitudinem ... Ad tertium ... Hoc vinges si dicas prudentiam non dictare aliquid falsum: hoc enim falsum est; quia potest dictare aliquid falsum, et quidem materialiter ...

63. Vt stringeat ... gratia in favorem primi, et ... prudentia dictabat bene judicare de primo ... Dicitur ... rectitudine practica; quamvis non de rectitudine speculativa. Deinde ... Rex ... ille, et ... sub dignitate invincibiliter erronea, Deus dicens ... benedicti; possidete regnum, quia ... hoc ...

64. Confirmatur ... de bona dignitate ... sub dignitate invincibiliter erronea, recte ... de mandatis ... operatio illa sub dignitate invincibiliter erronea non est opera mala, ... opera bona, ... In hoc ... praemiabitur a Deo; et in eodem ... quatenus ... libera ... motivo charitatis, misericordiae ...

65. Ad confirmationem dicitur ... operatione, quae tali ... recte ... de bona operatione ... ut mala ... sicut ... sub dignitate invincibiliter erronea ... Nota hic: ... volontas, qui ut ... potest

pro circa obiectum a cognitione non, qui supponit. Unde cum nunquam recipiatur a rationis pertinentia bonum, sed invincibiliter apprehendatur ut bonum, bonitatem ponit necessariam.

CAP. IIm

Solidiora argumenta, et solutiones.

66 **A**rgues primo: Deus colitur in prava religione: ergo nec opere malo, quatenus est iudicatum ut bonum. Ans. laborat equivocatione, qua detecta dissolvitur argumentum. Dico ergo, actus ille, si intendat, vel ex persuasione falsa posse eam esse fidem theologicam, falsum; si indicat, vel ex persuasione falsa, pro ea obsequium placere Deo. Ratio est; quia fides theologica nititur authoritate Dei, quae prima non dirigit ad veritatem obiecti materialis, sive exigit obiectum vere revelatum. Actus vero volitionis non dirigit ad bonitatem materialis in obiecto ut fatentur doctores adversarii.

67. **S**ecundo vero dicimus, quod falsa honestas obiecti formalis in veritate morali ex obiecto materiali tali convenire existimato: unde actus quo credens aliquod obiectum, quod revelatum existimo, placere Deo placere, et gratus est, si error ut potest invincibilis habeat, scrupulum sufficientem. Talis ... hic, ob actum intus ... volitionis non bene esse pariter ... actus ... quod malum intus; volitio autem mali, non semper est mali volitio; cum possit ... ut non bona tali ... invincibili ignorantia ...

68 **A**rgues secundo: voluntas in fidelium nunquam potest Deo placere: ergo ... in hypothesi ... benevolentia, et digna praemio. Probat. Ans: ... semper est intrinsece malum, et Deo displicens: ergo. Ans. multipliciter solutione damnat ... dictatque antea ... 50, et in hac ... 62 ... voluntas ... Deo displicet, ... pro Deo placere; quidem ... voluntas ... liberum humanum ex motivo charitatis. Si ... intrinsece malum; secundo ... Deo non placet; ... ex motivo ... bonum est ex motivo formali et placens Deo.

69 **I**nstas primo: ... bona voluntas est a Deo autore; sed voluntas ... nunquam est a Deo: ergo nunquam potest esse bona. ...

adversarii; pro ta quos volytas mettiedi sub errore invincibili de bonitate mandati mal tare; quod quid autem malum non est a Deo et talis volytas erit a Deo ... seclusis vel veneribus intrinsecis, ac angustiis. Igitur omnis bona volytas quatenus bona est a Deo ... non est si prescindamus a bonitate, qua ta ... rent, omnis volytas ... bona esse a Deo ... non ita volytas per accidens bona: unde ... mandatum in hipo si quos absolute non intendi; sed volytas a Deo positiva quia bene disponit, quod obsequium premio dignum.

50 Instas secundo: Bonitas Divina est regula totius bonitatis moralis; sed volytas mettiedi semper repugnat bonitati Divinae: ergo nunquam est bona moralis. Probatur ex D. Thoma ut aliquid sit bonum tale debet esse pro ta regulatum, et ultra debet apprehendi; sed mandatum pro ta regulatum nunquam est bonum: ergo. Ad ... nostrum ... quia volytas illa regulata per errorem invincibilem de bonitate aut bona est, vel pro alios potest a Deo intendi secundum quod est bona, et pro alios potest a Deo ... Primo modo non repugnabit, sed erit conformis voluntati primariae. Secundo modo conformis erit voluntati secundariae, et utrobique modo bonitati Divinae non repugnat.

51 Ad hanc dicitur nostrum ... D. Thomas loqui de bonitate moralitatis, vel de secundum objectum formale, et secundum materiale etiam. Ut autem aliquid esse bonum formaliter, ... bonum non est pro ta ... dicta. Arguitur tertio: peccator qui bona fide credit se esse in gratia, non ideo meretur de condigno gloriam ... : ergo solum qui invincibiliter judicat se bene operari, non ideo bene operatur. Probatur coq.

52 Ratio; quia ... peccatoris, et relata per accidens omnino, et independenter se habent ad rationem meriti. Quod dicitur ... ex eo, quod meritum se praesupponit ... ve illa justitia habeat sive non. At regula est regula, et mensura operationum nostrarum; nec per accidens, vel independenter se habet erga illarum honestatem. Quod a ... si enim regula dictaret aliquid esse malum, ... in se bonum esse; ... ba ... in aliquo ... disparitas ab illo primo, et ...

...

23 Conformiter ad dictis hucusque traditis inferes primo: peccatum conscientiae invincibiliter erroneae fore illius speciei, quam per ipsam conscientia proponit. Unde si quis crederet invincibiliter se de novo charitatis obligari ad negandum ob vitandum homicidium Petri, contra charitatem peccabit, si non negaverit: et talis peccati species debet manifestari in confessione. Infere secundo tale peccatum fore mortale, vel veniale, prout proponat a conscientia; quia voluntas solum libere advertit illud malum, quod proponit per cognitionem.

24 Tertio: si quis invincibiliter crederet in confessione culpam esse obligationem, quod vera est malum; si illud amplecteretur, poneret actum moralem in confessione. Quarto; si forent malum complexum infinitum actum illum, quod quis invincibiliter judicaret fore complexum infinitum malum, si illum libere poneret. Ratio; quia cognitio humana, et finita, solum confuse, et obscure malum infinitum proponeret: sicut quod malia gravia, solum obscure, et confuse cognita non refugit in actum, et aut [illegible] gravitatem peccaminosam, sic scilicet. Duplicis resolutio difficultatis ex doctrina tradita potentis inferri, et immobilis post sequentem utrumque difficultatis [illegible].

QUAESTIO V.ª

Duplicem resolvit difficultatem.

CAP. I.m

De conscientia invincibiliter proponente actum malum cum intrinsece, non vero extrinsece.

25 Potest quis invincibiliter errore judicare, furtum esse malum, desiderium vero furandi non ita. Peccaret nihilominus in conscientia, et desiderio furandi conscientia magister Pater Salas disputatione 8 numero 84. et Lacroix numero 39 [illegible]

[illegible] cum [illegible] quos [illegible] P. Thomas Sanc. cum [illegible] 1. cp. [illegible] num. 15 Granad. [illegible] tract. [illegible] Ad quam positis invincibiliter ignorantia praeceptorum Decalogi, et Legis naturae quoque posito [illegible] dixit plurimi DD. cum Salas [illegible] 2a. 2ae. tract. 3. disp. 8. sectione 2.

36

Probatur. Primo nobis videtur, et [illegible] dictis magis conformis secunda sententia quae [illegible] primo: ignorantia invincibilis erronea dictans carere peccato in obiecto peccaminoso excusat a culpa desiderium [illegible] obiecti; sed ignorantia invincibilis dictans carere peccato in obiecto peccaminoso excusat a culpa tale desiderium. Minor est evidens; et maior constat ex dictis quaestione 3. huius disputationis. Probatur secundo [illegible]: si ignorantia invincibilis proponeret ut peccaminosum desiderium [illegible] eleemosynae, hoc peccaminosum esset positum sub tali ignorantia, [illegible] cognosceret [illegible] eleemosynam ut bonam: ergo [illegible] a contrario.

37

Contra urget [illegible] tale. Etiam ab adversario [illegible] peccaminosum esse [illegible] ignorantia invincibiliter erronea de malitia eiusdem operationis. Quae vero contra [illegible] cit, qui viderit. Opponunt tamen primo: qui vult operari contra praecepti, peccat contra illud; sed ex [illegible] invincibilis desiderium [illegible] vult [illegible] ergo peccat contra illud. [illegible] peccatum ex cognoscit vult peccare; sed hoc in casu [illegible] vult [illegible] peccatum ex cognoscit. Confirmatur: tale desiderium impossibile est [illegible] peccati.

38

Respondeo ad argumentum: [illegible] qui vult operari contra praecepti eo modo quo cognoscit obligare, peccat contra illud: [illegible] eo modo, quo [illegible] iudicat non obligare; non major [illegible] quo [illegible] minor; sed ex [illegible] invincibiliter desiderium. Quando vult operari contra [illegible] praecepti ea ratione, qua cognoscit obligare; non major: ea ratione qua invincibiliter iudicat non obligare: [illegible] minor, et non [illegible]. Igitur hoc [illegible]

objectum cognoscit, peccatum; et vel ... [illegible] ... [illegible],
non ut fuit prius, ut volitum, et desideratum.

79 **A**d primum respondeo negando

consequentiam: ad probationem dico, quod peccator cognoscit, quidem peccare in consequentia
judicat, vel in tali volitione non peccare; non magis ... [illegible] ... et
mere potius volitionis prohibitae ad ... [illegible]; non cognoscit volitionem peccaminosam
cum erronea dictamine, reguardans praejudicium tali volitioni peccaminosae, non est
peccatum: involuntarium enim est hoc, et non liberum peccatum, quod aliquid ... in tali
volitione. Ad secundum confirmationem non admitto; quia eo ipso, quod conscientia judicat
dicat, illud desiderium non esse peccatum, judicat non tolerare amicitiam, vel amorem ...
... .

80 **O**pponit secundo: ut desiderium sit peccaminosum, non requirit cognitionem
praecise mali in tali desiderio; id sufficit, quod directe cognoscat malitiam
circa objectum, in quod tale desiderium tendit: ergo ... [illegible] ... alioquin excusarentur a
peccato plurima desideria referre a peccatore non cognita ... [illegible]
... non admitto: etenim non requirit illa reflexa cognitio; requirit tamen contra judicium
in conscientia erroneum dictantis, quod illud desiderium non peccare; id solum per
speciationem. ... [illegible] ... cum; quia ... [illegible] ... reflexa
... [illegible] ... illud ... intrinsece ... erroneum

81 **V**nde fit, quod peccator

saepe directe cognoscat malitiam desiderii, quando ... objectum ... com-
plectendum ... : in hac autem cognitione praeit ... malum objectum, non solum ut
in ... executione, id est volitum, et desideratum. In casu autem quaestionis non
... objectum; id hoc vel simili modo: furtum post in executione illicitum; desi-
derium vero ... licitum. Hoc judicium erroneum removendo aliquid, quod necessarium erat

ad culpam, sed casus sui; haec autem contrahat communitatem in peccatis suis, et illas praecedendo nempe.

52. Opponit tertio: causa influens in actionem peccaminosam fuit peccatum; sed dicendum fuit in casu nostro eadem causa influit in actionem peccaminosam fuisse. Dicunt mag: causa moralis influens est peccatum, et quod mag: causa mere physica, vel intentionalis; non mag., et talis dicta mea, non cog. Comune est inter Thos aliquis intrinsecus influere in suam executionem, quod influxus potest esse, physicus, vel intentionalis, vel moralis.

53. A[illegible] intrinsecus enim causa physica, si sua expositione producat actionem. Vel causa intentionalis, si commoveat per naturalem sympathiam potentiam suam ad executionem. Desiderium fuit in nostro casu influit in executionem peccaminosam. Operanti aliquo ex his modis. Inde limitem feci, influere peccaminose, seu moraliter: quod evenit in causa physica. Dicitur ad actionem peccaminosam creaturam, et indesiderans rei peccaminosae, quod dependet a mens, vel causa libertate. Ut autem illud desiderium est causa moralis, peccaminosa fuit, debet ut talis cognosci; sed non cognoscit ut talis: oppositum ingenue supponitur.

CAP IIIm

De concientia invincibiliter eronea circa duplex condictorium.

54. Da pote, quod contra has peccaminosa contingere, mihi probabilius esse, non licet judicare peccaminosum non authoritatem Sacrae Scripturae; sed sequendo praeceptum; nemo judicare peccaminosum authoritatem Sacrae Scripturae, periculum gregis sibi commissi, si illud deserat. In hoc casu peccabit, quod contradictorium, ubi eligendo affirmare [illegible]

[illegible] P. Granado, et pauci alij, quos tacito nomine refert P. Thom. Sanchez. Haec communissima [sententia], quam sequuntur ipse Sanchez, P. Suarez, Fillicc., Tambur., Lugo, Compton, Ripalda, [illegible] de ente supernat. Disp. 23 n. 51, item Bonacina, Diana, et alij, quos citat et sequitur P. Lacroix n. 87.

85 Altera est DD. [illegible] pro hoc illi non peccare [illegible] extremum eligendo, si utrumque [illegible] aeque malum. Probat: ut hoc peccet, debet esse liber ad malum amplectendum; sed quando hoc eligit extremum, [illegible] vitare nequit, nisi amplectatur aliud aeque malum, non est liber ad amplectendum malum: ergo. Maior [illegible] minor [illegible] quia est absolute liber ad malum amplectendum, et potest vitare omne peccatum; in hac hypothesi hoc vitare nequit omne peccatum, ut patet; [illegible] enim per omittendo utrumque, quod impossibile est: ergo.

86 Altera secunda [illegible] proponant ut inequaliter mala, peccabit, si magis malum eligat. Probatur: quia ad evitandum illius maioris mali est sufficienter liber; sed homo tenetur vitare malitiam peccati, ad quam est sufficienter liber: ergo in illo casu tenebitur vitare illum [illegible] maioris mali: ergo si tale malum maius eligat, [illegible] obligationi, et consequenter peccat. Maiora bona sunt; minor innegabilis; maior [illegible] quia illum [illegible] maioris [illegible] necessitate [illegible] aliud malum magis, vel aequale. Confirmatur ex notissimo theologorum proloquio, quod e duobus malis minus est eligendum.

87 Obijcies contra primam peccatum [illegible] facere, quod ignorat esse peccat

catum; sed quodcumque extremum eligat homo in casu quaestionis cognoscit esse peccatum: ergo in quocumque peccat. Distinguo maiorem: peccatum est facere cum sufficienti libertate id quod est; concedo: peccatum est facere sine sufficienti libertate est, nego maiorem. At homini in casu quaestionis sufficientem libertatem non libere probatum est. Obijcies secundo: in tali casu determinatio hominis ad quodlibet extremum potuit non esse ab ipso hoc; ille determinas, quod potuit ab ipso hoc non esse est ille libera: ergo in tali casu hoc se libere determinat.

88. Nimium probat objectio: nullum enim fere peccatum posset, quod hoc modo ad unum e duobus peccati aequalis mali peccaret, quod quis ponere, quod falsum est. Distinguo ergo maiorem: determinans potuit non esse ab hoc ponendo aliquod aequalis malum, nego: non ponendo aliquod aequalis malum, pro quo est vera in de libertate physica, non illa, est circa de libertate morali; in eo casu hoc posset evitare omne peccatum; in casu vero quaestionis non potest, cum ultra utrumque extremum determinans peccaminosum est.

Objicies tertio: est contra rationem peccati privatio libertatis physicae: ergo. Probatur antecedens: libertas physica requiritur ad meritum: ergo etiam ad demeritum, seu peccatum. Probatur antecedens, est contra communem theologorum doctrinam antiquiorum: non enim est laude dignus qui utrumque exercitatur, qui necessarius ad unum e duobus bonis aequalibus unum eligit prae alio. Contra est esse, nihil dignum opponit; nec urget vulgare illud non sunt facienda mala ut veniant bona quod non venat in nostro casu pro ob defectum libertatis est evitandi omne malum. Secundo: quamvis mali eligat aequalis mali, non quia minus; hoc agere malum non est.

Observa hic pro totius tractatus tenere, quoniam hoc culpabiliter incideret in illud invincibiliter perplexitatem: satis enim est in tali statu dolere de praeterita negligentia in veritate investiganda: verbi gratia heri potuisti tu hoc doctos consulere et perplexo...

tate abstenti; noluit tamen; hodie vero non habet, atque ideo inquirat; ignorantia hic, et nunc invincibilis per posteriorem negligentiam culpabilis non redditur: nam illa negligentia illa per colorem [illegible] supponitur. = Observa 2º: [illegible] rationibus [illegible] peccato [illegible] servet, unum ex duobus contradictoriis [illegible] [illegible] invincibiliter quando ex illis determinat. [illegible] 6. De conscientia invincibiliter erronea. Cap. 1º Verosimilior explicatio proponitur.

QVÆSTIO 6.ª

De conscientia vincibiliter erronea.

CAPUT 1.um

Verosimilior explicatio proponitur.

91 Omissis aliorum explicationibus, cum [illegible] nostro citato, [illegible] [illegible] [illegible] Arnero, Salas [illegible], duplicem [illegible] difficultatem explicandam. Sit 1.ª Conclusio: conscientia vincibiliter erronea proponens [illegible] contradictorium obligat ad vincendum errorem. [illegible] vero diligentiam ad vincendum errorem omittat, peccat [illegible] contradictioni extremum ponat. [illegible] omnia [illegible] dicta diligentia, exponitur homo proximo periculo peccandi [illegible] [illegible] periculum peccandi [illegible] diligentia adhibenda est pro vincendo illo errore.

Sit 2.ª Conclusio: conscientia

92 vincibiliter erronea proponens [illegible] unum extremum contradictionis, obligat [illegible], vel ad [illegible] errorem, vel ad oppositum extremum contradictionis amplectendum: v.g. [illegible] vincibiliter erronea proponit tibi ut peccatum minorem omissionem [illegible] [illegible] vero [illegible] proponit ut majus. Debet diligenter [illegible]

veritatis; in tali casu tenetur, inveniter [illegible] omittat, tenetur jejunare;

91

Ratio hujus

quia in hoc casu tenetur vitare peccatum; id vitabitur, vel deponendo errorem ex veritatis inquisitione, vel jejunando; ergo ad utrumlibet sub disjunctione tenetur. Major est certa; minor [illegible] pars libet; quia errore deposito, satisfaciet obligationi, quam intendit. Quoad 2.am etiam; quia jejunium non praeponitur, ut jejunatur; immo tunc ut obligatorium requirit debitum, quae esse [illegible] praeponat, vege=
cam [illegible].

92 Dices contra 3.am absolutionem: implicat hominem necessario pec=
care; sed homo erronee vincibiliter judicans peccatum esse utrumque contradictionis extremum, si peccaret necessario peccaret: ergo. Supponitur major, et probatur minor; quia homo ille posset vitare utrumque extremum contradictionis. Major est vera de necessitate omnino ante=
cedente, et absolute inevitabili; falsa vero de necessitate consequente, et absolute evitabili. Hoc 2.o modo peccaret ille homo, non 1.o; quia potest diligentiam adhibere ad inquirendam veritatem; et libere o=
mittens hanc diligentiam, libere determinat ad unum extremum; haec autem determinatio facit necessitatem consequentem, quae etiam reperitur in quolibet actu libertatis.

93 Hinc ad probationem mino=
ris dico homini illi possibile esse vitare utrumque contradictorium morale, licet non utrumque physicum: facta enim diligentia, quam adhibere potest, deponit, determinat ad quodlibet, poteratque vel aliquod a culpa liberari. = Rogas hic 1.o quotuplex pec=
catum committeret homo tunc? Sunt qui duplex peccatum commit=
ti affirment. Si enim qui erronee vincibiliter judicat mendacium licere ex motivo charitatis, et non licere, quia contra Dei praeceptum, peccat contra charitatem. Et contra Dei praeceptum; quia juxta

hos authores omnia diligentia veritati se exponit periculo peccandi in utraq, vel in qualibet specie.

96 Alij tenent, eius qui ex dictis, quia tunc solum se exponit periculo peccandi in specie utriusque traditionis disjunctive, non vero collective sumpti. Juxta hos authores peccatum stat in omissione diligentiæ, quæ adhibere debebat pro vincendo errore; supposita autem tali omissione, non dari novum peccatum eligendo quodlibet extremum. Dic quod malueris; etsi duplex peccatum pro tali casu vere velis defendere, unum erit in omissione diligentiæ, alterum illius speciei, in qua fuerit extremum, quod eligit, si eius solum necessitatem consequente ponitur, a culpa non excusat.

97 Rogas 2º: quo modo deponendus sit error vincibilis? R. Thomas Sanchez, cum aliis, et alij quos citatos sequitur Diana par. 9 trac. 8, resol. 29 docent authores videndos, vel Doctores homines consulendos etc. Quod si id fieri nequeat, ponderanda sunt rationum momenta, usque dum formet prudens dictamen de carentia malitiæ in operatione, vel omissione: ex quo dictamine, quod tunc causa practice certus dici potest, licite quis operabitur. Et quamvis obiectum aliter se habeat ac proponitur per hoc dictamen ultimum, adhuc operatio licita erit; quia conscientia tunc prevalet, vel est conscientia invincibiliter errans. Cap. 2º. Resolutiones practicæ, et utiles circa alienæ conscientiæ errores. Et 1º de obligatione Confessarij erga pœnitentem.

CAPUT 2º.

Resolutiones practicæ, et utiles circa alienæ conscientiæ errores. Et 1º de obligatione Confessarij erga pœnitentem.

98 Praemitto ignorantiam posse esse vel juris, vel facti. 1a datur, quando ignoratur praeceptum, nec tenetur praecipiens. 2a quando ignoratur ratio, vel omnino praecepta per legem. Exemplum 1i, si ignores praeceptum jejunandi in vigilia omnium Sanctorum. Exemplum 2i, si ignores diem, in quo talis vigilia venerit. = Hoc dato, sit 1a resolutio: Confessarius tenetur instruere de veritate poenitentem, qui laborat ignorantia invincibili, nec juris, nec facti, si talis ignorantia graviter culpabilis sit. Ratio: quia dum poenitens in illa culpabili ignorantia permanet indignus est ad absolutionem.

99 Hinc absolvendus non est, nisi talem ignorantiam deponat, vel firmum saltem propositum acquirendi veritatem suscipiat. = Resolutio 2a: Confessarius debet instruere poenitentem, qui habet [illegible] [illegible] invincibiliter errorem circa res necessitate medii necessarias ad justificationem, vel ad valorem Sacramenti. Ratio est eadem; proindeque ubi talis ignorantia, sacramentum erit nullum et absolutio sacrilega. Unde si poenitens talis explicatus non habeat de mysterio Sanctissimae Trinitatis, Incarnationis Domini, vel ignoret dolorem esse necessarium ad valorem Sacramenti, de his omnibus docendus est a Confessario.

100 3a si poenitens invincibiliter ignoret aliquid in quo gravis obligatio involvitur, et Confessarius probabiliter judicat fructuosam esse poenitenti monitionem absque gravi damno, vel scandalo, illum debet de veritate certum facere. Ratio: quia poenitens accedit ad Confessarium tamquam ad Doctorem, ut ab ipso de rebus necessariis instruatur. = Resolutio 4a: si poenitens habeat invincibilem ignorantiam, sive juris, sive facti etiam naturalis vel divini, et Confessarius nullum fructum ex admonitione poenitenti speret, sed potius timeat scandalum, vel gravia in=

incommoda, non tenetur illum instruere, quamvis ex tali igno=
rantia grave damnum alterius immineat.

101 Ratio: quia confessa=
rius non tenebitur ad instructionem inutilem, et pernicio=
sam, qualis est in casu illo. Quod confirmat 1° ex D. Augustino
relato in Capite nequis autem de poenitentia, ubi ait:
si scirem, non tibi prodesse, non te admonerem.
Confirmatur 2° a caritate fraterna correctionis
cujus obligatio cessat, si spes utilitatis non appare=
at, vel periculum gravius peccandi immineat. Ter=
tio ex Capite, quia circa de Consanguinitate, ubi
Innocentius III quidam de matrimonio nul=
liter reperire Contracto Consulenti ita respondet; dummo=
do dimittere poterit, ut remaneant in culpa sic contracta
cum ex separatione grave videas scanda=
lum imminere. En ad literam doctrina nos=
tra.

102 Quinta resolutio: si poenitens, quia de veritate
dubitat confessarium interrogat, hic illum instruere
tenetur: tunc enim ignorantia invincibilis est, et
officij pastoris exposcit. Sexta: si error invincibilis est
contra bonum commune debet Confessarius ins=
truere poenitentem, quia bonum commune praepon=
derat bono particulari. Hoc eveniret casu, quo
poenitens esset Parrochus, vel Concionator, qui
errores contra fidem, aut bonos mores publice
docerent. Caput secundum. de aliorum obligatio=
ne circa alienae conscientiae errores.

CAPUT 2.

De aliorum obligatione circa alienae conscientiae errores.

103 Rogabis quid dicendum de homine privato, respectu illius, qui ex invincibili ignorantia videt divina vel humana praecepta transgredientem? resolvo 1.º cum communi Doctorum, non teneri invincibiliter errantem, quando nullus fructus speratur. Ratio; quia tunc cessat finis praecepti urgentis. = Idque a fortiori tenendum, si ex correptione nocumentum probabiliter timeat. Resolvo 2.º si proximum materialiter peccantem videat contra jus naturale, vel divinum, vel humanum ex ignorantia invincibili, nulla obligatione debet illum admonere, quando damnum tertii vel scandalum imminet.

104 Ratio: quia praeceptum charitatis obligat ad damnum proximi vitandum, cum commode potest; haec ergo est doctrina communis. = Resolutio 3.a teneri monere proximum materialiter peccantem ex ignorantia invincibili contra leges naturales, vel divinas, si fructus speretur, et scandalum, vel damnum tertii non timeatur. Ratio hujus doctrinae communis inter D.D. est quia licet illud peccatum materiale non sit proprie peccatum, est tamen quid inordinatum in genere morum. Praeterea: reverentia legis divinae praestanda id postulare videtur.

105 Sed quid dicendum si lex sit tantum humana? plures D.D. affirmant hominem privatum teneri corripere proximum materialiter peccantem contra legem humanam ex ignorantia invincibili, si speretur fructus, et nullum immineat damnum. = Oppositum docent alii negantes

cum manus corruptionis non [illegible] in lege humana transgredimur. Ita PP.es [illegible], Oviedo, Castro palao, Diana, Villalobos, et alij plures, [illegible] quos non tenerer [illegible] monere de sua obligatione, proximus non servantes v.g. ex invincibili ignorantia, vel oblivione legem praeceptam jejunij, et

106

Omnis ratio est, quia nullus [illegible] ex qua ad talem monitionem teneamur. Non ex justitia; quia non est superior: non ex pietate; quia non est pater: non ex charitate; quia proximus tunc [illegible] non peccat: non ex materia intrinseca actionis; quia actio illa solum est extrinsece mala, quatenus scilicet prohibita: non ex reverentia legis; cum sit tantum humana; ut bene notat P. Oviedo Controversia 2.a de Conscientia [illegible], [illegible] 5.o parte 1.a num. 80, tamen memento non esse [illegible] teneamur, illius obligationis revocare in memoriam, qui ex invincibili oblivione, vel ignorantia eam transgrediuntur: [illegible] fortasse Disp. 3.a de Conscientia opinativa, et probabili.

DISPUTATIO 3.a
De Conscientia opinativa, et probabili.

Labyrinthum ingredimur nobis [illegible] genitus diffidentes. Philosophi et lumen [illegible] sunt, [illegible], et recto tramite procedamus. Lumen, [illegible] probabilium tenebras [illegible] [illegible]. Utrumque nobis benignitas [illegible], et [illegible]. Per varias quaestiones naturam, distinctionem, et [illegible] Conscientiae opinativae [illegible] opinionis probabilis declarabimus. Cap. 1.o pro [illegible] Cap. 2.o [illegible] probabilis investiganda. [illegible]

QVÆSTIO 1ª
Pro essentiâ, et varietate conscientiæ probabilis investigandâ.

CAPUT 1
Quid sit Conscientia probabilis?

1 Aliqua dicta manent disp. 1ª an. 2. Amplius in hac disputatione nobis immorandum. Et quia nimis longum foret iter, nimpulsus probabilis conscientiæ explicationes [illegible] examinandas, eos in P. Lugo disputatione summe remittimus. = Conscientiam probabilem est judicium, forte et incertum, sed gravi fundamento innixum, quo [illegible] veritatibus ab ecclesia receptis, aut rationi evidenti, vel communi doctorum doctrinæ non contradicat, vel cui æ[illegible] authoris, ut Eminentissimi Suarez disp. 12 sec. 6, ubi ait, eo probabilem fore opinionem, quæ Rufe [illegible] [illegible] invenerit.

2 Caramuel docet opinionem probabilem esse quemlibet [illegible] [illegible]. [illegible] habeat quislibet heresi rejicienda est [illegible] [illegible]. Caramuel tenet opinionem probabilem esse, quæ probat, et [illegible] rationes habet. Sed 2ª, quia [illegible] rationes, quæ unam partem probabilem faciant, probabilis erit, licet pro opposita nulla ratio [illegible]. Sit exemplum; plures mihi dicunt [illegible] esse domi, hoc dicentium mihi probabile est; licet in contrarium nulla occurrat ratio.

3 [illegible] Libro 2º disputatione 16 tria requirit ad opinionem probabilem. 1º quod obtineat [illegible]. 2º quod fere semper [illegible].

3.° quod medium, quo probat, sit universalius objecto probato. Similis profecto doctrina, quia plura probabiliter dicunt de Deo, et tamen Deus objectum Principii non est. = Sic probabile est predestinationem ad gloriam esse ante prævisa merita; nihilominus non fere semper, sed vel semper, vel nunquam ita contingit. Tandem probabilis est hic discursus: omnes matres hujus urbis educant filios; sed omnes feminæ hujus urbis sunt matres: ergo feminæ omnes hujus urbis educant filios. Medium scilicet omnes matres, universalius non est objecto probato; scilicet omnes feminæ hujus urbis.

2. Assensio ergo probabilis recte explicatur sic: judicium nitens motivo absolute, et respective prudenti, sed tamen fallibili. Explicatio, sive definitio convenit omni, et soli assensioni probabili, ut consideranti manifestum erit. Declaratur singillatim. Est judicium: nam juxta omnes ad potentiam judicativam pertinet opinari. Est judicium nitens motivo; ut excludatur judicium illud, quod licet nullam rationem pro se habeat, aliquis pro se non habet v. g. numerus stellarum sunt pares. Dicitur nitens motivo prudenti, eo quia differt assensio probabilis ab improbabili, temeraria, et suspiciosa, quæ motivo prudenti carent.

3. Hoc motivum prudens tale debet esse absolute, id est secundum se, sive non casualiter, aut ex passione aliqua, affectu inclinatione, vel negligentia adquirendi veritatem. Tale esse debet respective, idest quod prudens sit comparatione facta cum oppositis motivis; si enim hæc ita certa sint, aliud motivum nimium prudens [illegible] quod ab illis eluditur, vel enervabitur, nec illi prudentior, poterit intellectus assentiri. Hinc licet pro aliqua parte videantur difficilima appareant quædam argumenta, enervant vel eluduntur per oppositæ fidei motivum, quod certum est; et facit, quod intellectus nequeat prudenter aliis adhærere.

6 Dicitur tandem hoc motivum prudens esse fallibile, unde discriminatur scientia probabilis a certa, et evidente. Fallibile autem est, quatenus neque est certo verum, aut certo falsum. Hinc oritur, quod si tale motivum reflexe cognoscatur, in intellectu resultat quaedam formido de falsitate judicii opinativi, sive probabilis. Haec sufficiant pro aliquali definitionis explicatione. = Modo audiamus lamentationes Vicentii Baronii Dominicani, qui christiane remisso parum modestis insultibus, quibus in Venerabilem nostrum, pijssimumque Doctorem Franciscum Suarez invehitur.

7 Clamat ipse ipsius, ex nostra probabilis scientiae explicatione inferri probabilia esse falsa Philosophorum, et Hereticorum dogmata de vera religione de immortalitate animae, et similibus; sed hoc est absurdum: ergo. Probat majorem: quia illa dogmata Philosophorum, et Hereticorum habent pro se rationes valde probabiles. Respondeo negando majorem, et probationem; quia illae rationes eliduntur, et enervantur omnino per oppositum motivum fidei, unde nullam probabilitatem habent juxta dicta num. 5°. = Mirabile quidem est ab viro docto, et religioso rationes illas pro hereticis valde probabiles appellari.

8 Clamat secundo, cum Deus nobis non innotescere quodnam sit motivum grave, vel prudens, quinam homines prudentes, qui ex fundamento gravi moveantur: ergo recte explicamus scientiam probabilem &c. Reclamo in ipsum nobis ignotum similiter esse quodnam sit majori proximum veritati, proindeque ipsum non recte explicare scientiam probabilem. Nec ipsi obstat; quia motivum grave, et prudens illud est illud, cujus oppositum non demonstratur falsum; in eo tali motivo judicet homo, prudenter dicendum est judicare.

9 Propterea: prudentes habentur juxta Aristotelem 6° Ethicor Cap. 6, qui ad aliquod bonum finem de jis, quorum non est ars, recte ratiocinantur, tales omnium germanorum reputat homines, qui à eiduo labore, manerio, Concilio, et fere omnium acceptatione, vel estimatione re aliqua bene tractarunt. = Illud firmamenta judicij non dici probabile ex eo quod obiectum, vel non sit mere, sicut representatur, sed ex eo, quod tale esse apparet ex proposito; mere, sicut representat, sed ex eo, quod tale esse apparet ex fundamento. Unde probabilitas definiri potest, fallibili et gravis apparentia veritatis circa aliquod obiectum. Cap. 2 explicatur conscientia probabilior, tuta, et tutior.

CAPUT 2.

Explicatur conscientia probabilior, tuta, et tutior.

10 Supradicta Cap. ante illa opinio probabilior erit, quae prudentiori, sive firmiori nititur fundamento. Illa vero minus probabilis, quae minus firmo, et prudenti nititur. Notandum probabilitas duplex est, scilicet ab intrinseco, sive a ratione, et ab extrinseco sive ab authoritate, illa opinio erit ab intrinseco probabilior, quae firmius habuerit a ratione fundamentum; illa probabilior ab extrinseco, quae majus ab authoritate momentum habeat. E contra dicendum de minus probabili ab intrinseco, et ab extrinseco.

11 Sed nota; quod major, vel minor firmitas fundamenti, debet intra terminos probabilitatis, si enim firmitas fundamenti ita augeatur, ut ad certitudinem usque perveniat, jam non erit judicium probabile, sed certum. Si vero firmitas ita decrescat usque ad levitatem, et erit judicium, vel improbabile, vel temerarium. Conscientia tuta vel potest et talis in ordine ad

ad peccatum formale, quod proprie peccatum est; vel in ordine ad peccatum materiale, quod est improprie peccatum.

11. In 1° sensu illa erit opinio tuta, quae omnino liberet a culpa formali; in 2° sensu erit tuta, quae omnino liberet a materiali transgressione praecepti. Unde infertur 1°: tutius est in ordine ad liberandum a culpa formali illa opinio, quae practice certa est, quae utabantur adversarii, habet proxime, et adhuc probabilitatem. infert 2° tutius est in ordine ad liberandum a culpa materiali opinionem illam, quae militat pro lege, et huius obligatione contra libertatem; eo ipso, quod actu materialiter erit legi conformi vigeat.

13. Illa erit maior securitas, quae maiori certitudine liberetur ab omni culpa; sed notandum est circa 1°: quod una opinio proxime, et absolute probabilis nequit esse tutior altera opinione proxime, et absolute probabili quoad liberandum a formali culpa. Ratio: quia opinio proxime, et absolute probabilis infallibiliter liberat a peccato. Item: ubi opinione taliter probabili nullum est periculum peccandi, ergo non maior securitas excogitari potest, quam infallibilis libertatio a peccato, nec nullitas periculi formaliter peccaminosi.

14. Nihilominus una opinio proxime, et absolute probabilis securior esse potest alia similiter probabili quoad liberandum a culpa materiali. Patet in opinione, quae pro lege militat, et opinione, quae pro libertate militat. Si utraque probabilis sit absolute, militans pro lege tutior est quoad liberandum a materiali transgressione legis; militans vero pro libertate dicitur in eo sensu minus tuta. = Notandum 2°: in sensu immediate posito communiter loquuntur Doctores, quando dicunt unam opinionem esse tutiorem alia, scilicet in ordine ad formam —

ex peccato materiali, nisi utraque probabilis est absolute, quae utraque secura est in ordine ad vitandum peccatum formaliter.

15 Inferes ex dictis 1° opinionem probabiliorem posse esse minus tutam. Ratio, quia opinio militans pro libertate, et contra legem potest esse probabilior; sed opinio militans pro libertate minus tuta est respective opinionis militantis pro lege; ergo. 2° opinionem minus probabilem posse esse tutiorem. Ratio, quia opinio militans pro lege, et contra libertatem potest esse minus probabilis, utrumque est; et tamen iuxta supra dicta tutior est, quia liberat a quocumque etiam materiali actu, qui conformatur legi tanquam quocumque ad formale, quam quoad materiale peccatum.

16 Opponetur contra hoc: securitas opinionum desumitur illius securitas ex probabilitate opinionum; ergo ex minori probabilitate securitas erit minor. Distinguo antecedens; ex probabilitate opinionis desumitur illius securitas quoad peccatum formaliter tale; concedo antecedens: quoad peccatum materialiter tale; nego antecedens, et in hoc sensu consequentiam. Securitas respective peccati materialiter tali oritur ex eo quod opinio militans pro lege infallibiliter excusat a peccato materiali; quod non habet opinio militans pro libertate, etiamsi probabilior sit ex prudentiori fundamento. Unde fit, quod opinio sit magis probabilis, et minus secura. Sequitur 2a divisio conscientiae probabilis. Cap. 1a antecedens expedit circa opinionem speculative, vel practice probabilem.

QVÆST. 2a
Divisiones conscientiæ probabilis.

CAPVT 19

Difficultatem expedit circa opinionem speculative, vel practice probabilem.

17 Controvertitur, an eadem opinio possit esse probabilis speculative, et simul practice improbabilis: ante resolutionem aliqua praemittenda sunt pro terminorum intelligentia. Praemitto 1º notabiliter inter se differre authores in explicatione probabilitatis speculativae, et practicae. Alii quidam dicunt opinionem esse speculative probabilem, quando obiectum considerat sine ordine ad praxim; taliter se habet propositio [illegible]: licere baptizare in aqua rosacea; et vero practice probabilem, quando [illegible] respicit ex ordine ad praxim, v.g. licet aliquis in casu necessitatis baptizare in aqua rosacea.

18 Alii vero dicunt opinionem esse speculative probabilem, si ad praxim licite reduci non potest, practice autem probabilem, si possit reduci. Exempli gratia: mihi probabile [illegible] potest animal a longe removeri esse ferum: hoc speculative quidem probabile est, ideo mihi non licet [illegible] in [illegible] [illegible]. Tract. 1º disp. 3ª: [illegible] [illegible], quae mihi placet, ita exponit: illa opinio speculative probabilis, quae obiectum consideraverat secundum se et praescindendo a circumstantiis loci, temporis, et personae. Practice autem probabilis, quae obiectum consideraverat, et simul illius circumstantias.

12 No

19 [illegible] [illegible] [illegible] P. Thomas Sanchez

continuat opinionis speculative probabilis posse improbabilis prac=
tice, apponit exemplis in opinione excusante feminas praeg=
nantes ab obligatione jejunij, quae opinio speculative probabilis,
in praxi tamen secura non est. Sancti Doctores plures alij sen=
tiunt, quos inter Caramuel in sua Theologia fundamenta=
li num. 1443. et Dnus Joannes Sanchez, et apud Dianam alij parte 2ª
tract. 13 resolutione 5, et 12 dicunt non esse implicare, quod opinio
non retineat practice probabilitatem, quam habet in speculatione.

20 Sed si rei bene perpendatur utriusque sententiae autho=
res declarare non adeo dificile videtur. Propterea resolvo,
1º opinio tendens in objectum secundum se, et praescin=
dendo a circumstantiis potest esse probabilis specula=
tive, et improbabilis practice. —— Probatur facile asser=
tio: quia si talis opinio affirmet ex prudenti funda=
mento licitam prosecutionem objecti, dum illud
consideratur secundum se, et independenter a cir=
cumstantiis probabilis speculative erit, sed cum hoc
bene componitur, quod sit improbabilis prac=
tice: ergo.

21 Probatur minor: potest dari circum=
stantia aliqua, ratione cujus illa opinio redde=
re nequeat ad praxim absque peccato; sed eo ipso
erit practice improbabilis: ergo hoc bene componitur,
quod sit improbabilis practice. = Major patet
quia contractus aliquis, exempli causa, secundum se
licitus esse potest, et tamen superveniente prae=

et tamen superveniente precepto, quo prohibeat tali Operanti, sine peccato non poterit ad praxim reduci. = Resolvo 2°: opinio considerata objective non solum secundum se, sed etiam omnibus circumstantiis hic et nunc occurrentibus, si affirmat licitam prosecutionem objecti taliter considerati, nequit esse probabilis speculative, et improbabilis practice.

22

Ratio est implicatio in terminis, quae in opposito reluceret; namque excusaret simul, et non excusaret a peccato, si simul esset probabilis speculative, et practice improbabilis. Probatur hoc: in 1° excusaret a peccato, utpote opinio debet, quia ex prudenti fundamento affirmaret licitam prosecutionem objecti non solum secundum se, sed attentis omnibus circumstantiis. Deinde non excusaret a peccato idem objectum necnon ipsis circumstantiis; quia esset practice improbabilis, ad praxim licite reduci non posset; sed haec est manifesta implicatio respectu ejusdem objecti, et circumstantiis ipsius:

23 Has duas resolutiones docent authores. = 1°. Thomas Sanchez manifeste loquitur in nostra resolutione 1a, ut citatum supra notavimus. Caramuel, et alii loquuntur in nostra 2a resolutione, nec aliud eruitur ex ipsorum fundamentis. = Unde infertur 1°: ex opinione practice probabili non oriatur certum impedimentum licite usui talis opinionis: si enim ejusmodi impedimentum intercederet, opinio esset improbabilis practice, et omnino practice remote probabilis. Infertur 2°: has propositiones: opinio speculative probabilis eo ipso et probabilis practice: veritatem esse in sensu 2ae resolutionis; falsa vero in sensu 1ae. Cap. 2 de probabilitate intrinseca, et extrinseca; ubi difficultatem circa extrinsecam expedit.

CAPUT 2°

De probabilitate intrinseca, et extrinseca, ubi difficultas circa extrinsecam expeditur.

22 Opinio probabilis esse potest ab intrinseco, et ab extrinseco. Probabilis ab intrinseco est illa, quae fundatur in ratione, vel argumento [illegible] ex natura rei, et independenter ab authoritate Doctorum. = Probabilis ab extrinseco est illa, quae nititur authoritate Doctorum illam defendentium. De intrinseca probabilitate [illegible] sermo, modo de extrinseca valde [illegible] [illegible] inquiunt [illegible] probabilitas extrinseca opinionum. Videndus [illegible] P. Lacroix anno 1V. Sed quia [illegible] ut magis doctrinaliter, quae [illegible] dirimit, quae primo pro [illegible] ultima definitione.

25 [illegible] damnata est ab Alexandro VIII propositionem hanc, quae inter damnatas recensetur: Si liber sit alicujus junioris, et moderni debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem. Haec propositio velut scandalosa proscribitur. Cum enim indefinite, sine ulla limitatione loquatur [illegible] pluribus, [illegible] Caramuelis lapsui [illegible] aperuit. Hinc non bene [illegible] Caramuel in Theologia fundamentali num. 238 docens sententiam [illegible], vel etiam unius authoris eo ipso esse extrinsece probabilem.

26 [illegible] primo: optime stare, quod opinio alicujus moderni, et quidem probabilis, [illegible] rationes possit ponendas, quae probabilitatem extrinsecam, vel intrinsecam opinioni [illegible] detur. Nec hoc praedictae damnationi contrarium [illegible] = Bene extrinsecam probabilitatem non recte colligi ex eo, quod author sit antiquus, vel modernus; quia moderni, et antiqui, plura improbabilia docuerunt. = [illegible] non idio

opinionem esse extrinsece probabilem, quia plures pro se habet Doctores.

27, Resp.,

quia etiam multi, diu unum sequentur possunt errare. Videndus P. Joannes de Cardenas in 1a crisi Diss. 11 a num. 12, ex quo plurima congerit exempla. P. Lacroix prosequitur doctrinam confirmatione. = His praemissis conclusio nostra est: extrinseca autem probabilitas opinionum adequate sufficienter constituitur eo quod doceatur a Viro docto in Theologia morali, prudenti, et quod nihil convincens contra ipsam afferatur. Fere omnes Theologos citare possem pro conclusione hac; quia ipsa comprehendit conditiones illas, quas fere omnes ad extrinsecam probabilitatem requirunt.

28 Dixi *fere omnes*: aliquos enim citat P. Moya Tract. 1o Disp. 2a qui nimis large discurrunt, et a propositione damnata non longe absunt; expenditur conclusio. Imprimis homo debet esse doctus in Theologia morali: quam enim authoritatem in aliqua scientia habebit ille, qui in eadem rite versatus non fuerit. Unde non sufficit, ut quis optime cognoscatur; Theologiam scolasticam recte calleat, vel Jus Civile, aut Canonicum professus sit; quia hae facultates a Theologia morali separabiles sunt; et hanc ignorare poterit, qui illas recte didicerit. Deinde debet esse prudens, quod scilicet in proferendo sententiam maturo examine, et gravi fundamento non careat.

29 Tandem nihil, quod certum sit, aut convincens contra illam opinionem afferatur: eo enim ipso opinio esset improbabilis practice: nequidem opinio requirit esse probabilis, quando ejus contradictoria est certo vera: alioqui idem posset esse simul, et non esse. = His conditionibus praeditus Doctor

[illegible] opinionis probabilis ab eminente [illegible]. Ratio; quia nebulae bus circumstan= tiis, qui poterit judicare, illis [illegible], [illegible] grave fundamentum habentis [illegible] rationes, [illegible] in medio proferat, illius opinio [illegible] probabilis [illegible] erit, quamvis sit contra communem aliorum sententiam. Cap. 8. contra deluuntur.

CAPUT 9.

Oposita diluuntur.

30 Opones [illegible] contra sententiam infertur, quod Pontifex, et Concilium Generale majorem authoritatem non habeant, quam author ille, qui [illegible] majorem authoritatem non habeant, quam author ille, qui [illegible] definitionibus [illegible]; quia impossibile est, quod peccet homo sequens [illegible] nonne [illegible] authoris; atqui hinc, et non major est authoritas Ponti= ficis, et Concilii generalis. [illegible]. Nego [illegible], et minorem adjungo [illegible] nam Pontifex, et Concilium generale a Pontifice approbatum [illegible] [illegible] errare possunt in iis, quae ad mores pertinent, scilicet appro= bando quaedam mala esse, et [illegible] bando, quae in se sunt hone= sta. [illegible] vero potest quilibet alius Doctor [illegible] major est authoritas Pontificis, et Concilii Generalis.

31 Opones [illegible] [illegible] [illegible], quod auctor [illegible] definitionibus [illegible] [illegible] [illegible] peccato per [illegible] opinionis probabilis [illegible] [illegible], quod Pontifex habeat infallibilis veritatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] data [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Pontifex erraret docens [illegible] malos, vel bonos, vel [illegible] [illegible] fideles illius doctrinam sequentes non peccarent; atqui infa= libilis veritas in doctrina morum ideo Pontifici [illegible]; [illegible] fideles sequentes illius doctrinam non peccarent. [illegible] [illegible].

32 Ad [illegible] majorem, [illegible] Pontifex erraret

[illegible] non peccarent peccato uno; scilicet; peccato majori, neque [illegible] minori: ideo infallibilis [illegible] Pontifex [illegible] fideles [illegible] peccato [illegible] peccato formali neque materiali; secundo minori. [illegible] quia [illegible] major authoritas in [illegible] quolibet authore particulari. Ille liberat a peccato formali et materiali, hic [illegible] sequendo [illegible]. Ille falli non potest propter speciale [illegible] Spiritus Sancti [illegible] et ex promissione Christi [illegible] 22 Octob.

33 Opponens 3° in [illegible] per opinionem probabilem [illegible] ut falsa, [illegible] a peccato, [illegible] Pontifici, et Ecclesiae infallibilitatem in veritate. Probat hoc [illegible] Ecclesia Dei, [illegible] cerebrum [illegible] praecedentia [illegible] contra tot, tantosque, et gravissimos Doctores. = Probat insuper, etc; quia [illegible] indefectibilitatem in probabilitate taliter, ut Pontifex necessario aequivaleat authori gravi; sed hoc autem nobis dicitur de authore praedicto dictis circumstantiis: ergo. Probat majorem: quia nihil aliud in Pontifice desiderabile est, quam ut oves recta via dirigat in aeternam salutem; sed hoc assequi potest per indefectibilitatem in probabilitate: ergo etc.

32 Quisquis ut huius boni viri mens me latet, si enim in probabilitatis [illegible] velit, quod author particularis nunquam fallere possit per suam opinionem; vult impossibile, et oppositum etiam ipse docet. Si autem hanc infallibilitatem [illegible] subjectivam, quam obvium in authore particulari non quaerit, quid contra nos authoritatem Romani Pontificis opponit, cum eandem contra se opponere possit. [illegible] argumentum. [illegible] probationem non majorem, et ad majoris probationem dico in supremo Pastore, cui Spiritus Sanctus assistit, desiderandum esse

quod oves dirigat ad aeternam salutem via recta rectitudine ex=
cludente peccatum, forte, etiam materiale, juxta dicta ad
praecedens argumentum.

35

Ratio est, quia si Pontifex in iis, quae
ad mores pertinent non haberet infallibilitatem subjectivam,
quam approbativam, sive quod idem est, si errare posset approbando
malum, ut bonum, et reprobando bonum, ut malum, [illegible] quod
Ecclesia teneretur credere [illegible] quod [illegible]
[illegible] quod S. Spiritus [illegible] authoritate [illegible]
[illegible] Pontificis loquatur, [illegible]
[illegible] in fide Romano Pontifici [illegible]
[illegible] de qua [illegible] fecimus mentionem. [illegible]
[illegible] sunt [illegible] eidem Pontifici [illegible]
[illegible] infallibilitatem [illegible]

36

[illegible] ille, et in [illegible] ordine ad [illegible] mores
[illegible] a peccato [illegible] authoritate
[illegible]
ans: in ordine ad [illegible] actum [illegible]
[illegible] aliquid verae, et utraque [illegible] rectitudine
[illegible] confirmatur. R. [illegible]
[illegible] Pontifex [illegible] indefecti
bilitas ignorantiae [illegible] pacto liberabit
a peccato mores hominum, quod absurdum est. Nego igitur
antecedens: [illegible] quod requiretur
ad evitanda absurda [illegible] nostrum antecedenti. Oppo

37

nes quarto: ut probes, amplior esse [illegible] praes

dicti authoris, quam Pontificis, Ecclesiae, et vel ipsius Dei; quia praedictus author posset refugere infallibilem hones-tatem in materiam, quae se extendit ad probabilia vera, et falsa; Pontificis vero, Ecclesiae, et vel ipsius Dei solum ad probabilia vera: ergo amplior est authoritas praedicti Authoris etc. Quo pertinent cognitiones ad invicem iudicii [illegible] Bona Dei! [illegible] scilicet Cella Dei magis amplitudinis inter creata, et etiam voluntatis seu voluntatis, et intus Divinae; quia Deus solus potest habere cognitiones veras, et amare ea quae vere bona sunt; homo autem potest habere cognitiones falsas, et amare bona, et apparentia bona.

N [illegible] amplius, non eius probatione solum inferunt, magis quia se extendit ad vera, et falsa, amplior est per excessum defectus imperfectionis; non vero per excessum perfectionis [illegible]. Hoc namque opus erat ut authoritas praedicti authoris foret amplior, et melior authoritate Pontificis, Ecclesiae et [illegible] Scilicet distinguendum est de authoritate indocti seu doctoris, vel doctissimi: quod enim indoctus plura quam probabilia ut probabilia iudicare possit, quod tamen contingere nequit homini doctori, vel doctissimo; illa amplitudo iudicandi est maior per excessum defectus imperfectionis vel, quod idem est maior est per defectum non per excessum.

Finis [illegible] quaestionis.

QVÆ. 3ª

De simultanea probabilitate duplicis Contradictorij

CP. Jm.

Aliorum, & nostra sententia

39. Gravior est difficultas, an duplex opinio contradictoria possint esse simul probabiles? dicernimus de opinant authores. Prima sententia affirmat, ita P. Granado, Thom Sanchez, Lauma. quos sequitur P. Oviedo contov. 3. de Conscientia num. 16. Secunda sententia tenet utraque contradictoria non posse simul judicari probabile probabilitate extrinseca, posse alteram probabilitate ab intrinseco; alteram ab extrinseco. Ita P. P. ... Aliorum sententia docet eundem intellectum non posse

simul habere duplex judicium; alterum, quo probabiliter judicet objectum licitum, alterum, quo probabiliter judicet objectum illicitum; potest tamen eundem intellectus judicare probabilem esse utramque contradictoriam, illam scilicet, quae affirmat, et illam etiam quae negat objectum esse licitum, aut illicitum.

20. Ita P. Carrozalas de Conscientia Disp. 2a part. 2a num. 1o. 2a sententia absolute negat duas contradictorias posse esse simul probabiles respectu ejusdem intellectus; ita noster [illegible], Cela Dei lib. 2a quaestione 8, et pauci alii. = Supponendo difficultatem non esse respectu diversi intellectus, quando enim certe diversos judices in eadem causa oppositas proferre sententias; diversos theologos oppositi judicii eandem resolvere quaestionem. Supponendo etiam eundem intellectum eodem tempore non posse duplex [illegible] judicium habere, quorum una dicat v.g. pingere die festo servile est; alterum, quo dicat pingere die festo servile non est. Ratio; quia intellectus eodem tempore nequit judicare idem esse verum, et falsum.

21. Dicendum [illegible] idem intellectus potest judicare simul probabile utrumque contradictorium. Haec solutio universaliter [illegible] est fere omnium theologorum. = P. Sparza [?] probat variis authoritatibus [illegible] n. 118. = Probatur ratione communi, et experimentali; quia philosophi, et theologi communiter judicant probabilem opinionem contradictoriam illius, quam ipsi defendunt. Ergo judicant, simul esse probabile utrumque contradictorium. Fundamentum, quo Cela Dei, et qui [illegible] negare possunt, me latet. Nisi vellint, se vellint male [?] improbabiles esse omnes sententias, quae illorum sententiis contrariantur.

92 Confirmatur: juxta communissimam Theologorum sententiam operari contra sententiam propriam sequendo alienam probabilem, aliquando licitum est, et aliquando etiam obligatorium: docent enim gravissimi Theologi, quod confessarius debeat absolvere poenitentem juxta hujus sententiam probabilem contra propriam opinionem, sed tunc casus probabilis judicabitur utraque contradictoria opinio. Ergo. — Legendus P. Moya tract. 3° disp. 8, quaest. 8 num. 3. — Dico 2°: idem intellectus potest judicare utrumque contradictorium, simul probabile probabilitate intrinseca.

Probatur: Nam intellectus potest

93 cognoscere, quod pro utraque contradictionis parte dentur fundamenta gravia, quae nec levia, nec falsa esse demonstrentur; sed eo ipso judicabit utrumque contradictorium probabilitate intrinseca: ergo. Minor constat ex explicatione intrinsecae probabilitatis. Majorem, tum in physicis, tum in moralibus comprobat experientia. Probatur 2° de uno: ideo intellectus non posset [illegible] probabilitatem intrinsecam utriusque contradictorii, quia deberet simul assentiri utrique contradictorio; sed non deberet tunc utrique contradictorio assentiri: ergo. Major est aequalis oppositae sententiae.

Probatur minor, et est causa. Dei

94 morum [illegible] aequivocationem, in firmo, aere, et nihil [illegible] cognoscat, explicatur quid est intellectum assentiri semel probabilitati intrinsecae utriusque contradictorii; hoc nihil aliud est, quam intellectum cognoscere, vel judicare, prudentia et gravia fundamenta esse pro utraque contradictionis parte; sed hoc [illegible] tunc intellectus assentitur utrique contradictorio: [illegible] experimentaliter eundem videtur: nequit [illegible] intellectum judicare, prudentia et gravia esse fundamenta utriusque contradictionis partis, et tamen non judicare simul dari utrique contradictorio.

25 Ita aliis verbis novissime explicatur a P. Lacroix num. 224: ubi ait, quod ex motivis gravibus, quae pro utraque contradictoria militare possunt, utraque reddetur probabilis; non ita ut detur probabilitas de simultanea veritate utriusque contradictorii: hoc enim aperte implicat; sed ita ut detur simultaneitas duarum probabilitatum, quae simultas dari potest, quin intellectus utrique contradictorio debeat assentiri: potest enim unum contradictorium dicere probabile, et simul assensum suspendere de alio, vel circa illius probabilitatem actum reflexum elicere; v.g. nere die festo est servile; nihilominus probabile servile non est. Cap. 2. ad 2um argumentum.

CAPVT. 2.

Satisfacit Argumentis.

26 Argues 1. author probabilem reputans opinionem contradictoriam illius, quam defendit, nihil dicit, et inutiliter laborat; hoc absurdum. Probatur maior ex Aristotele, juxta quem dicens contradictoria nihil dicit; sed ille author ita se haberet; siquidem diceret probabilem esse opinionem de non restituendo v.g. diceret licitum esse carentiam restitutionis; atque ipse probabilem reputans oppositam opinionem, diceret carentiam restitutionis non esse licitam. Nego antecedens argumenti, et minorem probationis; cujus probationem adjunctis distinguo: diceret, carentiam restitutionis esse licitam, et simul non esse licitam sub eadem ratione; nego; sub diversa, concedo.

27 Sed inde nihil contra Nos, nec ulla quia apparet contradictio: siquidem nihil repugnans apparet in his propositionibus caren=

tia restitutionis licita est sub conscientia invincibiliter dictante esse licitam: carentia restitutionis non est licita sub conscientia invincibiliter dictante non esse licitam: ita nulla est repugnantia, si prorsus affirmetur, licitum esse sub opinione probabili **A**, et non esse licitum sub opinione probabili **B**. = Nec inutiliter laborare dicendus est author, qui pro veritate manifestanda laborat; taliter autem laboraret author, de quo loquitur argumentum.

28 Argues 2°: author ille defendens opinionem probabilem peccaret impugnando oppositam, quae etiam probabilis reputatur; ideo hoc est falsum. Major probatur 1°: quia malum est [illegible] [illegible] bonam opinionem [illegible], sanam, et intrinsece bonam. = 2°: illicitum est impugnare mores honestos: ergo et doctrinas sanas, probabiles, et [illegible]. = 3° D. Paulus reprobat eos, qui doctrinae sanae contradicunt. = 4° non licet impugnare doctores, quorum doctrina vel ex [illegible] ratione, vel ex infallibili judicio Ecclesiae [illegible], [illegible] habentur [illegible] similiter.

29 Ad majorem argumenti, simul et ad 1am et 2am illius probationem respondeo authorem illum peccare impugnando oppositam probabilem sententiam, si eam impugnet, qua parte judicat esse veram, [illegible], et sanam; secus autem, si eam prorsus impugnet, qua parte probabiliter judicat esse falsam. Hoc 2° modo communiter impugnantur sententiae nobis oppositae, quae non sunt certo improbabiles, vel fidei, aut bonis moribus contrariae. Ex tali autem impugnatione nullum deducitur inconveniens. Ad 3am probationem dico 1° Apostolum loqui de veritate Evangelica, cui contradicere pessimum est. = 2° loqui [illegible] aliis de veritate cognita ut tali, quod etiam non licet.

30 Ad 4am probationem potest omnino, etiam [illegible] consequentia

quia Ecclesiae judicium, sicut et de revelatione, undequaque infallibile est, unde nulla ex parte potest impugnari. At judicium authorum particularium circa doctrinas sanas, et tutas est aliquando fallibile: unde impugnari potest. = Potest etiam negari ant.; quia infallibile judicium Ecclesiae de probabilitate opinionis non est judicium infallibile de illius veritate; neque datur potius infallibilitas probabilitatis cum fallibilitate veritatis speculativae in obiecto, ut patet. Veritas ergo speculativa talis opinionis potest controverti et impugnari sine praejudicio infallibilis judicii Ecclesiae.

51 Arguitur 3.º in duobus duplicibus opinionibus contradictoriis fundamentum unius est certo falsum; sed eo ipso tale fundamentum non est grave, et dignum assensu. ergo. Major est innegabilis; quia unum ex duobus contrariis certo falsum est, et debet etiam credi fundamentum illius. Distinguo majorem: est certo, et indeterminate falsum quoad nos, concedo; certo, et determinate falsum, nego majorem, et minorem de assensu probabili sub eadem majoris distinctione.

52 Certum est, unum ex duobus fundamentis bonum non esse; non tamen est certum, quodnam ex illis malum sit. Inde utrumque taliter proponi potest, ut judicetur sufficiens ad suadendum probabiliter intellectui condictionem ex quolibet illorum. Quod experientia confirmat: ipse enim Eximius Doctor sententiam tenet contradictoriam illius, quam docet Scotus, vel D. Thomas; et tamen dicet nemo, quemlibet ex his Doctoribus sententiam improbabilem defendere. Unicuilibet itaque sententiae illorum potest intellectus assentiri, et eandem, vel ab alia propugnare; at attentis motivis gravibus utriusque, potest utramque simul judicare probabilem.

53 Instas: in quo casu videmus sciat, unum ex duobus cibis esse venenum, et alterum sanum, quam inter se, et utrumque potest

dum inpuere non potest inclinari ad utrumque extremum, ... aliq: q̃ similiter. = Confirmatur: si e duobus viris, quae gravibus unus dicat pro domo ic; alter vero negat, neuter credendus, quia motiva utriusque ... videntur, sed id q̃ impellit motivi ... dentibus ... contradictoriis: q̃ neutri probabiliter assentiendum e. q̃ &c. = Ad inferius potest responderi: 1° negando ant., si utrumque Cibus prudenter appareat verum et reale; si q̃ndo ad movendos potentias sufficit bonitas apparens.

Respondetur 2° omisso ant. negando

55 consequentiam. Ex ante enim inferri intellectus natura sua impeditus ad assentiendum huic contradictorio pro alio, quando pro utroque militant fundamenta aequalia; at ipso stat, quod simul possit utrumque iudicare probabile, cum motiva gravibus fundamentis ... possunt ad assensum movere; sicut licet ... Loquuntur ... voluntas natura sua impedita sit ad elig... bonum ... utrique ... bonum apparens ... ad movendam voluntatem.

55

Ad Confirmationem dici potest, quod in casu illo duplicis testis potest intellectus iudicare neutrum utrique ... moveri grave ... quoad ... licet ... determinate. Sic in casu nostro, licet intellectus nulli contradictorio assentiatur determinate, potest tamen utrumque, fundamenta gravia saltem quoad probabilitatem iudicare. = Respondere etiam potest, omnia majori negando minorem, si utrique motiva in casu majoris mutuo eliduntur; quia aequalia sunt et nimia; fundamenta autem duplicis contradictorii ponuntur et diminuta, et inaequalia, ac proinde se mutuo non elidunt.

56 Ut plenior instantiae proponatur, observandum quod licet funda=

mentis alterutrius contradictorii procedat ex errore, et ignorantia potest tamen esse grave moraliter, quamvis non sit grave physice. Plura enim in suo esse physico vera non sunt, et in estimatione prudentum, sunt moraliter sunt vera. Sic matrimonium physice invalidum in bona fide contractum est moraliter est validum, et verum in ordine ad coniuges a peccato liberandos, etiam filios legitimos reddendos dum bona fides coavitationi perseverat. = Observa 2.º quod aurum falsum non est vere aurum; quia vere aurum est quid physicum ex sola apparentia incapax haberi.

57 [illegible] motivum, cuius obiective falsitas invincibiliter ignoratur, potest esse motivum vere grave; quia ad hoc sufficit vel veritas physica motivi, vel moralis in prudentum estimatione propter apparentiam veritatis, quae multum inclinat ad assensum. = Observa 3.º motivum falsum esse purum sophisma si certo, et determinate, cognoscatur falsum; non vero si invincibiliter ignoretur falsitas illius. Quod evenit in concurrentia duplicis contradictorii: unde nullum ex ipsis sophisma dici potest, vel sophismati aequiparari; et utrumque probabiliter infert conclusionem: quod sophismati convenire nequit. Cap. 3.º Alia argumenta.

CAP. IIII.us

Allia Argumenta.

58 Arguunt 1.º probabilitas intrinseca fundatur in scientia authorum, sed duplex contradictorium, nequit habere simul scientiam authorum, quia unum ex illis habet in authore suo ignorantiam et errorem; cum sit falsum: ergo. Confirmatur 1.º quia nulla est praesumptio scientiae, nulla est authoritas; sed in authoribus sibi contradicentibus nulla est praesumptio scientiae in utroque simul: ergo in utroque simul nulla est authoritas: ergo neque

probabilitas ab extrinseco. 2°: ubi est totalis repugnantia ad veritatem, nulla est authoritas; sed in praefatis authoribus est totalis repugnantia ad veritatem in utrisque simul; ergo.

59 Omissa retorsione videnda apud Lacroix tomo meo 222. Doctrinam Celam Dei, cujus super argumentum et quidem sequitur confirmationes. Respondeo directe data majore argumenti, negando minorem, ad probationem dico, et simul ad confirmationem utramque dico, unum est contradictoriis habere in suo authore ignorantiam quoad veritatem speculativam talis opinionis, non vero quoad veritatem practicam, et efficaciam fundamenti, quo probetur talis opinio. Idest in utrisque contradictoriis non potest dari simultanea veritas speculativa, quia unum debet esse falsum; potest tamen dari veritas practica, quia fundamenta utriusque gravia esse possunt, vel apparere talia.

60 Arguitur 5°: certitudo falsitatis pugnat cum probabilitate; sed in una ex duabus contradictoriis datur certitudo falsitatis; ergo. Distinguo majorem: certitudo falsitatis pugnat cum probabilitate sibi opposita, concedo majorem; cum probabilitate sibi non opposita, nego majorem. Contradistinguo minorem; sed in una e duabus contradictoriis determinate datur certitudo falsitatis, nego; indeterminate, concedo minorem, et nego consequentiam. Quando pro utrisque contradictoriis opinionibus dantur motiva saltem apparenter gravia, nulla ex his opinionibus est quoad nos, et practice certo determinate falsa, et exinde utraque quoad nos, et practice est simul probabilis.

61 Arguitur 6°: nulla falsa doctrina est sana; sed una e duabus contradictoriis falsa est; ergo sana non est, neque probabilis. Probatur major 1°: doctrinae sanitas est veritas; sed nulla doctrina falsa habet veritatem; ergo. 2°

omnis doctrina falsa si admittatur, reducit, sed nulla doctrina sana reducit, si admittatur. ergo. — Probatur omnis doctrina sana est a Deo authore; sed nulla doctrina falsa est a Deo authore: ergo. Probatur minor: Deus non est author illius doctrinae, quae dicere non potuit, sed Deus nullam falsam doctrinam potuit dicere. ergo. — Distinguo majorem: nulla doctrina falsa in praxi, quae speculative est sana; concedo majorem; nulla tamen doctrina falsa tantum speculative; nego majorem.

62. Vel aliter: nulla falsa doctrina est sana quoad cognoscendum; concedo: quoad moraliter operandum, nego. Doctrina falsa speculative sanationem, ut intellectus cognoscat, quia est error in intellectu, potest vero esse sana, ut voluntas moraliter operetur, quia potest excusare a peccato operationem, ut patet in conscientia invincibiliter erronea. Unde concedo majorem et probationem de sanitate in ordine ad cognoscendum; et illam nego de sanitate in ordine ad operandum; nec enim [illegible] potest aliquis veritatem speculativam.

63. Sic similiter dico ad probationem doctrinae falsae reducere quoad cognoscendum, non vero quoad moraliter operandum. Ita probationem distinguo majorem: omnis doctrina sana, quae nullam falsitatem nec speculativam nec practicam involvit, est a Deo authore, concedo; quae aliquam falsitatem involvit, nego majorem; et etiam minorem, nego explanandam. Probatio minoris non obstat.

64. Atque dico in duplici contradictorio non datur probabilitas necessaria ad recte operandum. Probatur antecedens: probabilitas necessaria ad recte dicentem se habet aequaliter ad verum et falsum; sed probabilitas duplicis contradictorii se habet aequaliter ad verum et falsum; ergo. De minore dubitandum non est; quia probabilitas communis est utrique contradic-

tomoquem verò ex illis [illegible] ad verum, et alterum falsum. Probatur maior: probabilitas necessaria ad rectam conscientiam nititur gravi, et prudenti fundamento; sed fundamentum grave, et prudens non se habet æqualiter ad verum, et falsum: ergo.

65 Nego antecedens argumenti, et distinguo maiorem probationis: probabilitas necessaria ad rectam conscientiam non se habet æqualiter ad verum, et falsum practicum, concedo: ad verum, et falsum speculativum, nego maiorem, et distinguo minorem; sed probabilitas duplicis contradictorij se habet æqualiter ad verum, et falsum speculativum, concedo: ad verum, et falsum practicum, nego minorem, et consequentiam. Minor syllogismi, quo probatur maior, non nisi de contradictione et maior accipi debet. = Expedita [illegible] sunt [illegible] conscientiæ veritatem vel practicæ, vel speculativæ [illegible].

66 Practica stat in prudentiæ [illegible] [illegible] veritas speculativa [illegible] conformitatem [illegible] cum [illegible] [illegible] potest simul in utroque contradictorio probabili; at non [illegible] in nullo dubitat [illegible] practica, quæ est regula prudentiæ [illegible] apparentia [illegible] [illegible] simul dari quia unum est conforme [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verum debet esse difforme. Quod vero probabilitas requisita ad rectam conscientiam non debeat habere veritatem speculativam, [illegible] ex loco citato, et [illegible] [illegible] [illegible] inferri peccatum [illegible] conscientia dubia, quæ [illegible] æqualiter se habet ad verum, et falsum, [illegible] speculativum [illegible] practicum.

67 [illegible] [illegible] opponantur rationes [illegible] probabiles pro utraque parte contradictionis, [illegible]

tui maneret necessario dubium et indeterminatum ad unam potius quam ad aliam; sed eo ipso quod dubium maneat, non habebit probabilitatem necessariam ad rectam conscientiam. Ad 1.um respondere potest negando majorem; quia tunc potest voluntas per suum imperium inclinare intellectum ad unam partem potius quam ad aliam. Pro hac responsione militant Patres Salas, Granado, Oviedo, Sforza, Compton, et sapientissimus Loyola in [illegible] Trac. 1° Disp. 2 § 1° ubi etiam aperte, D. Thomam docere, quod ex decursu contrariarum opinionum non resultat necessario conscientia dubia.

68 Firmatur efficaciter responsio: si enim prava voluntas potest imperare intellectui judicium temerarium contra aliquam famam proximi pro qua sint rationes probabilissimae; multo magis contra rationes probabiles, quae militent pro uno contradictorio, poterit imperari intellectui assensus erga aliud contradictorium, pro quo sint etiam probabiles rationes. = Respondere potest 2.° concessa majore negando minorem; quia intellectus detinetur in eo dubio [illegible] circumstantiarum opinionum potest ita reflexe judicare utramque partem probabilem, et proinde quamlibet prudenter eligere posse.

69 Doctrinam hujus responsionis traditur a Patribus Oviedo Controversia 3.a de conscientia puncto 2.° num. 18, [illegible] de actibus humanis Disp. 2, Sec. 2.a num. 3.° et admitti debet ab omnibus, qui docent licitum esse operari contra opinionem propriam juxta alienam probabilem: tunc enim utraque probabilis sit, et dubium prudenter deponit, qui operatur judicando, hic, et nunc esse licitam opinionem illam, juxta quam operatur.

Nota opinionem illam, quae eligerat, non [illegible] reputa[illegible] tamen indifferentem ad verum, et falsum practicum [illegible]

argumentum. Quod notate ergo dicimus. Cap. 4. Observationes aliquas circa probabilitatem opinionum.

Cap. IV.

Observationes aliquae circa probabilitatem opinionum.

1o. Ad argumentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] observandum quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opinionis probabilis, opinionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intenderet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] argumento, in quo probatur [illegible] [illegible] [illegible] vellet semper operari juxta opiniones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] operari [illegible] [illegible] [illegible] juxta [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] probabilis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod in tali opinione apparentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

2o. Loquemur de aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opinio probabilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probabilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absolute [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illius probabilitas [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible], [illegible] probabili [illegible] illius, quod eius ipse neget, vel ignoret probabilitatem non tollit, quod [illegible] probabilis [illegible]

72 Dividitur etiam in probabilis subjective, et probabilis obive. = Subjective quando quis assentitur [illegible] sententiae probabili utcumque. Obive, quando quis non assentitur [illegible] cognoscit tamen sententias probabiles. Dividitur etiam in certo probabiliter, dubie, et tenuiter probabilis. Opinio certo probabilis est, cujus probabilitas a nullo prudenter dubitatur, vel est opinio communis theologorum. Probabiliter probabilis, pro cujus probabilitate grave, et prudens fundamentum habetur, v.g. si D. Thomas doceret probabilis est hominem [illegible] alicujus contractus; Scotus vero affirmaret illo nomine probabilis [illegible] tenent [illegible] contractus esse licitus est probabiliter probabilis.

73 Opinio dubie probabilis est illa de cujus probabilitate prudens dubium oritur, quia nimirum dubitatur, an sit grave fundamentum illius, an veniant majores omni exceptione [illegible] auctores, vel quia aliquando alio cap. dubii prudens habetur. = Tenuiter probabilis est illa opinio, quae ita levi nititur fundamento, ut intellectus imprudenter illi assentire [illegible]. Ex quo apparet opiniones tenuiter probabiles esse tenuiter probabiles [illegible], et [illegible] quid. Idem P. Cardenas in [illegible] dissertatione 2a nu. [illegible] [illegible] opiniones contrarias tenuiter probabiles esse moraliter certas.

12 Cela[illegible] [illegible] [illegible] probabilitatem minimam opinionis probabiliter probabiles, non admittit at levi=

firmu duchu ab omnibus atque probabiliter scibile non enim [illegible] ... scibile probabiliter probabile non e simpliciter pro[illegible] babile ... ly probabiliter e idq quod ly probabile, vel non: [illegible] maxima erit repetitio, ... et valet atque ac prudenter approbatum ... probabiliter, sed certo proba[illegible] bili erit ... probabilitas opinioni probabili, vel cognos[illegible] citur certo, vel probabiliter ... certo ... certa probabi[illegible] litas ... probabiliter dabitur processus in infinitum, quod absur[illegible] dum e ... ad ... deest ... nego consequentiam.

Disparitas e, quod

15 ly probabiliter e ... alienum ... scibili, hinc quia ... [illegible] dicitur, ... dicat aliquid incertitudinis. Et non e ... probabili; sed potius illi ... differentia propria, quia probabile potest vel certo, vel probabiliter cognosci ut ... Ad 2 dico, per ly probabiliter duo ... significari, ac per ly probabile ... probabiliter significatur modus, quo ... ly probabile cognoscitur; ly probabile e ... cognitio ... modus attingendi ... duplex e alius certus, ... probabi[illegible] lis alius: unde non additur frustra probabiliter ... probabile, sicut frustra adderet scibiliter ... scibile, quia scibile, et scibiliter idem ... nec ... modus attingendi scibile, ... significatur, nec non e alius modus attingendi scibile, ... [illegible] ter.

16 Ad 3 dico: duplex posse judicium intervenire circa proba[illegible] bilitatem opinionis. Aliud directum, quod erit probabile, ali[illegible] ud reflexum, quo certo cognoscam illud judicium directum de opinioni probabilitate existere in meo intellectu. Inhaec alio judicio reflexo intellectus sistet: unde processus in in[illegible] finitum vitabitur. Alia minoris momenti, ...

harum distinctionum explicatio videnda sunt apud Auctorem a n. 143 usque ad 165. = Cæterum reliqua hujus probabilismi monstrum concernentia, temporis angustia postulant. Quæst. 2ª An liceat uti opinione probabili, relicta probabiliore, et tutiori? Cap. 1. quæstionis status; et sententiæ referuntur.

QV.º IV.ª

An liceat uti opinione probabili relicta probabiliori, & tutiori?

CAP. I.m

quæstionis status; & sententiæ referuntur.

57. Si quæ in orbe literario difficultas acerrime exagitatur, est, qua modo stabilire tendimus circa liceitatem opinionum probabilium. Quæritur quod an in concursu opinionum, quarum altera sit absolute, et in se probabilis, altera vero probabilior aut tutior, liceat ne eligere, et sequi opinionem vere probabilem, licet minus tutam, relicta probabiliore, aut tutiore? Sententia affirmans dicitur benigna, negans rigida. 1.ª appellatur probabilismus, 2.ª antiprobabilismus. 1.ª fere per saeculum incepit passim inter Theologos obtinuit possessionem.

58. Quod vel adversarii plane concedunt; quia ita communis, et indubitata erat apud authores, ut plurimi ea supponerent, et uti doctrinam absque ullo scrupulo, tum in Seminario, tum in dubitationibus, illam sequerentur. = Tempestas post modum oborta est et de liceitate opinionum probabilium in concursu probabilioris acriter dimicatum. Unde nam tempestas emanaverit, nescio. Sed 1. fa...

[illegible] proximum Doctoribus [illegible] [illegible] vel
[illegible] [illegible]. = [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] pro=
[illegible].

79 Si ergo [illegible] non [illegible] habere [illegible] medij
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ob=
servantiam [illegible] [illegible] erat [illegible] medij [illegible]
[illegible] [illegible] Eucharistiae [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] argumenta, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Illustr. ac Reverend.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
D. D. Franciscus de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] introductione [illegible]
[illegible] sententiae [illegible]

80 [illegible] Catholicae [illegible] [illegible] [illegible]
Bartholomaei de Medina, [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] P. [illegible] [illegible] de [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Communem [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] de sententia benigna aut [illegible]
[illegible]; [illegible] in ecclesia, et schola [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible] Doctoribus in ardua, [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

81 [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sententia [illegible] [illegible], [illegible]

babiliorem, neque minus probabilem opinionem esse amplectendam, sed illam tantum, quae verior. At omnibus refutatur rigorismi doctrina: in quibus intellectus noster plerumque [illegible] nisi ex duobus contradictoriis, non veri. [illegible] nit Cella Dei dicens; quod debemus operari juxta illas opiniones, quas veras judicamus. Si autem in re vera non sit operatio bona nec bona esse, nec mala, sed indifferens in individuo. Hanc doctrinam rigoristarum praecipue [illegible] de conscientia invincibiliter erronea [illegible] asserimus.

82

2a sententia docet nunquam licere sequi opinionem probabilem, vel probabiliorem, relicta tutiore. Auctores hujus sententiae dicuntur, vel tutioristae dicuntur. Fuerunt ex illis Janseniani absolute, licet non ideo Janseniani fuerint, quibus adde Vincentium Baronium, Adrianum, et juxta aliquos Palanco. 3a sententia tenet non esse licitum sequi opinionem minus probabilem, relicta probabiliore, quamvis haec sit minus tuta, et multo minus illud licere, si probabilior etiam sit magis secura. Probabilioristae sunt hujus sententiae Doctores, quos optimo opere illustrant [illegible] [illegible], ac P. [illegible] Dom. in opere de probabilitate.

83

3a sententia affirmat licitum esse uti opinione minus probabili, quae tamen vere adhuc et firmiter probabilis sit, etiam relicta tutiore et probabiliore. Benigni sunt hujus sententiae Patroni. Illos [illegible] enumerare longissimum esset, satis sit adnotare, quod ex prioribus datis usque ad tricentos refert P. Terillus [illegible] cap. 38 num. 33 addit, quod amplius [illegible] Doctoribus quadraginta correspondentes huic sententiae. Vos in Eruditissimum Lacroix remitto, qui omnes

83 innumeros refert Cardinales, Episcopos, Religiosos, ex pluribus familiis, Thomistas precertim, et fere omnes Societatis. Postea addit Seculares plurimos ex variis gentibus, et regnis. Cap. 27. Liquet premittit, et statuit conclusionem.

CP. JJ.m

Quaenam premittit, et quam statuit conclusionem.

84 Ex authoribus Viennensis nobis iniendis, et ipsa illorum doctrina magis infirmioris, et authoritati pendet. habet, quia doctrina adversariorum potius debetur, quae rationibus defenditur aliquibus nimium certa, quod in theologia moralis reformatores glorientur, et simul omnem moralitatis quoque dilaserent, de authores benignos, illorumque sententiam amaris improbationibus mirerunt. Vincta proferamus in medium ut miretur, Vicinamur, ne scandalis in animis fideliter proferre mitto.

85 Caecos, et caecorum Duces probabilistas appellant. Illorum doctrinam animarum saluti, christianae que reipublicae perniciosam, et ad inferos deducere proclamant. Thomista quidam in Societas omnibus vocatur; quamvis ij soli, et non plurimi e Dominicana Familia probabilismum foveant. De eius Patre Tamburino veritas autem, Lessio, Liberiores, et periculosas opiniones defendere. Huic tunius alter Doctissimus Pater Ferillus his laudibus accidit vulnerat Ferillus. quot verba profert in tantis errat, et fallitur. De M. Lonet verba facere Christianus impedit Dolor. Quis a tot amaritudinibus refertam propugnare sententiam audebit.

86 Pro majori illustratione hujus sententiae veritatem premittendum est aliquas circa probabilitatem propositiones a Summis Pontificibus esse damnatas. In primis Alexander VII damnavit illam, cujus mentionem fecimus num. 25 hujus disputationis. Deinde Innocentius XI proximius ad rem accedentes tres propositiones, velut scandalosas, et in praxi perniciosas sub excommunicatione latae sententiae Romano Pontifici reservata proscripsit. Et sic se habent.

87

Non est illicitum, in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum damni gravis incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. 2ª Propositio haec est: probabiliter existimo judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem. Tertia vero: generatim, dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

88

Expendendum est ... hisce propositionibus damnatis nequaquam impeti auctores sententiae benignae: hi enim sacramenta, et sententias proferentes a judice excipiunt a materia hujus quaestionis. Et circa 3. propositionem dicunt probabilitatem tenuem non esse veram, sed dubiam probabilitatem; consequenter qui non agere prudenter illum, qui operatur juxta opinionem tenuiter probabilem. Hinc sequitur non licere ... opinione tenui: quod etiam prohibetur per 1. et 2. propositionem.

simpliciter vero per illam damnatam, licet non intr... nisi boni. Videndus P. Martinez ... num ... eandem propositionem damnatam.

81.

Pro nunc ... advertere, quod regulariter loquendo circa materiam, et formam sacramentorum, ... sequi ... probabiliorem ... vel ... probabilem ... opinionem illam, quam ... damnatam ... loquendo, quia ... necessitatis, ... valore ... de quibus ... sacramento; vel ... ab Ecclesia suppleri ponuntur.

Unde ... 90.

... In ... circa ... non ... opiniones ... sacramentis ... licitum est sequi opinionem probabilem ad integrale ... jurisdictionem, ... et probatione ... opinionem ... ab Ecclesia jurisdictio ... probabilis ... Ecclesia ... et clare prohibita fuerit ...

... et ... ab ...

91.

Nunc patet, et ... nostra ... non ... sequi opinionem ... utramque: ... licitum est sequi opinionem absolute probabilem ... minus tuta ... licitum est sequi opinionem ...

habet, pro se majus, l[vel] aequale rationis, et authoritatis pondus; sed opinio absolute probabilis, l[vel] probabilior, quamvis minus tuta, habet pro se majus, l[vel] aequale pondus rationis, et autoritatis: ergo. Maior est inabilis: quia operans pro illa opinione prudenter operatur; imo prudentius, quam operans pro opposita opinione, quae minus authoritatis, et rationis ponderis habet. Minor etiam liquet, alias talis opinio non esset absolute probabilis, l[vel] probabilior.

92

Probatur secundo efficaciter tantum stabilitas eius sequi opiniones D. Thomae; sed potius plures sunt, l[vel] solum probabiles, l[vel] probabiliores, et minus tutae, quam oppositae: ergo. Maior nititur authoritate rebellionis nam non pluries ... l[vel] a Dominicano Martinez de Prado innumeris probabiliores plures ut ipse ait tom. 1 quaest. moralium cap. 1 de distinctione § 1. Aliqua in omnibus profero. 1º Ang[elicus] 1ª 2ª q. 96 ar. 4 in corpore docet, Legem humanam profere non aut intimare; sed opinio contraria probabilior, et tutior ~~[illegible]~~, cum multitudo dalibertatem legis ut videre est apud Dianam p. 3. trac. 8. resolutione 63, et apud Em. Cardenas Disp. 25. cap. 3.

93

Secundo, idem Ang. 2ª 2ª q. 185 asserit Episcopum non teneri ad restituenda bona, quae sibi supersunt, et non impendit in usus pios; sed quamvis opposita probabilis est, et magis tuta, et ut tale defendit a[d] ... primae notae, quos refert Phil[ippus] ... de justitia et jure cap. 2 dub. 6. Tertio: in 4º dist. ... l[vel] ... art. 51 docet. D. Thomas adultum, qui ad baptismum accedit cum distinctione peccati lethalis, non teneri ad eliciendum contritionem: oppositam contra tutiorem est, et probabilis, defendit Vasquez a Navarro; Soto. ... et aliis multis dicit apud Moya saepe citatus.

94.

Respondet Baronius, opiniones D. Thomae eo ipso, quod ab Angelo defenduntur reddit eandem oppositam improbabilem. Respondeo Baronius non est de fide ... nec magis habet authoritatem, quam per affectionem, et liberam voluntatem: Idem, et eodem jure Scotista pro D. Subtili, et idem ... Suarezista ... potentiam ... Hae alia Baronii arbitraria responsio ... pugnantem; nec insolubilem probationem, quam ipse fodit incidamus.

CAP. IIIm

Prima conclusio liberatur ab objectionibus.

95 Objicies pro illa communima sententia proverbia: in dubio tutior pars eligenda: item tene certum, et dimitte incertum; quod tertio ex Divo Augustino deduci videtur. Tandem ex Antonino Mag. q. lib. 2 ant. 13. cum faciat contra legem Dei, non excusat a peccato, quamvis non faciat contra conscientiam. Ad proverbia illa, et similes juris textus respondeo primo; quamvis tales regulas esse purum consilium; non vero praeceptum. Ita ex D. Antonino, quem citat Lacroix num. 290. Resolvo secundo loqui de dubiis rigorose talibus circa liceitatem, et illiceitatem operationis.

96 . Quando, quis operatur ex opinione probabili non habet dubium rigorose tale, sed potius dictamen certum practice de operatione honesta. Hinc adjicio tertio textum esse intelligendum de dubio practico; non autem de speculativo. Respondeo quarto alios de dubio facti; non vero de dubio juris: ut si certo de voto, dubites, an illud adimpleveris, tutior pars quam est eligere, est adimplere votum. Si autem dubites, an emiseris votum, non teneris; ea dubium in secundo casu est dubium juris; in primo dubium facti. Ad autoritatem D. Augustini, ubi loquitur de agentia ... honesta, quae a peccato non excusat, loquitur contra conscientiam operantem.

Objicies secundo: qui eligit sententiam minus

97 . tutam relicta tutiore, se exponit periculo peccandi, cum possit esse manifesta; ergo minus tuta, quae eligit. Dicas primum: se exponit periculo peccandi materialiter; secundo; omitto: peccandi formaliter; nego: minorem, se exponit periculo peccandi materialiter: quod peccandi formaliter ... haec conclusio: peccatum in operatione materialiter malum sub ignorantia... ergo qui eligit sententiam minus tutam, relicta tutiore, exponit se periculo peccati materialiter: ergo licet.

98 Respondeo ad instantiam distinguendo primum consequens: se exponit periculo peccandi materialiter, quod vitare non tenetur; secundo: quod vitare tenetur nego primum, et secundum consequens. Ad probationem dico: peccatum non est formaliter in operatione materialiter mala quando datur illius cognitio, et obligatio cognitio vitandi illud; ... si haec cognitio non habetur: inde enim resultat ignorantia invincibilis ex cujus

a peccato formali, quia quidquid ignorantia dat quando secundum se non assequi non possumus, illud ad illud assequendum non tenemur; sed ad illud non tenetur quis, quando operatur ex judicio prudenti habito ex opinione probabili, ut supponitur: ergo.

99

Objicies 3.º contra doctores, pro probabilitate: operatur ratione contingentis minus bonum relicto tutiore. Sic hoc imprudenter operari: ergo peccat. Probatur antecedens primo: imprudenter operatur qui in re gravi sequitur viam magis periculosam, cum habeat magis securam. Secundo: prudenter operans habet infallibilem certitudinem honestatis; sed hoc illa hoc certitudinem non habere; sed potius formidinem peccati: ergo. Ad antecedens ad 1.um: cuius propria probatio duplici sensu supposito intelligendum. Primum, quod opinio tutior sit securior via ad liberandum a peccato formali, stante huius suppositione, dictum ex dictis a n.º 11 huius disputationis.

100

Ubi ostensum est unam opinionem dicentem aliam, non in ordine ad liberandum a peccato formali, sed a peccato formali, ad quod est materiali. Secundum, quod opinio probabilis sit via periculosa in ordine ad peccatum formale eo ipso enim, quod sit minus securior, non in ~~...~~ quod sit aliquo modo periculosa in ordine ad liberandum a peccato formali; sed solum est minus certa licet a formali et sola a materiali peccato. Hinc talem viam amplectens imprudenter operari non est dicendum; sed ad summum magis prudenter operari dicendus erit, qui optimam securiorem viam sequatur.

101

Ad secundam probationem antecedentis sermo magis de infallibilitate practica, et illa non de speculativa. Similiter dico ad minorem, quia vera est de certitudine speculativa, falsa vero de practica, ex dictis a nobis tota quaestione 1.ª disputationis 1.ae. Ut operatio licita sit, ac extra omni peccato immunis, sufficit practica certitudo in dictamine conscientiae de illius honestate; non vero requiritur certitudo speculativa. Unde concedi potest, quod obiectum opinionis non est verum, sed, etiam licita sit operatio probabilis tendens in obiectum tamquam verum.

102

Objicies 4.º ex Banne: illa opinio est eligenda sub qua nullo modo suspicatur, neque est illicitum: sed talis tantum est opinio tutior: ergo. Similiter proponit Bannes ad recte operandum non sufficere opinionem probabiliorem pro libertate contra legem; et sapientiorem patrum propositionem damnatam ab Alexandro VIII: Nec data lex, ubi quando est maior, sub qua nullo modo suspicatur, neque esse illicitum. Acto dictamine practico ultimo conscientiae; secundo: acto judicio directo vel speculativo; negatur. Solus concluditur cum eis quae dicta nominatur num. antecedenti.

103.

Objicies ex eodem: si quis videat aliquid a longe se moventem, et nesciat an sit fera, vel homo; imprudenter judicabit, quod probabilius judicat esse feram: ergo. Similiter. Ratio antecedentis; quia si vera homo esset, fieret homicidium: unde tutius eligere debet. Ratio vero antecedentis, negando consequentiam. Disparitas est; quia judicium speculativum nequit removere [illegible] dignum, sive periculum occidendi; nec tunc dat aliquid, quod homicidium impediat: unde peccavit si sagittam emiserit.

102. At in casu nostro ingo agit de vera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probabilitate opinionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per eg[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod hic resultat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dictamen [illegible] [illegible] [illegible] in operatione [illegible] [illegible] [illegible]. Hec [illegible] amplectenda est quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] pro [illegible] opinionis. Nota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dei [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possumus absolute [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magis.

CAP. IV.^m

Secunda, et principalis conclusio circa licitum usum opinionis.

105. E[illegible]: licitum [illegible] opinionem [illegible], quae vere, et absolute probabilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probabilior [illegible] [illegible] [illegible] minus probabilis, quam vere, et absolute probabilis sit. [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] authoritate [illegible] [illegible] Canonum, et Pontificum, qui plura decreverunt, sequendo [illegible] minus probabilem [illegible] pluribus ostendi [illegible] [illegible] [illegible] Greg. VII. Martin. V. [illegible] Eug. IV. [illegible] [illegible] in matrimonio rato, [illegible] [illegible] probabiliori [illegible] [illegible] [illegible].

106. Alexander III. dispensavit in voto [illegible] [illegible] cum Nicolao [illegible] [illegible] monacho [illegible]. Honorius II. cum Ramiro Monacho Rege Aragoniae, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probabiliorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Monetur [illegible] [illegible]; [illegible] Pontifex operari vere [illegible] [illegible] probabiliores. [illegible] [illegible] facit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum in suis particularibus decisioni[illegible] possint errare.

107. Nemo, an [illegible] [illegible] [illegible] illos [illegible] [illegible] posuerit in Caelis [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] Pastoribus honorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pontifices [illegible] [illegible] illorum [illegible] decisiones [illegible], [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] magni authoritatis ponderis habent; et decretalibus responsionibus [illegible] [illegible]. Caput, [illegible] supremo capiti Ecclesiae [illegible] [illegible] [illegible]. Alii [illegible] [illegible] [illegible] probabiliores fuisse ab [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] babiliores.

108. Sed [illegible] voluntarie, qui [illegible] [illegible] posset, Pontifex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inveniet in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pontifex in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] facilius, et prudentius dicere possumus Pontifex probabil[illegible] iudicasse [illegible], quod [illegible] opinionis minus probabilis, probabilitate [illegible] [illegible].

109. Procedo [illegible] ad [illegible] locantia [illegible] [illegible] DDr. quasi innumerabilium numerus eorumque doctrina, et pietate exornatus efficacissimus est ab aucto[ritate] [illegible] argumentum. Non omnis itaque est audacia opponi cum Seneca dicenti: argumentum pessimi turba est: dictum enim generalis [illegible], si turba de plebe sit; non ita, si de nobilioribus doctrina, et pietate viris distribuatur. Reclamat Catta Di in illa turba DDrum plenes, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible]. Humilius de se, de aliis vero potenat nobilius sentire Catta Di.

110. Jam [illegible] benignae istius theseos inter Cetta Dei sectatores non dispares; et fere omnes [illegible] [illegible] maiorum [illegible] adhuc: per nullum particularium DDrum multitudinem [illegible] fideles reddi [illegible] de non peccato; id solum per veritatem [illegible] conformitatem cum divina lege. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullius auctoritas [illegible] [illegible] peccato, [illegible] [illegible] omnium [illegible] [illegible] probabiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] VIII. [illegible]. Cum [illegible] certo apparere [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] tamen esse in illa sententia, quam plures DDres [illegible]; ad sententia benigna plures sine dubio [illegible] [illegible] [illegible].

111. Delapso [illegible] [illegible] obligatio requirit [illegible] probabilem, quando certo non constat de lege indicante talem obligationem, sed de eiusmodi lege non constat. Maior [illegible] in illo communi effato in dubio melior est conditio possidentis, quod non solum in materia iustitiae [illegible] esse, sed etiam in aliis materiis est communissima DDrum sententia cum Eminentissimo Card. de Lugo [illegible], disp. 20. 63. 5. [illegible] 45. et ex cap. [illegible] 31. de officio, et potestate judicis, ubi de lege dicitur: nisi de mandato certius [illegible], exequi non cogeris, quod mandat.

112. Minor [illegible] patet, quia certo nequit constare de lege quamdiu adest opinio vere probabilis in contrarium; et datur haec opinio vere probabilis, imo et probabilior, si [illegible] maior DDrum numerus; et maius rationum pondus pro nostra, quam pro adversariorum sententia. Confirmatur pro: [illegible] [illegible] [illegible] illa lex non est sufficienter promulgata: ergo non obligat. Illatio est [illegible] Magistri [illegible] [illegible] [illegible] 2. ubi post pauca, quae ad rem faciunt, concludit: unde promulgatio [illegible] necessaria est ad hoc, ut lex habeat suam virtutem. Hinc Gratianus in c. In istis, dist. 2. ait: Leges instituuntur, quando promulgantur.

113. Antecedens probatur: non est sufficienter promulgata lex, quando [illegible] publicatio, [illegible] probabiliter negatur; sed probabiliter negatur ab auctoribus nostrae sententiae. Ergo. Maior certa videtur, et minor est evidens; quia evidens est, nostram sententiam esse probabilem. Confirmatur secundo: quia temerarium est damnare errores culpabiles, [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible] qui docent sententiam benignam cum illa lege, et illius obligationem dicunt ignorare; incredibile autem est, quod post maturum examen, et per longum [illegible] [illegible] tot viri doctrina, et veritate [illegible] legem illam non invenerint.

114. Haec erunt [illegible]

96

tu plus, qui operat ex ignorantia invincibili legis, l. obligationis n. peccat, sive lite operans ex proprio motu, minus valet, a parte rei fla sit, operat ex ignorantia invincibili obligationis ad oppositum. q. haec firmanda manent. Quod magis planum est, dari ignorantiam legis impe rate ex alio ignis minus probat; quia est incertitudo talis legis. Quo vero haec ignorantia invin cibilis sit, pbl: est ignorantia, quam operans vincere impot, l. n. tenetur: q. est invincibilis.

Contra insurgit

115

qui ani. complicas vincibilis ignorantia, quam tradit ... ubi ait: amor ... absolute, sive secundum ... scire n. tenetur. Ais vero probat; quia nemo ... judicare ... ut hoc docti ... movent ... fundamenta, ... tenet ... judicare ...

116

ad aug. **T**ertia probatione, ... illius ... pura imprudentia ... respondet ... sufficiente ratione probabilitatis ... respondere ... observa 1º ... operans ... sufficit ad ... judicium legi ... fecisse ... incertitudine ... dependet ... dubium ... incertitudine ... **O**bservo secundo contra Cellam Dei, et Camanag: quod lex sive divina sit, sive naturalis, sive hu mana ut obliget, ... nota, l. sufficiente probatione, quod ad nos, aliter n. obligabit.

117

Divi na positiva ... l. per praeceptum, l. per revelationem ... naturalis ... humana ... dictamen ... explicatione. Rogo, ... prata, l. revelata est lex, ... probabiliora ... rationis dictamen ... legislator humanus ... apparet ... **O**bserva tertio contra eundem Cellam Dei ... n. inferri ... n. extravagante ... dari ... lex, quae a nobis ignoratur.

118

Quaero contra Rebeng divinum ... quod ut lex me obliget, debet mihi ... constare ... nam, l. debet ... mihi ... carea illius legis: aliter est ... libertati ... illa legem ... Unde ... illam; ... mihi ... Praeterea ... probationem ... illius legis ... nostra ... quod ... probationem ... judicare ... ignorare, an ... ignorantia invincibilis de qua loquimur ... probatione.

CAP. V.m

Alijs probaobs firmatur nostra secunda conclusio.

119 Quinto probat: secundo operans sequendo probabilem relicta probabiliore non operatur imprudenter; ergo non operatur sequendo talem opinionem. Sequela constat: quia omnis peccans [illegible] operatur. Probatur antecedens: quia operatur probabiliter, operatur [illegible], et gravi ratione, sive [illegible] ad rectam rationem; ideo qui operat [illegible] firma, et gravi ratione non operatur imprudenter; ergo. Resp. distinguo: motivum esse firmum et grave [illegible] illorum, qui illud assignant tamquam verum aut verisimiliorem; non autem illorum, qui aliud verisimilius aut minus verisimile posuit.

120 Ratio: quia ubi tale motivum non potest approbare in genere [illegible], quod oppositum [illegible] magis verum, aut verisimilius. Inde motivum illud manet improbatum. Secundo: quia quod unum motivum probabilius sit, non tollit, quod alterum sit simpliciter probabile; imo hoc simpliciter probabile supponit eo ipso, quod aliud sit probabilius: manebit ergo firmitas, et gravitas simpliciter talis in motivo vere probabili; sequendo ergo opinionem nitentem huic motivo absolute, sicut simpliciter grave, et firmum. Hic operans [illegible] operans prudenter operabitur, nec non operabit imprudenter, quod satis est, ut talis operatio licita sit, et a peccato immunis.

121 Inferes, quod sicut possumus judicare simpliciter prudenter unum motivum in concursu alterius, quod sit magis prudens: ita possumus illud judicare simpliciter [illegible] aliud [illegible] Impugnat solus, et efficaciter confirmat secundo: non solum licitum est agere, quod est melius et [illegible], quod est bonum: ergo [illegible] solum licitum est sequi, quod est probabilius, sed etiam quod est simpliciter probabile. Antecedens probatur: quod omnis [illegible] tuta conscientia matrimonium inire posset cum eo ipso praeferat matrimonium [illegible] bonum statui Religionis, qui secundum se est melior.

122 Contra infert: quia probabile simpliciter est simpliciter bonum, et probabilius sit aliquid melius: ergo sicut in concursu boni, et melioris [illegible], et eligibilis [illegible] meliore relicto: ita in concursu motivi probabilis simpliciter cum probabiliori potest intuari [illegible] probabili, relicto probabiliore, et [illegible] sit [illegible] secundum se: sit tamen ex imperio voluntatis ut supra [illegible] insinuatum est [illegible] consequentis [illegible]. Omitto responsiones alias, ex quibus [illegible] dictum impugnatur facile.

123 Probat sexto: secundo licitum est docere opinionem probabilem relicta probabiliori, et tutiori: ergo licitum est sequi opinionem probabilem relicta probabiliore, et tutiore. Contra infert: si non licitum esset [illegible], sequi illam opinionem, quam docere licitum est. Antecedens probatur: si non esset licitum docere opinionem illam, licitum esset, quod in tot monasteriis, et Religionibus habetur in usu, scilicet obligare Magistros, vel Doctores etiam sub juramento ad defendendas opiniones alicuius particularis Doctoris, v.g. D. Thomae, Scoti, Ex. Suarez.

124 Ratio: quia [illegible] posset, ut [illegible] probabiliores sit opposita, praesertim in una schola tangit in religione, licitum [illegible] usus, imo et invalidum juramentum; quod absurdum [illegible] non reputabitur. [illegible] aliqui judicent tamquam probabilius Beatam Virginem fuisse [illegible] in originali; tamen licite, [illegible] sanctissime [illegible] Virginis Immaculatae [illegible], celebrant: licite vero [illegible] agerent cum opinio benigna sit [illegible] illorum minus probabilis: hoc autem dicere temerarium est: ergo.

125 Probat[illegible] ab absurdis: pro oppota [illegible] nimis gravat [illegible] [illegible] jugy. [illegible] Celladi, qui hoc [illegible] ponit in [illegible], et in affectu erga [illegible] vo in praecepti, quod [illegible] ad [illegible], ancta, dura, et [illegible] [illegible] est. Omittimus [illegible], [illegible] credi, [illegible] ee adeo [illegible] mandatorum [illegible]; [illegible] Joannes Ep. 1. cp. 1. dicat et mandata eius gravia non sunt: quod si carni, [illegible] [illegible] repugnat; [illegible] [illegible] de naa suis [illegible] relicta.

126. Secundo: onus, quod supra imponit Probabiliorismus, est obligatio, quam quisque habet ante quolibet operationem [illegible] quaerere, quae sit opinio magis probabilis: quod intolerabile dicit ad E. p. noster [illegible] 12. §§. 6. md. 8. Tertio Advocatus non potest surgere [illegible] [illegible] minus [illegible]; [illegible] tenebit sine mercede ulla, [illegible] [illegible] utriusque partis argumenta discutere, primumque partem aliquam tueri, posita [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] ratione sibi probabiliore, et postea maior [illegible] ocurrat ratio, tenebitur [illegible] rescindere. Quod si post hoc, rescitionem nova [illegible] ratio superveniat, tenebit iterum [illegible], [illegible] in infinitum. Vide alia apud Lacroix [illegible] 293.

CAP. VJ.m

Quibusdam argutis paratur solutio.

127 Arguit [illegible] SS[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opinionis probabilis, [illegible] [illegible] tenere. Omitto [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]; quia neque de probabiliore [illegible] [illegible] [illegible], sed de utroque [illegible]; quia [illegible] certo [illegible] [illegible] opinionis, [illegible] probans; Si autem aliquid [illegible] dicit [illegible] [illegible] sequenda esse, hoc est [illegible], non [illegible]. Praeterea [illegible] magis [illegible] tuta sint, non semper sunt magis probabilia. De [illegible] D. Thoma [illegible] [illegible] locuti sumus. Divus Aug. nec minimum nobis opponit in loco citato à Reverendissimo [illegible] 10.

128 In [illegible] damnat Sti Doctor eos, qui asserebat turpe esse viro [illegible] Sapienti errare: unde cum omnia inceda

vult, frustra conamur veritatem inquirere: id in omnibus entibus sui perfectio est, et ad ipsum alia possumus verisimilia judicare, quia ipsum probabilia esse debent, ut conformiter ad ea possumus operari. Quapropter vel doctrina ista doctrina nostrorum Doctorum prae habet; neque veritatem inquirimus; neque directioni huic et aliis probabilibus praestamus: et operamur quae practica certitudine, de honestate operationis.

122 Atque recipit: Christus dixit: Ego veritas sum. Et non dixit ego sum probabilitas: ergo operari non licet juxta opinionem probabilem. Sic docet Cellal Doctor totius Doctrinae Bonitatis claudit in illis vocibus. Magnum scimus, quia verax est, et ex variis locutionibus Dei, quod docet inquirendam esse veritatem, et veniendam ut sit perfectio. Resp. indirecte: Christus non dixit ego sum etiam probabilitas: ergo operari non licet juxta ipsam probabilitatem. Nego consequentiam; quia veritas debet inveniri, et ideo etiam juxta ipsam probabilitatem. Ad confirmationem nego veritatem utique inquirendam esse, quod si invenitur, juxta ipsam debemus operari.

Bo Si vero inveniri non possit, et putas perdere veram probabilitatem juxta quamlibet potest operari; quia nulla duplex in Deo, neque in utraque veritas ... . Si non operaris juxta alteram hanc veritatem non attingas, id peccatum erit, et errore invincibili excusaberis juxta dicta in probabilitate ... Plures congerunt adversarii Canonum textus, quibus solutio patet ex dictis ad primum argumentum 3ª partis hujus cp. 3. hujus quaestionis.

131 Atque iterum instas: probabilitas est quae in deserviret ad vim, et ad finem: a qui querit, veritatem non inquirit, et iterum operat. Hoc in eo volo dicere directe, non de re sed sensibili, sive non; quod enim licitum est. Praeterea quod argumentum in ignorantia invincibili, et probabilitate, quia ipse eius qualitate conjungit. 2º autem est absolute finis, juxta dicta quae contra hunc disputationis. Item omisso antecedente, nego consequentiam; quia in illa indagatione stat certa veritatis inquisitio. Quod si veritas non apparet: acquiescat probabilitati judicium directum, et ad operandum

quod judicij reflexi, scilicet, volo pungere, quia nescio an sit venialis, consequenter talem nec, ideo nulla lex me obligat ad non pungendum.

132. Instabis: talis homo non habet regulam suae operationis Legem aeternam, sed solum probabilitatem: ergo contra, quia praeter non agit contra Legem aeternam Dei. Haec instantia solvit pro ex dictis de ignorantia invincibili. Secundo dicitur ergo: concedo, loquitur de Lege aeterna, sive voluntate Dei potius praeceptiva; nam vero de voluntate Dei, sive lege aeterna permissiva. Jam voluntas Dei saltem permissiva permittit id, quod invincibiliter ignoramus esse prohibitum, et probabiliter judicamus prohibitum non esse.

133. Hinc falsa est secunda pars illationis: siquidem probabilitas, seu opinio probabilis non est regula nostrae operationis, nisi ad summum remota, et fundamentalis regula prima secundaria; est ultimum dictamen practice certum circa honestatem operationis, quod quidem dictamen applicat proximae regulae, scilicet Legem aeternam, vel Dei voluntatem, sive praeceptivam, vel permissivam, cui tunc casus operatio evadit conformis, vel saltem non difformis: unde a peccato excusat. Inferas, quod operans ex tali dictamine practico, certus practice est, quod non agit contra Legem Dei; sed potius agit juxta Legem Dei saltem secundariam, et permissivam. Videatur Lacroix a num. 338. circa hanc Legem permissivam.

139. Aliqui quarto contra: Christi Lex: siquidem benigna est minus certa, quam rigida: ergo est obligatio sequendi rigidam. Probant contra ex D. Aug. Libro de Baptismo contra Donatistas: graviter peccat in rebus ad salutem animae pertinentibus, vel eo solo, quod certis incerta praeponat. Confirmatur eo dicitur: idea lex evangelica tenenda est, quia omnes dicunt, nos in ea salvari posse; non vero [illegible], dari salvationem in aliis legibus; ideo ergo omnes dicunt, nos bene agere sequendo [illegible]

babiliorem vo dicyt seqdo pbaba Ad anguty pro nat ans; qa lt seqda sq ta sd tutior, ad n e certior: maior enj nao dat p sghia nostra.

135 Sequdo

omisso ani nat coa; lt nostra sghia minus certa sd n ideo ed incerta: 18t enj sufficit certitudinem practicam de honestade operaonis; quod sufficit; alaz tenemur sequi tutissimus, qd fly e. Ita plagnt D. Aug. ibi loqi de eo, qi svintus de veritate fidei dubitabat adhuc an bene agenet recipido Baptismum int hereticos. Spline nil sa nos, qi dq dicimus in Sacramentis, et rebs ad salutz neaxis neate mistenii, pbaliona et tutiora sequda. Hc Ob hc raone, paritas d firmaonis.

136 Auctores gravissimi

instea Cella D. Jyrus, et Camargo; qbs satisfaciens, si n dei pro Auctoras n paucos improbare judicare sghia seqdg. Ita tenillo. Moya. Joannes a Sto Thoma, Prado. Sanchez. Stoz, et Cardenas in 1a Crisi. diss. 56 unde nostra sghia moralit certa evadit. Qd d firmat p ad certaionem prjcipug pta ipsos anguta pbaba cedyt pr pbaliona, et pbalia n maneyt; sd anguta nostra sghia pbaliora int si cerde pp dq: g. 18. Salt pbabilem dicimus, qd ultimy dictamey rasfley, de qo supra locuti sumus, sd cerdy; sd cerdy e, licity ee operari pta dictamey, l sghia pbale: g

137 D

minore huius discursus dubitare n pt; qia oppoty damnabit Alexander VIII. in ppone 3a. Nota secydo, Societatz pa maiores sghia n qidg docere ad eo, qi illg agnoverit pbalg; p hoc vo n detynat pbalg ad Dei examini relinqit. Ltio: n requiri anguta demonstrativa p sghia nostra, qqiro res sd tali momyti, sufficit enj, l qd sd moralit certa, l pbabilim, l pbaliorem qug opposita. Qardo: qd lt pbale omittat, dari legg de seqdo pbalionibs, assui potilu expiter talis legu soly erit pbabilis unde certo n ditabit legu obligad.

138 Et cum aliquando graviora fiducia rendit gratiosa tenditur, et auxilium inde incurrit [illegible] [illegible] dignos

A. Opponit Scriptura, et PP. quod timorem peccati [illegible] in [illegible] opere nostro, et dicit ubiquese errorem, et ignorantiam. R. quia cum maiorem contributione, et ualde cum maiore [illegible] obliva [illegible] unde timorem peccati, errorem [illegible] hbl. Vide qd diximus in [illegible] mul obiectione, de gratia contributione [illegible] sermo[illegible] disp. 2. q. 1. a.

cap. 5.

A CAP. VIJ.m

Alia expedit argumenta

139 A Arg. quinto: [illegible] nostra [illegible] triplex absurdum: [illegible] da n. [illegible] ani [illegible] sensualem [illegible] [illegible] Secundo [illegible] [illegible] opera [illegible] impedimentum [illegible] Tertio ad salutem in suis errore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plures [illegible] [illegible]

R. [illegible] nostra [illegible] impendet [illegible] [illegible] Secunda [illegible] [illegible] quia minus [illegible] impedimentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dei [illegible] et [illegible] plures [illegible] ratione [illegible]

140 N. am, et [illegible] [illegible] [illegible] primo, [illegible] quia plures [illegible] [illegible] Et si [illegible] Deo et in se [illegible] ergo, et [illegible] [illegible] ergo quod nos, imo [illegible] plures [illegible] ergo. [illegible] fiat.

ideoab om̄i peccato liberari [illegible] in vinculo, qq despiciat [illegible]

Pontificias vindictas [illegible] simpliciter, et illatio valet illatio.

141 Ad

probatione secundæ [illegible] Ratio ne [illegible], qe n̄ inferent. Opio probabilior n̄ impedit

[illegible] opinionis probabilis, et hęc opionq, qq a nostra [illegible] ad advertere

[illegible] rationes. Ad istq no, rationes illatas ad [illegible], et [illegible] probabi-

les ee posse; siquidę tales n̄ [illegible] ea, qqdo illa [illegible] ee videntur,

et [illegible], et postea [illegible] rationes [illegible] nequit ee probabi-

Si aliqq [illegible] speculat [illegible] hibrico, et [illegible] n̄ excedit.

142 A

CAP. VI.

[illegible] suplo: [illegible] probabilis hęc opionq ee illici-

tq, illq ponat [illegible] operari [illegible] istq minus proba-

bq [illegible], qq judicat probabiliorq: [illegible] peccato, et aget [illegible]. Ans proba-

n̄ [illegible] qis [illegible] amica [illegible] placere, et illis honore, violare leg-

es amicitiq: [illegible] ergo, [illegible] agend, qi operatq ponendo [illegible]

[illegible] probabilioq, [illegible] cadere [illegible] amicitiq leg-

es, [illegible] fronte [illegible] omittens [illegible]

143 R

[illegible] amo: [illegible] speculative, qq practe

operatq ee illicitq, [illegible] agenat; [illegible] speculative judi-

cetis no [illegible] aequalitas e paritas probationis. Septime [illegible]

ad recte operandq [illegible] H [illegible]

bq: de honestate operationis [illegible] judicq opi-

nq [illegible] operari

[illegible] leges amicitiq [illegible]

144 Instaries

judic speculativo, qd prius judicavit de illa opione, &c. [illegible]

tiv, qd judicat operaonem circa [illegible] utra ex [illegible] Praetereá

me speculativé judicare illa opione [illegible], & judicare operaonem [illegible]

& implicat me sub judicare liceitr, & illicitè opionem. q. [illegible] Resp an: & dico [illegible]

[illegible]: implicat me judicare sub liceitr, & licitè operaonem pr [illegible]

dum; ddo: pr diversum subdistinguo: si utrumque judicium habet [illegible] obiectum; ddo:

si habet obiectum diversum, nego [illegible]

195 Inter aucti: duplici dictamio [illegible]

[illegible]. Nt judicium speculativum non est [illegible] judicii practici, qui utrumque habet

diversum obiectum. Patet, nam judicium speculativum solum respicit veritatem, vel falsitatem

opionis; & in illius contemplatione [illegible]. Judicium practicum versatur

circa licitatem, illicitatem operaonis, respondit opionem circa utrumque. Hinc

m [illegible] dictamen [illegible] hoc judicium [illegible] operatio pro hac opione

m [illegible] non est [illegible], vel [illegible] talis operaio. Primum [illegible]

& judicium speculativum; secundum practicum [illegible] recte opionem.

A [illegible]

ad septimo: [illegible] & [illegible] opione [illegible] dicta probationem

[illegible] hoc amplectenda [illegible] hoc [illegible] hoc [illegible]

sequi unam opionem, & sequi illius [illegible] P. [illegible]

[illegible] casu [illegible] poli: audiens in die jejunii [illegible] duo de

[illegible] judicaret [illegible] diem pendere

[illegible] postea [illegible] audiens [illegible] altera [illegible]

bene dicto, [illegible] judicare [illegible]

[illegible] ad diem praecedentem, [illegible] Sacramentum celebrare [illegible] Eucharistiam

[illegible] accipere sed hoc absurdum est: q.

147. Recurrgendo ad nostram plenam loquendo magis; porro in hoc instanti reali unius opinionis in reipsa illius dictaminis, usus utriusque opinionis simultaneus est, nec utriusque simultaneus; non magis; si non est simultaneus; ideo magis est velut in pro ratione. Iam vero duplex usus simultaneus contradictorium est impossibilis; quia impossibile est duplex opinio contradictoria simul, et contradictione supplex, sicut cum est eadem forma; cum utraque negatur ea nec vanitas quia non sequitur opinionem impossibilem: unde resultat illius usus simultaneus duplicis contradictorium.

148. In casu porrecto, et alibi, quem nobis objicit, dat duplex opinionem una alia quae asserat finitus esse dies, alia quae dicat non esse finitus. Cujus utriusque opinionis usus simultaneus, et medio illo instanti eius modi usus non est simultaneus, est divisivus: quod liberi pro Praelatione; quia prius utitur prima opinione, et posterius in diverso instanti, et tempore utitur secunda. Sic ante, et diversus ante probationem: usus prius utitur prima opinione, et in diverso prius instanti utitur secunda; ideo prius utitur... utitur prima, et in diverso manducat secunda; ne ante...

149. Et in eius probatione rubricam est usus utriusque opinionis in ipsa tamen instanti simultaneus. Sed quia prius fuit ascensus in hoc instanti finitus esse dies praecedentis; ubi usus in dicta subjecta, sequitur operari, quia est dies sequens alius jejunii frangere in casu argumenti, est opinio alias quod finitus non fuisse diem praecedentem, loquitur de eodem instanti: unde nec utitur utraque opinione simultaneus est usus utriusque quia utraque utitur nec eiusdem instanti, in ordine ad operationem fundatam in eo, quod in priori instanti fuit finitus dies, et non fuit finitus.

CAP. VIII

Reliqua argumenta solvuntur.

150. QLevi calamo praecursa est, quia non laruina; sicut reliqua omnia, quae ad id Mag. Gonet: Arguit pro, et opponit varia Scripturae loca, quae videntur, velle unius opinionis, custodire nimis, pro toto corde, et pro tota anima, ut in quibus sit meius, et prominens, ut non sit pro variis istis: g. Resp. prius: Magistri Gonet sequitur Scripturae loca pro ipsius interpretatione; non modo custodire, et diversas probat, pro variis non solum probationum, et etiam probabilium, et dilationum. Resp. secundo eodem procedit locus iste modo inferre, omnia praecepta, et servari debere ad aeternam salutem, ut nullus pronunc est omittendum, quae nos potuerimus.

151 Arguet 2°, et objicies verba illa, quæ arcta via, quæ ducit ad vitam æternam; quæ tamen verba, neque in sententia adversarii ullum habere significationem ex retorsione supra posita li-quet. = Igitur via salutis dicitur arcta, quia aliqua sunt præ-cepta difficilia, ut diligere inimicos, intellectum captivare in obse-quium fidei &c. non vero dicitur arcta, quia operari non liceat juxta sententiam minus probabilem relicta probabiliori. Argu-et 3° ex S. Patribus, qui contra opinionem probabilem militant, et intelligendi sunt de mero consilio, non de vero præcepto, quod urgeat ad probabiliora sequenda.

152 Arguet 2°: qui operatur juxta senten-tiam minus probabilem relicta probabiliori operatur cum ignorantia vincibili veritatis, ergo peccat. Probatur ant. 1°, quia ratione formidinis, quæ annexa est opinioni probabili, erro-rem aliquo modo prævidet. 2° quia veritatem deserere videtur, non curando de alia sententia, quæ judicat probabiliorem. Argumentum patitur retortionem supra inculcatam. Nego igitur ant., et distinguo 1am probationem: ratione formidinis, quæ anne-xa est opinioni probabili, errorem aliquo modo prævidet, eo mo-do, quo non tenetur illum evitare, omitto: eo modo, quo illum evitare tenetur, nego.

153 Quando relinquitur opinio tutior, ut te-neatur probabilior, etiam prævidetur id, quod errorem vocat [illegible], et tamen non tenetur sequi tutiorem, quia errorem non præ-videt eo modo, quo datur obligatio illum evitandi. Ad 2am probationem, nego ant.: nec enim adversarius veritatem non deserit, quando non sequitur tutiorem sententiam, ita nec nos, quando non sequimur probabiliorem. Observa hic: operantem cum dubio practico de honestate operationis

peccare, quia nullum prudens habet fundamentum ad operandum, atque sequitur opinionem minus probabilem, determinatur ad operandum ex fundamento prudenti; et sic habet iudicium speculative probabilius de eo, quod non [illegible] licitum operari.

154 Arguunt 1.º qui sequitur opinionem minus probabilem non habet moralem certitudinem excludentem formidinem moralem: ergo illicite operatur. Probatur antecedens: nam eius operatio apparet magis mala, quam bona. Instauratur retorsio facta. Et directe negatur antecedens; cuius probationem distinguo: apparet magis mala, quam bona, attento praecise iudicio speculativo; omitto; attento iudicio practico, nego. Iudicium speculativum ita se haberet: probabilius est operationem esse illicitam. At homo sub tali iudicio non operaretur; sed sub alio practico, et moraliter certo, scilicet hic, et nunc mihi licet operari, quia licitum est operari ex opinione vere, et absolute probabili.

155 Arguunt tandem ab exemplis: 1.º S. Severini, qui post mortem apparens cuidam Ecclesiastico dixit se diu cruciatum in purgatorio, quia omnes horas Canonicas simul recitabat, nebulum [illegible] sequens probabili plurium Theologorum id licere ob rationabilem causam: 2.º [illegible] cuiusdam, qui damnatus est, eo quod secutus erat probabilem sententiam de pluralitate beneficiorum in eodem subiecto. Ita refert Thomas Cantimpratanus. Ad 1.um respondeo sanctum illum in purgatorio purgatum fuisse, quia sine sufficienti necessitate officium simul recitabat.

156 Ipse enim fatetur se pluries imperiatibus vehementer impletum fuisse. Non ergo cruciatus fuit, quia relinquit opinionem probabiliorem, sed quia minus probabilem indebito modo secutus fuit. Ad 2.um respondet ille damnatum fuisse, quia probabilem sententiam secutus fuit cum [illegible]

cy dubio practico, vnà abiq; judicio practice certo de licita retentione pluriu beneficiorum, vt liquet ex verbu, quæ hunc ille homo pronunciavit scilicet nollem dimittere prebendam; experiri volens utrum damnabile sit plura beneficia retinere. Duo restant argumenta pro quibus solutione requirens quæstionis mihi nunc in modicum sedicavi. Sup. 1. Š. duplex [illegible]

Q. 1. an liceat operari xta [illegible] opinionem vere probabilem [illegible]

QV.º V.ª

Duplex expedit difficultatem.

CAP. Jᵐ

An liceat operari xta alienam opinionem vere probabilem?

157 Dª Probabilissimus [illegible] Dª probabilissimum difficultas insurgit, quæ infra nec propono. Si diceret aliquis opinionem minus probabilem relicta probabiliore, et tutiori, licitum esse operari juxta aliam opinionem minus probabilem Dª probabiliorem propriam; sed hoc non dicit, ut [illegible] argumentum ponendum infra. [illegible] argumentum solutionis enodanda est difficultas titulo proposita in qua partes negativas tenent Dⁱ Antoninus, Gabriel, Navarro, et alij, quos citat P. Thomas Sanchez lib. 1 summæ. Adde P. Castropalao, [illegible], et reliquos probabilioristas.

158 Partes affirmativas tuentur P.ˢ Sanchez, Vazquez, Lessius, Lugo, Azor, Reginaldus, Oviedo, et alij, quos citat et sequitur Lacroix num. 311. = Cum hi in nostra [illegible], quæ [illegible] probabilitatis est aliqui opinione proprie, etiabsolute probabilis; sed aliena opinio, quæ absolute probabilis [illegible]

probabilis absolute manet, quando habes propriam opinionem oppositam. Major indubitabilis propter rationem dicta, Probatur minor: illa opinio manet absolute, et proxime probabilis, quae non habet certum impedimentum sui usus; sed ita se habet aliena opinio in casu dispulato: ergo. Probatur minor: nam opinio propria non est impedimentum certum dictae licitae usus alienae; sed ad summum erit impedimentum mere probabile.

159

Probo 2°

Delusionem: nulla lex mihi prohibet operationem, quam probabiliter judico esse licitam; sed probabiliter judico, licitam esse operationem juxta alienam sententiam, quam a viris doctis, et prudentibus defendi cognosco, et ipse teneo probabiliorem oppositam: ergo. Distinguet majorem probabiliter pro minori, nat. sententia fere omnium doctorum: et dicerimus est improbabilitati damnare omnes sententias, quarum oppositas ego defendo. Confirmatur: quia ipse laudabile est proprium judicium deponere, et alienam sequi, quamvis hoc agnoscamus minus probabile. Sic subditus respectu superioris praecipientis, sic Confessarius respectu poenitentis, qui pro sua absolutione peccatorum minus probabilem sententiam habet.

160

Opones 1°

1°: si liceret operatio juxta alienam opinionem contra propriam, liceret operatio contra propriam scientiam; sed hoc est falsum: ergo. Probatur major: propria hujusmodi opinio est scientia illius: ergo licerat operatio etc. — Nego majorem, et distinguo ant. probationis: propria hujusmodi opinio practica, et ut dirigens in actu 2° est scientia illius, concedo; solum speculativa, et in actu 1° dirigens; nego ant., et sub eadem distinctione consequentiam. Propria opinio in actu diriget, et erit practica, si moraliter certum non sit per aliam [illegible] cognitionem. Contra hanc vero propriam opinionem nunquam licet operari; secus autem si opposita

moraliter nec per cognitionem novam, hec enim est conveniens materiae et opinio propria, erroneis scientia in actu.

Opponet 2o contra

161

sententia verificat simul duo contradictoria, ergo falsa est. Probatur ant., si propria opinio est teneri te ad jejunandum verificatur teneor jejunare, si sequaris opinionem alterius opinio verificatur non teneor jejunare, [illegible] contradictoria ergo

Nego ant. et distinguo majorem probationis quoad 1am partem: [illegible] propria [illegible] verificatur teneor jejunare [illegible] nego; conditionate, scilicet si sequaris propriae opinionem, concedo majorem. Sed minor falsa est [illegible] illa propositio teneor jejunare cum addito [illegible] non est contradictoria alterius, quae tantum verificatur [illegible], si sequeris alterius opinionem.

Instabis: hae

162

propositiones jejuni est aliquis, jejuni non est aliquis nunquam possunt verae esse juxta diversas opiniones: ergo propositiones supra positae neque possunt. Nego ant. [illegible] consequentiam. Disparitas quod jejuni esse, vel non esse aliquis, non pendet a cognitione, sed a forma physica, vel illius carentia. Unde veritas illarum propositionum salvari nequit per diversas opiniones. At hanc actionem esse licitam, vel illicitam esse talem pendet ex modo, quo per cognitionem, sive per dicentis dictamen proponitur ac proinde juxta diversos opinandi, vel judicandi modos verificari possunt propositiones supra positae.

Inferes 1o quod si retineri propriam

163

opinionem operationem [illegible] juxta opinionem alterius judicabis violationem jejunii v.g. esse illicitam, non absolute, sed determinate, scilicet si sequereris opinionem propriam: unde nunquam verificabitur quod idem sub eadem ratione judices licitum, et illi-

citus. Infertur 2º: quia licitus authoritatis accipienda est in eo sensu, in quo quisque debeat proprio dictamine formare de licito usu alienæ opinionis, ut hanc licite possit amplecti. Hinc assentienda propria vere formabitur assentia, quæ reflexe habentur ut licitus usus opinioni alienæ, quamvis hanc judicet esse falsam per cognitionem directam sive speculativam. Cap. 2º. An semper, et in omni materia licitus sit usus opinionis minus probabilis?

CAP IIIm

An semper, et in omni materia licitus sit usus opinionis minus probabilis

164 Alia difficultas de probabilismo ita se habet: an liceret semper opinionem minus probabilem, relicta probabiliore, id liceret semper, et in omni materia; an vero non, ut persuadent plures casus de quibus infra. Ad hujus argumenti solutionem præcedit habenda divisio probabilitatis in proximam et remotam. Probabile proxime est illud, quod omnia habet requisita ad licitum usum sui. Probabile remote est, quod licet esse sit probabile, non tamen habet omnia, quæ ad licitum sui usum requisita sunt. Hoc explicatur magis a paritate potentiæ proximæ, et remotæ, quæ proprius Philosophis notæ esse quis dubitet.

165 Hac data assero primo: non est sequi opinionem tantum remote probabilem. Hoc facile est; quia sequi non est propositiones a Pontificibus damnatas, quæ quondam plures probabilitate remota habent. Ratio; quia usus illarum impeditus est ratione prohibitionis, vel alicujus obstaculi, vel gravis nocumenti, quod ex tali usu sequitur; sed licitum non est sequi opiniones, quarum usus taliter impeditus est: ergo. Assero secundo: licitum est semper, et quolibet in materia sequi opinionem proxime, et absolute probabilem. Hæc sententia stat tenent Authores et rationes stabilitæ quæ ante. Solvamus rationes adversariorum.

166 Prima ratio: Mulier habens probabilitatem de morte viri, nequit alteri nubere; id tunc habet opinionem proxime probabilem de lite de suo matrimonio: ergo. Respondeo nego; quia ad proxime probabilitatem illius opinionis est indispensabile requisitum certitudo, et non solum probabilitas de morte viri. Secunda ratio: habens solum probabilitatem dispensationis dubitat ad irregularitatem, cedat; illa ducere nequit. Concedo; id tunc non habet opinionem proxime probabilem de lite ducendo [illegible] irregularitatem; quia impedimentum certum irregularitatis, quod est in possessione, circumstantia [illegible] in casu proximae rationis, impedit licitum usum illius operationis. Tertia ratio:

167 Judex nequit ferre sententiam contra opinionem minus probabilem: ergo negatur propositio. Concedo ante, nego consequentiam. Primo; quia propositio damnata est ab Innocentio XI. in secunda propositione; secundo in mutationibus [illegible] est. Secundo: judex quoad hoc tales eligit, quod ex quasi contractu cum republica sequitur [illegible], quod justius sibi videatur. Cujusmodi contractus impedit licitum usum opinionis minus probabilis; quod nullum judicium tunc casus totum recte probabile est. Nil tale invenitur, quoad opinionem est proxime probabilis, et absoluta: unde haec sententia, ut in omni materia sequi licet. Quarta

168 ratio: Advocatus nequit patrocinari partem litigantem contra opinionem minus probabilem; id in hoc casu daretur opinio proxime, et absolute probabilis: Respondeo absolute nego; quamquam possit vocatis contraria. Ratio nam Advocatus lite patrocinando potest [illegible] hic lite possit litigare. Si insistas: Judex potest nequit judicare in favorem causae minus probabilis: ergo nec Advocatus suo patrocinio potest indicare judicium in favorem causae minus probabilis.

169 Diguascerni: quod Advocatus potest in favorem causae minus probabilis nec [illegible] judicii; ad hoc post damnationem supra relatam: in favorem causae minus probabilis Advocati; nego consequentiam: quia causa minus probabilis videatur Advocato; judici tamen potest videri probabilior. Quinta ratio: Rex non potest genere belli ductus opinione minus probabili. Respondeo autem a pluribus [illegible] negari. Videndus Pater Cardenas tom. 1. tract. 1. disp. 15. cap. 2; ubi recte [illegible] doctores, ac limitationes rest. 1. [illegible] omitto minus aptum nostrae [illegible]. Ratio; quia

170

vt opi directa, qua przapi vel pbale est, sibi sufficit innogandy fuse aliqq injuriam, pbalis tm ee speculadae opio tm reflexa afirmas. Przapp cy tali pbalitate poss lite belly genere, pracce impbalis est; illutu tm usus opionis opionis pbalis. Vltima rao: Medicus adhere negit medicamety pbale, relicto pbaliori, et absolute, et ppi me pbalis e opio afirmas, qd posst: q. diesa mae, no mag; quas efus medici inbi bet praecepty de diendgda vita ggrotis moo meliori qo posst.

VI

Hoc pacty impdat laty usy opionis illius, qd praca impbalis e: ae pinde medicus da justiq peccaret fent dmunis restitu Dny. Notadis, et insigg ocurrs; qd in Medo duo admitgda int. Primy dqny morale ipsius Medici. Secydy dqny Phicy in vita, et salute infirmi. Lecany seqdo opionz minus pbalq posst evitare illud dqny morale, qquis opio fla foret; si n eet fla, n evitat dqny phicy; et ppt hoc vitqdu est nel Medicus ad pbalius, et tutius. Plura long me dtnobsia videa paulatatim Sacros.

Finis huius disputationis

Disputatio JVa

De Concienti dubia, et scrupulosa, de qua pauca disputatur.

Tporis angustia impera dubitatis in iis, quae dicenda erestant. Integer annus deberet impendi si dubia omnia, quae circa dubiam concientiam Authores exagitantur, nobis essent enodanda. Plura redigam in compendium, et de scrupulis pauca re sensebo; quia longiore ca calamo minus dig na

QV.° I.ª

Natura, proprietates, et obligatio conscientiae dubiae.

CAP. I.ᵐ

Natura conscientiae dubiae, et dubia quaedam.

1 **H**ic, velut in propria sede locanda sunt, quae de conscientia dubia diximus disp. 1.ª qq. 2.ª cap. 2.º a num. 28. **E**x ibi dictis, conscientia dubia sic potest definiri: Suspensio intellectus circa utramque partem moralitatis objecti ob defectum rationis, quae actualiter inclinet intellectum ad alterum. Definitio sufficienter manet explicata, loco citato praedictae disputationis. Modo notare oportet, me addere verba illa, quae actualiter inclinet intellectum, ut quorundam de more falsa dissolvam: inter enim aliquos, qui dubium positivum negant esse rigorose dubium.

2 **R**atio illorum; quia tunc datur rigorose dubium, quando intellectus manet suspensus ob defectum rationis sufficientis ad praestandum assensum alicui ex probabiliter oppositis; sed quando datur dubium positivum intellectus habet fundamentum sufficiens ad praestandum assensum cuilibet ex probabiliter oppositis, siquidem dubium positivum datur, quando pro utraque parte dantur rationes quae, et vere probabiles, ex quarum aequali probabilitate resultat suspensio intellectus: ergo.

3 **N**obis haec ratio non obstat; quia etsi illae rationes probabiles sint fundamentum sufficiens ad inclinandum intellectum; actualiter tamen non inclinant, et ideo datur dubium bene tale, et quidem positivum. Ad summum probat ex tali ratione, quod tunc casus non resultat merum dubium, cum possit intellectus illud rejicere, fundato despectu pro qualibet parte, quae proponit vere probabilis. Quod verum est, et a nobis expectabilitatem (?) decursu praedictae disputationis. **D**ubium dividunt in positivum, negativum, et mixtum, de quo dixi alibi dictum est.

4 **H**ic ita dubitabis primo, an conscientia dubia constituatur per judicium reflexum affirmans licitum esse operari sub dubio malitiae? Resolvo negative; quia tale judicium reflexum est pro conscientia certa; sed conscientia certa nequit constituere dubiam: ergo.

tyc dat contra dubia, q. intus herent anceps inter utramque moralitatem prox, ilt bonitatem, et malitiam; dum intus habens illud judicium reflexum n[on] [illegible] anceps: g. W.

Dubitabis secundo, an liceat operari cum dubio practico? Resp. ne ratione; qua talem operans virtualiter amat malitiam, et se exponit proximo periculo peccandi.

6 Peccat

ergo peccato illius speciei, cuius fuerit obiectum, de quo dubitaberit. Item moraliter, vel virtualiter quod fuerit malitia obiecti. Dubitabis tertio, an liceat operari cum dubio speculativo, vel [illegible]? Resp. ne, et est cum Eximio Suarez contra [illegible]. Ratio; quia licite operantis illegitimi operationem ponit sub judicio practico proxime, et absolute probabili, sive practice certo de honestate operationis; sed cum dubio speculativo ponit eiusmodi judicium practicum, quod unice est requisitum proxima actionis, vel omissionis: g. Itaque [illegible] firmata manet tota disputatione ante.

CAP. IIm.

An, et adquod obliget concientia dubia [illegible]

7 Conscientia dubia obligare, indubitatum est. Ad quod obligationem inducat levius est [illegible] [illegible] vera. Resp. cum communi; conscientia dubia obligare sub disjuncto, vel ad dubium deponendum per rationes, quae faciant opinionem saltem absolute, et proxime probabilem; vel ad sequendam partem tutiorem. Ratio: operationem ponere manifeste dubio est se exponere periculo peccandi: ut hoc evit, vel dubium debet deponi per sufficientes rationes, [illegible] vel tutior pars sequenda est. [illegible] parte [illegible] bona est; quia quamque partem disjuncti sequaris, operaberis prudenter.

8 Insuper

dic. conscientia dubia non obligare ratione sui ad sequendam partem tutiorem: ad hoc etenim obligatur ipsa cum carea diligentia debita pro dubii depositione. Et in hoc sensu verum est illud axioma; in dubio tutior pars est eligenda. Tum ubi autem deponendum est non [illegible], et absque ulla ratione [illegible] male docuit Cajetanus 1a 2ae. qq. 19. art. 5. [illegible] Doctores, et quaerendo rationes, quae [illegible] [illegible] in statu obligationis, vel de obligationis [illegible], vel illius [illegible] inter [illegible] dubium. Doctrina [illegible] quae sequenti magis elucidabit.

9 Oppones 2° obligationem sequendi dubiam partem: operans cum conscientia dubia de peccato non operatur cum conscientia peccaminosa, ergo non peccat. Probatur antecedens: operans cum conscientia dubia de peccato dubium est peccatum; sed hoc ipso non operatur cum conscientia peccati: ergo. Secundo: operans cum dubio operatur operatione cum ignorantia invincibili: ergo non peccat. Probatur antecedens; dubium tale esse potest, ut ab eo exire non possit: sed tunc datur ignorantia invincibilis: ergo. Tertio in dubio melior est conditio possidentis, in dubio de peccato possumus operanti favere, ergo non damnandus, sed absolvendus.

10 Ad primum nego antecedens; quia in dubio malitia proponitur saltem per apprehensionem, nec alia ratio tunc intervenit, quae operationem a malitia determinate excuset. Ad probationem antecedentis distinguo majorem: operans cum conscientia dubia de peccato dubium est peccatum quoad cognitionem, concedo; quoad commissionem, nego: Cum malitia resultet ex cognitione dubia; nam per conscientiam dubiam proponitur sufficienter malitia operationis, unde evadit peccaminosa operatio posita sublata conscientia. Ad secundum nego antecedens, et minorem probationis: tunc enim ignorantia dicitur dubium, at dubium non est mera ignorantia, quia tunc sufficienter proponit malitiam.

11 Et hoc omnino verum est, quod etsi illa ignorantia esset invincibilis sub aliqua ratione; non tamen est inculpabilis; quia tunc datur obligatio sub dubio, vel deponendi dubium, vel sequendi partem tutiorem. Si autem id non faciamus imputabitur ad culpam. Ad tertium vero antecedens, nego consequentiam. Et patet: in eo tunc datur vere dubium de commissione delicti; at in operante cum dubio practico certum est, quod quatenus est se exponit in honestate in illa operatione, quae proponitur dubie de illius malitia: et hoc est peccatum certum.

12 Oppones quarto: dubitans an liceat operari, vel non, non se exponit periculo proximo peccandi: ergo. Probatur antecedens: quia in illo dubio non infert certo, aut probabiliter peccatum; sed non est periculum proximum illud quod peccatum certo, aut probabiliter non infert: ergo. Probatur minor: quia tunc hoc non dubitat an peccatum sit futurum: ergo. Probatur antecedens, et majorem probationis. Ad probationem illius vero antecedentis, nego consequentiam; quia et hoc dubius sit an peccatum sit futurum; nullo modo dubium, sed omnino certum est, quod operatio posita sub illo dubio peccaminosa est; quia quatenus est exponit malitiae illius, quae in casu dubii proponitur per cognitionem.

13 Objecta hic prius: rusticus dubitans an die festo debeat servare quaedam, vel quae relicto

Sacrum audire, non peccare quamvis eligat ob defensionem libertatis; non vero quia operatur sub dubio pro lege dicta de conscientia invincibiliter erronea. Observa secundo: quod dubitans eo, quod utraque pars inter rationes eque probabiles possit licite operari pro illa quolibet parte, si accedat judicium reflexum de licito usu opinionis probabilis; secus tamen si tale judicium non habeat, sive in dubio perseveret.

QV.° IJ.a

Stabilitur modus resolvendi concientiam dubiam etc.

CAP. J.m

Dificultatem expedit in materia justitiæ.

15 Quomodo sit conscientia dubia obligans, diximus cap. anteriori. Hæc dificultas reducitur ad discernendum duo illa axiomata: in dubiis tutior pars est eligenda; in dubio melior est conditio possidentis. Vel aliis terminis; si facta diligentia quæ requiritur ad deponendum dubium, adhuc dubium perseverat, quomodo dubia conscientia resolvenda est. Vel aliter: debeo tunc sequi tutiorem partem pro illa primum axioma, an possum eligere minus tutam in favorem meæ libertatis pro illo axioma secundum?

15 Et quia potest exagitari dificultas non solum in materia justitiæ, quando scilicet dubitat an res sit mea, vel aliena; sed etiam in materia aliarum virtutum, de singulis seorsim agere mens est. Supono primo: possessionem posse esse vel bonæ fidei, vel malæ fidei. Possessio bonæ fidei datur, quando qui possidet rem invincibiliter judicat esse suam. Possessio malæ fidei; quando qui possidet rem, quam non esse suam cognoscit. Exemplum primi. Petrus emit equum, ignorans, illum non esse venditoris proprium. Exemplum secundi, si equum emere, sciens, illum a venditore non esse proprium, vel furatum fuisse.

16 Supono secundo: possessionem stare pro illo, qui omnes probationes transigerit in alium. Exemplum est in colono domum, quam judicans esse tuam. Quod si aliter debeo ab illa deturbare, cum ipse probare debet non esse tuam; dummodo autem certo non probat, possessio tibi debet patrocinari, nec teneris potius probare, domum tuam esse. Melius, et brevius ita videtur explicari: possessio stat pro illo qui primus superat rem possessionem habere sine ullo dubio. Exemplum: dubitas,

an emiseris votum. Possessio stat pro tua libertate a voti obligatione; quia certum est, te primo fuisse liberum ab obligatione.

17 Si vero votum emiseris, et dubites de adimpletione voti; possessio stat pro voto contra libertatem; quia certum est ante hoc dubium, seu ante voti adimpletionem extitisse voti obligationem. His suppositis illud axioma in dubiis melior est conditio possidentis, tenendum est communi sententia contra Adrianum, et paucos alios, quos citat P. Lacroix in materia justitiae num. 500. Probatur 1o ex regula juris: cum paria delicta, semper onerat petitorem, et melior habet possessionis causa.

18 Probatur secundo in casu dubitationis domini posito num. 16, illud in hac domo praeferendum est; quia alius superat in jure [illegible] domini; et possessor alius superat in tali jure: ergo possessor praeferendus est. Ubi. Maior est per se nota. Probatur minor. Possessor domus, ut habet jus proprietatis dubium, habet tale jus possessionis certum; alius vero tantum modo habet jus proprietatis dubium, hic ergo cedit ab illo: ac proinde possessor poterit domum retinere, vendere, vel alienare.

19 Dicitur: possessor rei supervenienti dubio, non est possessor bonae fidei, ergo tunc nequit licite retinere rem. Probatur antecedens: ille dicitur possessor bonae fidei qui rem possidet certo judicio, rem esse suam; sed qui dubitat rem esse alienam, non judicat certo esse suam: ergo. Nego antecedens: et distinguo majorem probationis: ille dicitur possessor bonae fidei, qui possidet certo judicio ab initio possessionis, rem esse suam; concedo: certo judicio etiam in durationis progressu; nego majorem, et similiter distincta minore, nego consequentiam. Bona, vel mala fides determinatur ab initio possessionis.

20 Quod si rem inceperit possidere certo judicio rem esse suam, per dubium superveniens nequit a bona fide deturbari; quia bona fides certo ab initio habita non diluitur nisi per certitudinem de opposito. Vel aliis terminis: possessio bonae fidei ad sui conservationem tantum requirit bonae fidei negativae; id est, quod rem ignoret esse alienam: non vero requirit bonae fidei positivae; id est, quod rem judicet esse propriam. Ita sentit noster clarissimus Suarez [illegible] in jure [illegible] [illegible] unusquisque possessor bonae fidei dicitur, qui dum possidere se ignorat alienum. Colliges ex dictis

21

pro: possessore potest retinere rem possessam, et post diligentem examinem magis praeponderat ad restituendum rem esse alienam; quia talis suspicio non excedit speciem dubii; cum talis homo pauper ab omnibus reputatur. Est doctrina communis cum Tha. Sanz. Lib. V. Summae cap. 10. Colliges secundo illum possessorem posse domum vendere, vel alienare; cum posset uti domo ut sua, dummodo onerosa esset domus, vel illum teneret intactam servare. Quando vero illam vendere, de dubio proprietatis emptorem debet admonere, et minori pretio pro qualitate dubii eam tradere; propter periculum omissionis, domo proposita.

CAP. IIm

Casus ex presedente doctrina resolvendi.

22 Primus est: certus de debito, dubitat de illius solutione. Tenetur ad restituendum, vel non? Respondere reit prima sententia, quia stant Ex primus. L. tom. 2. de Religione. Lib. 2 cap. 33. num. 5. Pater Ignatius Card. de Lugo, Sanz, Castropal, et alii. Secunda contraria docet ita: si debitor solus dubitet, tenetur integre solvere. Si vero dubitet debitor, et etiam creditor, tenetur ad partem debiti solvendam. Ita Laiman, et Diana. Respondeo affirmative cum Exi; quia illo casu, quo dubitet utraque, possessio stat pro creditore; si quidem certum est, quod aliquid illi debitum fuit: et nisi constet certo, debitum fuisse extinctum, datur obligatio solvendi.

23 Secundus casus: quis furatus fuit equum alteri, qui illum bona fide possidebat. Post furtum dubitat, an equus proprius sit furi, vel alterius. Cuique restituere debet? Respondeo cum dicto Tha. Sz. Sv. Castropal et aliis: equum restituendum domino; quia dominus certe habebat possessionem talis equi, atque possessione spoliari nequit per dubium de proprietate rei alienae. Tertius casus: accepisti rem aliquam donatam aut venditam a possessore bonae fidei; sed accepisti dubitans an esset res furtiva. Diligenter inquirens verum dominum, et non inveniens: quid facere debes?

24 Respondeo; te posse licite rem illam vendere, remittere, vel alienare. Ratio; quia per donationem, aut emptionem successisti possessori bonae fidei, et talis possessor potest rem illam licite alienare, vendere, vel remittere, quamvis dubitaret de proprietate illius, si dubium potius esset possessione talis rei: et velitur ratio, et minor deligit. Coa legitime infert;

quia possessor bonae fidei per venditionem, vel donationem transferentem dominium moraliter illud non rei.
Pro responsione nostra militat P. Molina cum S.to Castro Palao quos sequitur Diana par. 3. tract. 3.
à resolutione 25.a

25 Quartus casus: certus quod contritione, vel confessione pro gravi commisso illud; dubitas an ad, vel omissa fuerit saltem gravitas peccatum mortale. Teneris ad confessionem ejus? Supono cum P. Card. de Lugo tom. 1. disp. 8. SS. 2. [illegible] gravi culpa levem inducere confessionis obligationem. Hinc dubia manet obligatio peccati, quod dubium est peccatum [illegible] contritione, vel omissione. Ac proinde resolvo cum citato Card. Joanne a S.to et Diana, te ad [illegible] non teneri in foro conscientiae. Ratio; quia possessio stat pro libertate de qua constat certo ante dubium, et praesumptio liberum esse ab obligatione confessionis.

26 Quintus casus: dedisti consilium pro adsumenda segetes Petri. Prudens tamen dubitas an ex consilio tuo, vel sola ex determinatione Petri [illegible] fuerint segetes Petri [illegible]. Tibus, vel non restituere? Affirmat cum aliquibus Bona [illegible]. De [illegible] restitutione quaest. 2. punct. 2. Negat cum aliis P. Castro Palao disp. 3. punct. 2. Tambur. l. 1. [illegible] in Decal. p. 3. § 8. Cujus resolutio probatur eadem ratione casus antecedentis. Dum dubium [illegible] esse prudens; quotiens et ex aliquibus circumstantiis, probabiliter appareat, Petrum non ex tuo consilio [illegible] propria voluntate segetes Petri [illegible], quia vel erat gravitas [illegible] minatur fuerat ante consilium tuum.

27 Sextus casus: nascitur filius ex muliere [illegible]. Dubitat tamen an ex viro proprio vel alieno? [illegible] filius reputandus est, ut ab eo, [illegible] accipere debeat alimenta? Resp. [illegible] legitimum haeredem esse, et a proprio viro alimentum. Ita resolvit [illegible] Leg. Filium ff. de his, qui sui, vel alieni juris. Ibi [illegible] honestius, et favorabilius [illegible] praesumendum esse. Ex quo provenit [illegible] dubium [illegible] sponsa, an ille ejus filius sit ex hoc libero, vel sponsato, vel sacerdote: filius liberi reputandus est; quia est magis favorabile: et non naturalis, vel spurius; quia [illegible] minus honestum.

28 Infert hinc, Expositos infantes [illegible] legitimos haeredes esse liberos a boni

irregularitate, et capaces cuiuslibet Beneficii Ecclesiastici, si Patres eorum ignorentur. Ita ex Generali Nostro Suarez tenent cum Pelo Diana pr. 2. trac. 15. res. 22. Ultimus casus: si duo homines, alter solus, alter uxoratus, aut voto castitatis adstrictus cum muliere concubuerint, et ex ea nascatur filius; in casu dubii quis pater reputandus est, et alimenta debet praestare?

29 Prima sententia tenet: hoc casu filium velut orphanum habendum esse, et a sola Matre alendum. Secunda, et communior sententia docet, inter utrumque dividenda esse alimenta. Quod si unus ex dubiis unum currere nolit, alterum integrum alere debet. Ratio huius communionis sententiae est urgentissima paritas. Si enim res aliqua pecunia ... certo cognoscitur esse huius, vel illius, dubitatur vero cuinam determinate sit, partiri debet inter utrumque: quia cum certo debeatur, alimenta inofficiose debent alicui illorum, et dubium sit cuinam determinate, dividi inter utrumque debent.

CAP. IIII^m.

Resolutio contiæ dubiæ in materia aliarum virtutum.

30 Eximius Doctor 1.2.2. disp. 12. SS. 5. et alibi docet pulchrum axioma: in dubio melior est conditio possidentis valere etiam in materia justitiae, sive in materia aliarum virtutum. Appono exemplum in materia obedientiae: si subditus post diligens examen dubitet, an obedire teneatur superiori praecipienti, debet obedire; quia superior est in possessione ad imperandum. In materia religionis: si dubites de voto, non teneris, quia possessio stat pro libertate; si vero dubites de adimpletione voti, quod certo emisisti, teneris, quia possessio est pro obligatione voti.

31 In materia fidelitatis: si uxoratus dubitet de valore matrimonii tenetur reddere debitum alteri petenti, quia de valore non dubitatur; quia pro ipso matrimonio stat possessio bonae fidei. Sic multa exempla possunt ... confirmari; illud sit, qui dubitat an vigesimum primum annum compleverit, ieiunare non tenetur, quia possessio stat pro libertate; at contra, si dubitat an sexagesimum annum compleverit, debet ieiunare, quia possessio est pro lege. Contra Eximium veniunt Pe...

Tha S. Castropal. d. v. Dicast. Lugo. Sebellis, et Moya, qui plures ppro hac referuntur.

32 **O**ppositam tenent P. Vaz. Azor. Salas. Turr. Cliz. Sylvius, et Gonet. Contra hos omnes sequimur Donc **E**. ... quia efficatior probat suum intentum: secus, et periculum peccandi non minus debet vitari in aliis materiis, quam in materia justitiae; item materia justitiae non obligat dubio speculativo, posito ē materia sufficit: ad deponendum praecedentium, rationum ad evitandum peccatum, et periculum peccandi: quod etiam in aliis materiis.

33 **P**robatio a ratione ... Lacroix. num. Sol. Deo praeterea apponimus valere in materia justitiae quia in possessione bonae fidei dat majus jus, sive quandam praeeminentiam, ut non prevaleat alii partem, nisi probet non esse suum: quod idem evenit in materia aliarum virtutum: quia ... Maior ratio; quia hoc propositionem acquirit jus retinendi rem, quam habet, ... libertatem a lege, ... de obligatione ab illa, et sic de aliis. ... aliquem textum ... juris ... [illegible]

34 **P**rimum ... cap. Illud Domini de Clerico excommunicato; ubi damnat episcopus excommunicatus, quia ob hanc rationem dubiae nec... excommunicationem, Sacrisve ... **S**ecundum ex cap. Juvenis de Sponsalibus, ubi statuit invalidum esse cujusdam Juvenis Matrimonium, qui contraxit cum dubio impedimento publicae honestatis. Ad primum resp. Episcopum illum fuisse damnatum, eo quod debitam diligentiam non adhibuerit ad dubium deponendum, in hac autem suspicione ... [illegible]

35 **VI A**d secundum resp. impedimentum ... [illegible] ... fuisse ... [illegible] ... alterius feminae, cum qua ipse contraxerat Sponsalia, et autem dubium ... fuerit, an haec sponsalia valida fuerint eo, quod Juvenis ante septimum annum illa acceperat, et cum illa durare tolerarit; decrevit Pontifex, valida fuisse eo quod habuerit sufficientem malitiam, quae suppleret aetatem, proindeque certum resultavit publicae honestatis impedimentum. ... S. Lib. 1. de Matri. Disp. 16.

36 **A**rgues praeterea: Deo melior est conditio possidentis in materia justitiae quia utraque est inter aequales: et in materia ali...

ary vriletz lir n[illegible] int ggales, cy [illegible] int leges [illegible], et hoz: g stdy e plege. Rao coz; qia in dubio stabgdy e lebtty, cag ppriez [illegible] Vo mag; qia illa ggaedas l[illegible] tas de maali se hbt ad ez prezig. Legdi ng casu qo qis uponedus et empore [illegible] trimonium, ipuz lite setid dbity, d tm lis ty vxvat int [illegible], et legg Di phibetio accum ad n sua.

37 Ad raong coz [illegible] an; qia ita ppaese prescribit p leges poti vas, et no cog; qia nulla lex vignabit ab adversario. [illegible] eadg raone in maa justitie prescribit d[illegible] albus in intute poseiono bone fidei: ita eny a legib presumpty e; in maa vo aliary verdiy n prescribit [illegible] suo naey qia nulla dat, qo [illegible] deserezy: mo nec dari pt; qia lex potiva mag junio naalio mul[illegible] bere neqit.

CAP. JV.m

Aliud argumentum; & corollia ex dictis [illegible].

38 Argues [illegible]: lex naalis, et Divina, cy eina sit, antecedit humang libertateg: g lex negitur ex impositione dra illas leges. [illegible] ans n loquat ad zmg [illegible] illa Divina, naalis, de qa dubitat [illegible] in rei veritate, [illegible] non: Si n dat, qomoo libertateg antecedit. Si dat et duby e de illius exo[illegible], n hoi p[illegible] mg raong leges, cy n sit sustegq smulgara, l applicada: unde n obligat, p[illegible] nec antecidit libertatg humang.

39 Nota, ut [illegible] precupes: libertaty de qua lo qit solus, ee libertateg humang, uti adjunta e ab initio bona fidei ppz ignorang invincibileg legis. Hinc talis libertas e in certa poseone; et hec poseo p[illegible] libertatis, qg cy invincibili ignorana legis, et bona fide justa e, tydat certg poseone libertatis moralis ad opengdy, qg destruere neqit duby supravenigs. Proferamus ig corollaria [illegible] ex dictis: et tolidg libri difficultatg resolutiones.

40 Primy corollary: [illegible] dubitat de delicto, cui qrespa e excomunicao, l irregularitas ne utrg incurrit; qia e in poseone sue libertatis, dy [illegible] certo n [illegible]. l peopa du

bium de homicidio iniusto, ipse irregularitas incurrit a Sacerdo, ex speciali decreto in Cap. Ad Audientiam, et Cap. Significasti 2 de homicidio. **C**orollarium secundum: si dubium sit circa plures obligationes, minor licite potest eligi; ut si vovit quis castitatem, et dubitat an temporalem, vel perpetuam; solum tenetur (ad [struck through] temporalem) pro minori; si eleemosinam, dubitat an 100 mille; solum tenetur ad 100.

21

Ratio horum, et similium; quia possessio stat pro libertate, cum certo stet libertatem aliquando fuisse liberam ab his obligationibus. **S**extum: certus de lege, dubitans de illius sufficienti promulgatione, vel acceptatione: non tenetur; si vero dubitat, an iam illius, vel finis cessaverit lex obligat; et possessio est pro lege contra libertatem. **O**ctavum: si quis post adhibitam diligentiam dubius sit de etate requisita ad ordines, Beneficia, vel Matrimonium, licite recipere nequit; quia in possessione manet lex prescribens defectum etatis.

22

Quintum: in dubio de reservatione casus, reservatio censuris non obligat; quia reservatio est odiosa; unde in casu dubio restringenda non est; aliunde eligi meliorem partem possumus. Ita **E**x. Noster Can. Toletus. P. Quintana Dueñas, et alii. **S**eptimum: si post matrimonium bona fide contractum, dubium sit de valore matrimonii, utrique coniux licite potest reddere, imo et petere debitum. Si autem unus mala fide contraxit; quia ab initio de valore dubitabat, licite petere nequit; potest tamen debitum reddere. Quod si uterque contraxit mala fide, neuter petere, aut reddere potest.

23

Ratio primi patet: quia dubium superveniens non tollit possessionem bonae fidei. Ratio secundae partis est, quia probabiliter petere debitum est; quia possessio malae fidei, possessio non favet. Ratio vero primae partis est; quia mala fides unius obesse non debet alteri, qui bona fide contraxit, et bona fide possidet. Praeterea: resolutio expressa est in iure Cap. Dominus de secundis nuptiis. **R**atio tertiae partis est possessio malae fidei, quae, ut dictum est, possessionibus non prodest, docente rationali saltem probabiliter contractu de valore matrimonii. Ita omnibus communiter Thomas S. Lib. 2. de Matri. disp. 21. et 22.

QV°

JJJª

De concientia scrupulosa

CAP. IIm.

De natura illius, et causis scrupulorum.

94 Conscientia scrupulosa ex dictis de conscientia in dubium clare recte explicat, dubio levis de materia in actione, l omissione de grave fundat, sufficiente ad credendum malitiam actionis, l omissione esse malitiae. Hinc liquet primo. quod scrupulus sit levis judicio cum anxietate de eo, quod peccatum sit ibi, ubi prudenter potest judicari peccatum non esse. Liquet secundo; conscientiam scrupulosam, quia pro se est ratione levi seu ex levi fundato habita de materia actionis, l omissionis, non esse per se conscientiam; quia sic non est regula sequenda, ut ex dicendis dictabit.

95 Quarto parte dicit, l opponit fundatum grave de malitia actionis, l omissionis, esse proprie conscientiam; quia sic est regula, quam sequi debemus; et habet definitionem conscientiae in com. Liquet tertio: scrupulum debere esse suspicionem cum anxietate, ut differat a mera suspicione; non enim qui suspicet, aliquid esse malum, et cum anxietate, aut afflictione non habeat, scrupulosus dicendus non est. Dicamus in causas, et signa conscientiae scrupulosae.

96 Pro his omnibus videndus est sanctus Lacroix a num. 512. Ex ibi dictis dico causas scrupulorum esse, prima capitis vitio, imbecillitas, l durities cerebri, mala corporis habitudo, l temperies. Tertia humor melancolicus. Quarta pusillanimitas animi. Quinta familiaritas cum scrupulosis. Sexta Demonis suggestio. Septima Dei permissio, l ad superbiam animi humiliandam, l ad humilitatem patientiae experiendam. Rogabis primo, quaenam sint scrupulosae conscientiae indicia, l signa?

97 Resp. primum est pertinacia judicii, qua scrupulosus [struck out] aliorum consiliis non credit. Secundum frequens judiciorum mutatio circa operationis bonitatem, l malitiam ex levissimis fundatis. Tertium similitudo, et familiaritas aliorum, qui scrupulis torquentur. Quartum perturbatio in actionibus extremis. Quintum reflectere supra omnes circumstantias, et in omnibus peccatum timere. Septimum; judicium confessarii, l viri docti, qui te scrupulosum declarat. Roga-

bus secundo; an licitum sit operari contra dictamen scrupulosum?

48 Resp. licitum; laudare, et aliquando obligatorium. Ratio primi; quia licitum est operari contra gravem, et prudentem fundatum, contra imprudentem apprehensionem, et inanem timorem de peccato; sed talis est dictamen scrupulosa, ut constat ex illius explicatione: ergo. Ratio secundi; quia laudabile est sequi dictamen prudentis de honestate operationis; quod dictamen supponit in scrupuloso; siquidem contra ipsum scrupulum tangit. Ratio tertii; quia pro nimia scrupulorum anxietate periclitatur salus; scrupulosus reddit inutilis ad sui muneris complexionem; et a sacramentorum susceptione retrahit.

CAP. IIm

De remedijs; utilitate, vel inutilitate scrupulorum.

49 Quae judicii pertinacia in scrupulosis imperat; vulnus illorum fere insolum medicabile. Praeterea plura adhibentur remedia, de quibus fuse, et pie tractant utatur Sacrorum. Primum contra scrupulosos agere, et illorum cogitationes a se repellere. Secundum; bonorum virorum, et operationes, tamquam regulas rectae, et nobilis operationis ante oculos habere. Tertium consuetudinem acquirere sequendi contrarias benignas opiniones. Quartum; nunquam judicare mortale esse id, quod certo non constat esse mortale, sed, quod esse mortale, judicare non audeat. Quintum fugere omnia, quae scrupulosis cogitationibus mentem solent implere.

50 Sextum: confessarium scrupulosos confiteri, et exponere non permittat; praesertim, ut penitentes aliquoties audierit, et animi; alium scrupulis fundamentum nunquam inveniet. Ad summum ponere contendet, quod confessarius poenitentes instruat de scrupulorum principiis, et ea curent memoria retinere. Haec principia sunt; primum, quod scrupulosus non tenetur adhibere in agendis tantam diligentiam aliorum; sufficientem mediocrem. Secundo, quod scrupulo fatigatus, si alium non invenit, libere se determinet, ad quod voluerit, dummodo certum non sit esse peccatum.

51 Tertio: quod scrupulosus confessiones praeteritas non repetere teneatur, nisi, quod possit jurare esse peccatum mortale, et nunquam confessum. Pro his praxis videantur Salm. Thom. S. Lib. 1. in Decalogo. cap. 10. num. 81. Cons. 1. 22. Disp. 63. Quorum ratio est, quod cum hoc nimio peccandi timore, et scrupulis angitur, magis perturbatur hic ita ut, nec diligentiam adhibere possit. Quando videt putandum confessum, quod hoc cum toto digno, et afflictionis proprie periculo integritatis confessionis procurare teneatur. Quod si haec remedia non sufficiant prudenti confessario se subjiciat, cujus dictamen in omnibus caeca obedientia sequatur.

52 Rogas: an scrupuli sint utiles? Resp.: partim utiles sunt, et partim. Utiles sunt primo, ad vitandum punctum: Deus enim in monte ignis consolationibus premiat eos, qui in vita magis semper strictiorem elegerunt liberae vitae. Secundo ad exercendum humiliationem; agnoscit enim scrupulosus suam miseriam et fragilitatem. Tertio ad augmentum meriti pro rectitudine intentionis; quia integritatis scrupulosi est in nullo offendere. Nocivi vero sunt, quia salutem laedunt, caput perturbant; animum consolatione privant; amaritudine replent, multa bona opera impediunt, et hominem ad meliora reddunt inutilem.

CAP. VLTIMUM

Et appendix disputationis.

53 Dubitas pro: an subditus teneatur obedire superiori praecipienti res probabiliter licitas, quas tamen illicitas esse probabilius existimat ipse subditus. Affirmativa responsio communis est, quam tenet cum pluribus, quos citat P. Cardenas prima crisi. disp. 61. num. 168. Videndus P. Terillus quaest. 23. a num. 31. Et probat ex Sto Bernardo. Bonaventura. Bernardino Senensi, et aliis, quorum authoritatem redigit in praxim Mag. Pater S. Ignatius de Loyola, dum aurea epistola de virtute obedientiae docet, obediendum esse Praelato in iis omnibus, quae cum manifesto peccato conjuncta non sunt.

52 Ratio vero est, quia superiori legitime praecipienti debet subditus obedire; sed superior praecipiens res probabiliter licitas legitime praecipit, quamvis illa subdito probabilius videatur: ergo. Probatur minor: Praelatus legitime praecipit dum jure non constat nec praeceptum esse contra, vel supra suam jurisdictionem: ergo. Maior liquet: nam praelatus est in possessione potestatis

tis ad impediendum, quia deberet negari, nisi de opposito certo constet. Minor patet; quia oppositum assumitur subdito probabilius est.

55 Nec tenetur subditus exquirere rationes praecepti a praelato, quia huius debitum in linea probabilioris distribuat. Hoc constat; quia subditus superiore fortasse doctior potest esse de majori probabilitate suae opinionis, secundum quam praeceptum superior. Itaque quando subdito probabilius illa videatur, probabile tamen speculative est, superiorem non potuisse praecipere, reflexive, et praxe illud probabile non est; quia judicium reflexum dictat superiori obediendum esse, dum certo non constat de invaliditate praecepti.

56 Dubitatur secundo; quid dicendum, si subditus habeat opinionem probabilem de potestate, et jurisdictione superioris? Quod triplex esse potest difficile, secundum varias dubitationis declarationes. 1a dubitatio, utrum probabilis sit de jurisdictione, et possessione ex parte superioris; subditus non tenetur obedire; quia in tali casu certa possessio videtur stare pro libertate subditi. Sed secunda dubitatio si superior sit in pacifica possessione; subditus vero habet opinionem probabilem de jurisdictione eius, quia in electione fuit aliquis defectus, vel post electionem supervenit impedimentum, inhabilitas, nihilominus obedire debet, dummodo defectus jurisdictionis sit satis ignoratus.

57 Ratio; quia adest communis error, ut docet Thomas Sanchez Lib. 3. de matrimonio disp. 22. error communis, quo quis ab omnibus bona fide habetur tamquam superior, tribuit illi jurisdictionem, et validitatem, cum quando defectus jurisdictionis est certus: ergo a fortiori quando defectus jurisdictionis est tantum probabilis. Et circa communem errorem non sit dubium, vel defectus jurisdictionis, non sit communiter ignoratus subditus tenetur obedire, tamen habet opinionem probabilem pro parte carentiae jurisdictionis. Ita cum pluribus Pater Card. tom. 1. tract. 1. disp. 16. cap. 2. 20. Joannes de Lugo et alios.

58 Probatur; quia in tali casu superior est in possessione praecipiendi: ergo dum non habeat certitudo de opposito, ipse praecipere potest, et subditus debet obedire; et quamvis pro opinione solum probabili non habet certitudo de opposito: ergo. Dubitatur 3tio: an censura subdito comminata in praecepto ex opinione probabili circa jurisdictionem incurratur, vel tamen praecepti. Assero; quia censura valide cadit supra inobedientiam; et subditus sic inpraedictu

casibus n. obedientiae, inobedientiae: q.

59 Pro dispensatione probabilismi, et contra regulas, vos, cum desideratis, n. solum exlitij, sed aliquibus obligatorium esse opinionem probabilem relicta probabiliori. Pro quibus casibus annotatis in hac appendice. Secundo quod potest aliquis de iure dispensare, habent opinionem probabilem de licito seu alicuius rei, absolute tamen est a dispensario qui gravius probabiliorem judicaverit opinionem oppositam. Est enim doctrina communis videnda apud Sacroros a num. 223. Hic casus confessarium teneri ad differendam absolutionem, quando [illegible] probabilem opinionem poenitentis.

60 Tertio quando agitur de valore Matrimonii, ut cum pluribus tenet P. Thomas S. L. 1. disp. 18. num. 7. Quando quod opinio est in favorem religionis. Quinto quod contra minus probabilis favent potestati clavium, vel ecclesiae iuribus, vel causae piae, pro quibus [illegible] P. Cardenas in praxi Crisi. disp. 17, qui educatis contrariis utrisque probabilibus, illa favorabilis [illegible] censeri debet, et sequenda est; quia militet pro ecclesiae immunitate; illa vero, quae contra immunitatem, [illegible] odiosa restringenda est.

Et ne odiosus vobis efficiar, laboris habenas, quas primo, et nostris de [illegible] omnibus contra dicentibus putatis non [illegible] finem impono. Prosit contra nostrum labor vester; et bonum in fide vitae testimonium reddat nobis omnibus contra ~~vestra~~ nostra.

Faxit Dominus, cuius gloriam, et honorem hisce laboribus exoptamus. Hispali in Coll. SS. Apostolorum [illegible] anno a [illegible]

1726.

valete.

INDEX.

Finis indicis.

CARCI
DE
CONCI